re pro ignorantibus & mādare oībus sub certa pœna pecuniaria vt veniant ad synodū. Et si expedit aliquā cōstitutionē synodalē facere vel immutare hoc tractare cū cōsilio & consensu capituli.i.canonicorū ecclesiæ cathedralis: ad exēptos clericos vel regulares humanę se debet hr̄e in nullo infringere ꝑuilegia suę exēptiōis. sed cōseruare & in nullo ꝓcedere cōtra eos in iudicio. nec rōne cuiuscūq₃ delicti nec ratione cōtractus vel alterius rei si in hoc sunt exēpti. vt cōiter sunt hodie. In ecclesijs eoꝝ nō celebrare solēniter requisitus ab eis monasteria monialiū eis subdita visitare non debet vel in aliquo molestare: pōt tn̄ charitatiue si qd reprehensibile viderit admonere. Ecclesiā Romanā habet singulis annis ꝑ se vel per procuratorē visitare: qa sic iurat in sua cōsecratione & alia q̄ ibi iurat obseruet: vel ꝓcuret sup hoc de anno in annū relaxationē ab illo iuramēto. Singulis annis si pōt oēs ecclesias & monasteria & hospitalia suæ diocesis debet visitare. & de mō visitatiōis dicet̄ j.in.c.speciali. Vicariū aūt vnū vel plures debet instituere ꝑm ꝙ viderit expedire: q audiat causas iudiciales & iustitiā administret: cui det potestatē necessariā causis expediēdis & plus & minus ꝑm ꝙ sibi videbit̄. & diligēter aduertat ꝙ talis sit qui reputet̄ sufficiēs in sciētia & rect⁹ in conscientia: vt nō declinet a vero p̄cibus vel munerib⁹. & ꝓuideat ei de cōpetēti salario ꝓ labore suo. Sed q̄rit Archi. super.c.vobis.xij.q.ij. vtrū vicarius epi in sp̄ualib⁹ & tpalibus possit bn̄ficia cōcedere. & Goff. tenebat ꝙ sic. extra de pręben.in.c.dilecto. qa vicarius pōt oīa q̄ ptinēt ad iurisditionē: sed instituere est iurisditionis: nō epalis officij. Guil. Duran. tenet cōtrariū. Sed archi. dicit. Credo ꝙ requiratur speciale mandatū: qđ probat expresse de offi. vica. ca, cum in generali. lib. vj. & hoc tenetur.

§.IIII.CIRCA BONA TEMPORA

lia mobilia vel immobilia ep̄atus: ecclesiarū & monasteriorū & aliorū locoꝝ piorū sibi subditoꝝ debet diligētiā adhibere ne diminuant̄ vel auferant̄. Et primo qdē cauere debet sibi ab auaritia. vt videlicet nec ꝑ se nec ꝑ alios negotijs secularib⁹ pecunias suas exponat: sed & clericos suos ab hmōi faciat abstinere ꝓut tenet̄. vt dist.lxxxviij.c.fornicari. & extra ne cle. vel mo.c.j. nec etiā debet thesaurizare sed qđ sibi supest in pias causas expēdere. Vn̄ Amb.xij.q.ij.aurū. Aurū eccl'ia habet: nō vt seruet sed vt eroget & subueniat in necessitatibus. Et Hiero.c.sequē.j. Gloria epi est pauperū opibus ꝓuidere: ignominia sacerdotis est ꝓprijs studere diuitijs. Scđo abstineat a dilapidatione ipsoꝝ bonoꝝ cū sint pauperū.xvj.q.j.qm̄. vnde amicis vel consanguineis nō det nisi in necessitate tāq₃ pauperib⁹: sicut legit̄ sanctū Aug. fecisse. Ab expēsis supfluis cōuiuiorum plurimoꝝ famuloꝝ vel equoꝝ pomposæ supellectilis se abstineat: obseruādo illud qđ habet̄. di.xlj. ep̄s. ex Carthaginēsi cōcilio. Ep̄s vilē supellectilē & mensam ac victū pauperē habeat: & dignitatis suę autoritatē fidei & vitæ meritis q̄rat. & in.c.seq. dr̄ nec vestib⁹ vl' calciamētis decorē quęrat. Legata ad pias causas: si infra annū a morte testatoris hęredes vel executores nō soluerint: ipse ep̄s debet postea cogere illos ex officio suo nisi testator ipse ꝓtelauerit & determinauerit tp̄s illa faciendi. Et ne hmōi lateant cōgruū est vt singulis annis ep̄s p̄cęptū faciat notarijs sub pœna excōicationis vt debeant talia legata referre curiæ suæ post mortē testatoris: vt videat si adimpleantur: & alicubi est sn̄ia lata ꝑ synodalē constitutionē cōtra tales. Ipsa vero legata q̄ haberet exeq ep̄s siue ꝓ incertis facta siue ꝓ alijs causis: qn̄ per testatorem nō est expressus locus vel modus erogationis non ꝓpterea pōt vel debet ep̄s sibi imbursare sed pauperibus erogare tenet̄. & idē de alijs incertis quæ perueniunt ad manus eius ratione vsurę vel ludi & hmōi. Tertio alienare non debet aliqd immobiliū sui ep̄atus etiā in casu necessitatis nisi prius habita licētia a sede ap̄lica cum & hoc iuret. extra de rebus eccle. nō alie.c. monasterioꝝ. in cle. & tunc etiā requirit̄ certa forma. de qua. s̄.ti.xij. de alienatione rerū ecclesiasticaꝝ. Similiter nō debet permittere alias ecclesias vel monasteria vel hospitalia sibi subdita alienationē rei alicuius immobilis facere sine cōsensu suo ex causis & cū modis qui habentur.x.q.ij.hoc ius.&.xij.q.ij.sine exceptione. Et debet bene ingrere ꝙ eccl'ia decipiat̄ & pretiū ꝓ necessitate expēdat̄: vel in vtilitatē maiorē ecclesię ipsius emēdo aliud sibi fructuosius. Multę læsiones fiunt ecclesijs & locis pijs ꝑ illicitas alienationes. Sed vbi ecclesia vel monasteria apparēt notabil'r læsa: pōt ep̄s contractū rescindi facere vel ad supplementū cogere emptorē. Idem de ꝑmutationibus vel transactionibus. Qđ aūt ep̄s in alienatiōib⁹ possessionū ecclesię velit certā quotā puta ad rationē.v. pro cētenario de p̄tio rei vēditę videt̄ exp̄ssa extorsio: nec excusare pōt ratione cōsuetudinis cū sit irrationabilis: nō em̄ pōt gabellā ponere in contractibus sicut laici faciunt. Quæ aūt reperit vsurpata ab ecclesijs & pijs locis a patronis vel cōsanguineis rectoris ecclesiarū mobilia vel immobilia restituere faciat inquantū pōt. Ecclesias ruētes faciat ꝑ rectores vel populū reparari & domos eaꝝ prout fieri pōt. Quarto nota vt dr̄.xij.q.j.epi.&.c.sequentibus. epi & alij rectores ecclesiarū debent habere & tenere res ecclesię distinctas a rebus ꝓprijs ne sub p̄textu rerū propriarū auferantur bona ecclesiæ. Et de bonis quidē ecclesię mobilibus vel immobilib⁹ & alij clerici nō possunt testari: sed de rebus patrimonialib⁹ vel sibi donatis aut legatis aut acqsitis per industriā possunt testari & consanguineis licite legare & donare & ab intestato in hmōi succedunt consanguinei. Ep̄i aūt ex religionibus assumpti non possunt de aliquo testari nisi de licentia papæ ꝑm Tho. in sum.ij.ij.q.clxxxv.arti.viij. Et sil'r religiosi assumpti ad ecclesias curatas. sed quicqd acquirunt tales ep̄i vel al's curati ecclesiæ suę acquirunt etiam per successionem aduenientia. Sed hodie consanguinei p̄latorū spoliant domos eorū in morte. de his plenius habes. s̄.ti.x. de testamentis. Nota quinto ꝙ ep̄s debet ꝓcurare ꝙ ecclesię collegiatę & monasteria habeāt ꝓcuratores suos seu oeconomos q fidel'r tractēt bona eaꝝ. Ipse aūt ep̄s debet hr̄e oeconomū rerū ep̄atus q sit testis administrationis debitę tpaliū. Sicut etiā cubicularij quos debet hr̄e ꝑsonas maturas & optimę vitę & famę clericos vel religiosos dn̄t esse testes sc̄tę cōuersationis suæ. vt dr̄.ij.q.vij.cū pastoris. & hic oeconom⁹ debet esse clericus. vt dr̄.lxxxix. dist.c. qa in qbusdā.&.c. iudicatū. In glo. tn̄ sup.c.diaconū. dr̄ ꝙ q habet potestatē seu administrationē sup reb⁹ ep̄atus dr̄ vicedn̄s. q aūt sup res canonicoꝝ dr̄ oeconom⁹. hodie cōsueuerunt nuntiari Camerlinghi. Et in.c.decenter oībus. dis.ea. dr̄ ꝙ talia officia propinquis vel fauore sibi cōiunctis nō sunt cōmittēda. Et dicit ibi glo. ꝙ rō huius est: qa magis sunt ꝓni epi ad dandū ꝓpinqs q̄₃ alijs etiā magis dignis. Itē alia rō est huius ꝓhibitionis: qa semp p̄sumit̄ ꝙ res ecclesię latenter lædant̄ ꝑ eos. & dist.lxxxiij. ep̄s.iij. dr̄. Ep̄s nullā rei familiaris ad se curā reuocet: sed orōni & lectioni & p̄dicatiōi tantūmōvacet. Hinc & Ber. ad Eugeniū papā in lib. de consideratione multū inuehit̄ ꝯtra ep̄os q totā solicitudinē suā ponūt principaliter circa tpalia & supellectilia sua & ꝯparādos redditus & de salute aiaꝝ parū curāt dicēs ꝙ si nō pn̄t hr̄e prudētes & fideles dispēsatores vt decet melius est hr̄e min⁹ idoneos q̄₃ epi se immisceant hmōi occupationib⁹ tpalium.

§.V.DE DISPENSATIONE QVE PO

test fieri ꝑ ep̄os. Nota ꝙ circa lapsos reperiunt̄ tres regulę ius cōe continentes ꝑm Ray. in sum. & glo. summariā. di.l. in p̄n. Prima est ꝙ q peccauit mortal'r post baptismū non pt ꝓmoueri. s. absq₃ dispēsatiōe.xxv.di.primū.xlviij.dist. qm̄.j.q.vij. si qs omnt̄. Scđa regula est ꝙ ꝓmotus peccans mortal'r deijcit̄. di.l.q semel. dist.lxxxj. si diaconus. Tertia est ꝙ ab ordine depositus nō pōt restitui. dist.l.c.j.&.ij. Istę etiā tres regulę colligunt̄ di.l. vt cōstitueret̄. in p̄ncipio. & vbicūq₃ mitius agitur, dispensatio est. Idē Hostieñ. Sed circa intellectū istarum regularū ꝑm Ray. & gl. vbi supra tres fuerunt ab antiquo opiniones. Prima fuit ꝙ omne mortale post baptismum repellit ꝓmouendū & deijcit ꝓmotum & qa ista est nimis rigida qa ꝑm eā nullus posset ꝓmoueri: ideo non est tenenda. Scđa opinio intelligit istas regulas de magnis peccatis. qa minora post pœnitentiā non repellunt promouendū: nec deijciunt ꝓmotū. ar. di.xlj. clericus.&.v.q.iiij. in loco. Et qa ista opinio nō distinguit inter peccata occulta & manifesta: ideo non est tenenda. di.l.c. de his vero. Tertia opinio intelligit prædictas regulas de manifestis: occulta enim post pœnitentiā & si grauia non repellunt nec dijciunt. dis.xlviij.qm̄. Et qa hęc opinio non distinguit inter enormia q̄ etiā occulta repellūt & deijciūt & alia peccata. ideo ipsa etiam nō est tenenda. extra de accu.c.inquisitionis. Vt ergo sine calūnia ꝓcedas distinguē-

dum est

dum est de peccatis: qa aut illa sūt enormia aut mediocria aut minora: q̄uis oia mortalia. Si sunt enormia siue occulta siue manifesta sint, repellunt ꝓmouendū & deijciunt ꝓmotū.i.indignū faciunt vt promoueatur & si iam ꝓmot⁹ sit indignū faciunt ad exequendū officium suscępti ordinis & post quātācūq₃ pniam & cōtrariū faciens hoc est accedēs ad ordinē suscipiendū vel exequens ip̄m an̄ dispēsationē semp peccaret mortaliter. dist.l.c.miror.j.q.j.erga.& c.si qs. eẋ de accu.c. inqsitionis. Et vt dicit Guil. glossator Ray. hoc qđ dr̄ de enormib⁹ restringendum est ad homicidiū & simoniā in ordine. Idē Host. & Goff. addētes vitium heresis.j.q.j.ventū. Quātum v̄o ad mediocria p̄tā subdistinguit Ray. qa aut sunt manifesta: aut occulta. Si manifesta impediunt ꝓmouendum & deijciunt promotū. di.l.c. de his v̄o. Et intelligunt̄ manifesta qn̄ sunt nota ꝑ sn̄iam vel ꝑ cōuictionem vel ꝑ confessionem factā in iure metu probationis. dist.xxiiij.c.fi. vel notoria ꝙ nō possunt aliq̄ tergiuersatione cęlari. Si aūt sint occulta nō impediunt ꝓmouendū nec deijciunt ꝓmotū sed pn̄t ꝓmoueri & ministrare in susceptis absq₃ incursione alicuius cēsuræ vel irregularitatis: sed nō absq₃ mortali p̄tō quousq₃ pœniteant. eẋ de tēpo. ordi.c.ex tenore.&.c.quæsitū. Dicūtur aūt mediocria exēplificādo adulteriū: furtū: sacrilegiū: piurium: fraus cū dolo: incæstus. multo magis vitiū sodomiticū. eẋ de excel. p̄la.c.clerici. & sil'ia maiora adulterio. fornicatio etiā simplex notoria. vbi admonit⁹ nollet se corrigere: videt̄ ptinere ad mediocria. eẋ de coha.cleri. sicut. Minora autem p̄tā etiā manifesta non impediunt ꝓmouendum nec etiam deijciunt ꝓmotū. Et dicunt̄ minora respectu grauiū vt venatio in clerico: ludus alęę & æbrietas. di.xxxv.c.j. facere strepitū in synodo.v.q.iiij. in loco. & sil'ia. Si tn̄ admoniti tales nollent se corrigere ꝓpter cōtumaciā efficiuntur grauiora. Idē Host. Inno. etiā in glo. sup.c. ex tenore. de tēpo. ordi. dicit ꝙ in occultis p̄tis sufficit absolutio sacerdotis autoritate clauiū. arg.vj.q.j.illi. nec credo ꝙ sit necessaria dispensatio ordinarij quo ad promotionem vel quo ad executionem. quod intelligēdū est de mediocrib⁹. vt patet ex illo.c. ex tenore.&.c.quęsitum. Et addit ꝙ nō peccat talis statim facta confessione celebrando licet bonū sit consilium ꝙ vel abstineat vel ꝓ parte satisfaciat. Q₂ papa possit in omni casu dispensare sup homicidio & alijs nō est dubiū. Sed circa ep̄os est duplex solēnis opinio ꝑm Ray. Prima est ꝙ ep̄s pōt dispensare contra duas primas regulas in adulterio & minoribus criminib⁹. s. cum sūt manifesta vt dictū est. in maioribus vero adulterio nequaq₃ nisi in casibus a iure expressis possit dispensare. & hoc expresse dr̄ extra de iud.c. at si clerici. Nam hoc ipso ꝙ de quibusdā cōceditur de alijs tacite prohibetur. dist.xxv.c. qualis. extra de transla.c.inter corpalia. ar. ad idem de tempo. ordi. dilect⁹ vbi dr̄. Cū illi dispēsatio hmōi a canone minime sit ꝑmissa. Exprimit̄ aūt in iure de qbusdam maioribus adulterio in quibus ꝑmittit̄ ep̄is dispēsare. di.l.c. si qs presbyter. In hęresi tamē hodie nō habet locū cū papa sibi reseruet absolutionē. & in.c.p̄sbyteros. di.l. vbi dicit̄ de diaconib⁹ & p̄sbyteris idolis immolantib⁹ ex coactione postq₃ pœnituerint penes ep̄os eoꝝ erit p̄tās aliqd eis tribuendi. Alia siue scđa opinio est ꝙ ep̄s pōt dispēsare in omni crimine contra duas primas regulas: nisi exp̄sse ꝓhibeat̄ a iure. hoc ꝓbatur dist.xxviij.c.p̄sbyter. & optime de pœ. di.vj.c.j. in fine vbi dr̄. Pōtifex iust⁹ atq₃ discretus non cogitur suos sacerdotes semper abijcere: sed nec mox restituere nisi statutū fuerit a romano pōtifice. vt eẋ de sen. excō.c. nup. circa fi. Hanc opinionē tenet Laud. Vincen. Ioan. & Tā. Et Ber. extra de iudi. in glo. sup.c. at si clerici. dicit ꝙ hæc opinio est magis cōis: cui assentit Ray. & Guil. glossator eius dicit hāc opinionē esse salubriorē & benigniorē supradicta. Sequēdo igit̄ scđam opinionem q̄ cōmunior est q sint hi casus in qbus prohibita sit ep̄is dispēsatio & papæ reseruet̄ plene habes j. in ti. seq. ibi vide. Quātū aūt ad tertiā regulam. s. ꝙ depositus restitui nō pōt officijs suis: in hoc null⁹ pōt dispensare nisi papa ꝑm Ray. & Host. licet aliqui cōtrarium sentiant. vt habes supra in pręmissis.

§.VI.DE EPISCOPATV QVO AD

appetitionem vel recusationem eius vel renuntiationem. Et quātū ad primū ꝙ nō sit licitū appetere ep̄atū sed pręsumptuosum. hoc declaratum est supra parte.ij. titu.iij.c. de ambitione. ibi vide. Quātū ad scđm. s. vtrū ep̄atū iniūctū a supiore liceat oīno recusare? Rn̄. Tho.ij.ij.q.clxxxv.ar.ij. ꝙ in assumptione ep̄atus duo sunt considerāda. Primū est qd deceat hoīem appetere ꝑm ꝓpriā voluntatē. Scđm est qd deceat hoīem facere ad voluntatem alterius. Quantum igitur ad ꝓpriā volūtatē cōuenit homini principaliter insistere ꝓprię saluti & intēdere: sed ꝙ alioꝝ saluti intendat hoc cōuenit homini ex dispositiōe alteri⁹ potestatē habentis sup eū. Vn̄ sicut ad iordinationē volūtatis ptinet ꝙ hō ꝓprio motu feratur in hoc ꝙ gubernationi alteri⁹ p̄ficiat̄ ita ad inordinationē volūtatis ptinet ꝙ aliqs oīno cōtra supioris iniunctionē p̄dictū gubernationis offm̄ finaliter recuset. & hoc ꝓpter duo. Primo qa hoc repugnat charitati ꝓximoꝝ quoꝝ vtilitati se qs debet exponere ꝓ loco & tp̄e. vn̄ Aug.xix. de ciui.dei. Negotiū iustū suscipit necessitas charitatis. Scđo qa repugnat h̄ humilitati per quā qs se alioꝝ mādatis subijcit. Vn̄ Greg. in pastorali dicit. ꝙ tunc ante dei oculos vera est humilitas cū animus ad recipiendū h̄ qđ vtiliter subire p̄cipit̄ ptinax nō est. Q₂uis aūt vita cōtēplatiua ex qua qs sibi vacat & deo p̄ponitur actiue qua ꝓximis intēdit̄: & amor dei sit potior amore ꝓximi: tn̄ bonū multitudinis p̄ferēdū est bono vni⁹. Et h̄ ip̄m pertinet ad dilectionē dei. ꝙ aliqs ouib⁹ Christi ꝑ curā pastoralē impositā intēdit. Insup & p̄lati nō sic trāsferuntur per prælaturā ad vitā actiuā vt cōtēplatiuā deserāt: sed vtriq₃ ꝓ tp̄e dn̄t vacare. Et inducit ad hoc Tho. autoritates Aug. q̄ habent̄ in decre. Dicit em̄ Aug. Otiū sc̄tm̄ quęrit charitas v̄itatis negotiū iustū suscipit necessitas charitatis: quā sarcinā si nullus imponit ꝑcipiendę atq₃ intuendę vacandū est v̄itati. Si aūt imponit̄ suscipienda est ꝓpter necessitatē charitatis. Sed nec sic oīmō v̄itatis delectatio deserēda est: ne subtrahat̄ illa suauitas & opp̄mat̄ iusta necessitas. viij. q.j.q ep̄atū. vbi dicit glo. quo ad finē autoritatis. ꝙ nō ita insistere tātū delectatiōi v̄itatis in cōtēplatiōe ꝙ nō deseruiat ꝓut oportet necessitati ꝓximoꝝ in exercitio curę pastoralis. Ad idē Augu. ad Eudoxiū. Vos autē hortamur in dn̄o vt ꝓpositū vestrū custodiatis & vsq₃ in finē ꝑseueretis: aut si q̄ opa vestra mater ecclesia desiderauerit: nec elatione auida suscipiatis nec blandiēte desidia respuatis sed miti corde obtēperetis deo cū māsuetudine portātes eū q vos regit q dirigit mites in iudicio & docet māsuetos vias suas: nec otiū vestrū necessitatib⁹ eccl'ię p̄ponatis. Cui parturienti si nulli boni ministrare vellēt quō nasceremini nō inueniretis.xvj.q.j. vos aūt. Itē q̄uis accipe ep̄atū de se nō sit necessariū ad salutē: sit tn̄ necessariū ad salutem recipere rōne p̄cępti supioris. Nec excusaret eū si votū de nō episcopādo fecisset: qa si intēdisset hoc nullo mō acceptare etiā ꝑ supioris mādatū esset votū illicitū: & sic non obligaret si intendit quantū erat ex pte sui: tūc qa iniūgitur a supiori nō agit cōtra votū. nec etiā excusaret a tali iniunctiōe hoc ꝙ haberet ꝓpositū peccādi: qa pōt & debet dimittere tale ꝓpositū. Si aūt haberet aliqđ impedimētū: puta excōicationis vel irregularitatis: cū illo nō debet suscipere: sed debet manifestare iniungēti. Et si nō pōt tollere tale impedimētū: puta qa est archiep̄s q p̄cipit: & ille irregularis vel illegitim⁹ & hmōi nō tenet̄ obedire. & idem videtur si esset notabiliter ignorās. sed si pōt tollere īpedimentū & tollit ipso iudicato vt papa debet obedire. De renuntiando aūt episcopatui qđ fieri non pōt absq₃ licentia sedis apostolicę. habes extra de renū.c.nisi. qđ plene declaratur. s̄.ti.ꝓxi. c. de renuntiatione.

§.VII.DE EPISCOPIS ASSVMPTIS

ad hmōi dignitatē ex statu religionis: vtrū teneant̄ ad obseruantias regulares? Rn̄. Tho.ij.ij.q.clxxxv.ar.viij. ꝙ cū status religionis & status ep̄alis ptineāt ad pfectionē & dicatur stat⁹ pfectionis: in hoc tn̄ est differētia inter vtrumq₃ qa status religionis dicit̄ status pfectionis: qa ipsa obseruatio religionis est via tendendi in pfectionē. Sed status ep̄alis dicit̄ status pfectionis quasi q̄ddā magisteriū perfectionis. Vnde stat⁹ religionis cōparat̄ ad ep̄alē sicut disciplina ad magisteriū & dispositio ad pfectionē: dispositio aūt non tollit̄ pfectione aduemēte nisi forte quantum ad id qđ perfectiōi nō cōgruit sed magis cōfirmat̄: sicut discipul⁹ cū puenerit ad magisteriū nō ꝯuenit ꝙ sit auditor: cōuenit tn̄ sibi ꝙ legat & meditet̄ magis q̄₃ pri⁹. Sic igit̄ dicēdum: ꝙ si qua sunt in regularibus obseruantijs quæ non

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

impediant pōtificale officiū:sed magis valēt ad pfectiōis
custodiā:sicut est cōtinentia:pauptas & hmōi:remanet ad
illa obligatus religiosus factus eps; & p cōsequēs ad por-
tandū habitum suę religionis qui est huius obligationis
signū.Si qua vo sunt in obseruantiis regularib⁹ q officio
pōtificali repugnēt sicut est solitudo:silentiū: abstinētia:
graues vigiliæ & hmōi:ex quibus impotēs redderetur ad
exequendum pontificale officiū ad hmōi non tenentur.In
aliis aūt pōt & dispensatione vti:ſm ꝙ reqrit necessitas p-
sonę vel officii vel cōditio hoim cū qbus viuit:per modū
quo etiā prelati religionū secū dispensant.Quod aūt dicit
xviii.q.i.c.vnico.ꝙ monachū canonica electio a iugo mo
nastice cōuersatiōis absoluit & sacra ordiatio de monacho
episcopū facit:intelligit hoc dictū nō quantum ad oia sed
quantū ad ea q repugnāt pontificali officio.Et qȝuis epi re
ligiosi nō teneant obedire platis suarū religionū ex eo vi
delicet quia desierunt sibi esse subditi:sicut & ipsi prælati
religionū cū non habent supiores non tenent obedire su-
perioribus platis quos nō hnt: manet tn adhuc obligatio
voti virtualiter.ita.s.ꝙ si eis legitime aliqs preficeret obe
dire tenerentur inquantū tenent obedire statutis regulę p
modū prædictū & suis superioribus si quos habēt vt ar-
chiepm vel papā & hmōi.Propriū autē nullo mō possūt
habere:nam hæreditatem paternā vendicat non quasi p-
priā sed quasi ecclesię debitā.Et sic intelligit qd habet.d.
c.vnico.vbi dr ꝙ monachus factus eps velut legitim⁹ hę-
res paternā sibi hęreditatem iure vendicandi potestatē ha-
beat.Vnde ibi subditur:ꝙ postqȝ eps ordinat ad altare ad
qd sanctificatur qd acqrere potuit restituat. Testamētum
aūt nullo mō pōt facere:qa sola dispensatio ei cōmittitur
rerum ecclesiasticarum quæ morte finit.Si tn ex concessione
papę religiosus eps vel alter faciat testamentū.non tamen
ex hoc intelligitur vt de re propria disponere:sed autorita
te apostolica intelligit esse ampliata potestas suæ dispēsa-
tionis:vt eius dispēsatio possit valere post mortē.Episco-
pi autē qui assumunt ad episcopatū de statu clericali pos-
sunt bona patrimonialia & acquisita per industriam tene
re vt propria & donare vel legare per testamentum prout
eis videtur de hmōi bonis.xii.q.i.eps.Nō em episcopi in
sua ordinatione ad hoc se obligāt vt absqȝ proprio viuāt:
nec etiam viuere absqȝ proprio ex necessitate requiritur ad
officium pastorale.

§.VIII.VTRVM EPISCOPI NON

largiendo pauperibus bona ecclesiastica quę procurāt pec
cent mortaliter? Rn. Tho.ii.ii.q.clxxxv. arti.vii. aliter est
dicendū de propriis bonis q epi possidere pnt.s.si nō sunt
religiosi & de bonis ecclesiasticis.Nā ppriorū bonorum ve
rū dominiū hnt.Vn ex ipa rerū cōditione nō obligant.vt
ea aliis conferāt:sed pnt vel sibi retinere vel aliis p libito
largiri:in qua tn dispēsatiōe vel receptiōe pnt peccare:vel
ppter inordinationē affect⁹ per quā plura sibi cōferāt vel
retineant qȝ oporteat:vel aliis nō subueniāt ſm debitū cha
ritatis nō tn tenent ad restitutionē.Sed ecclesiasticorum bo-
norum sunt dispēsatores vel pcuratores. vt Aug.xii.q.i.si
priuatū dicit.Ad dispēsatorem aūt reqrit bona fides.Sunt
aūt bona ecclesiastica nō solū in vsus pauperū: sed etiā ad
cultū diuinū & necessitatē ministrorum expendēda.Vn anti
quitus fiebāt quatuor partes de redditib⁹ ecclesiarū: vna
erat epi:alia clericorum deseruientiū ecclesię: tertia seruabat
pro fabrica seu reparatiōe ecclesiæ,& quarta pauperib⁹ da
bat.vt hr.xii.q.ii.de redditib⁹.&.c.quatuor.& aliis ca.Si er
go distincta sunt bona q debent in vsum epi cedere ab his
quę debent expendit in vsum clericorum vel pauperū vel
fabricæ,& aliquid sibi retineat eps de his q sunt deputata
ministris:vel pauperibus vel fabricæ:nō est dubiū ꝙ agit
cōtra fidē dispensationis:& mortaliter peccat & tenet ad re
stitutionē.De his aūt q sunt spāliter suo vsui deputata vi-
detur esse eadē ratio q & de ppriis bonis.vt.s.p immode-
ratū affectum vel vsum peccet si sibi retineat vltra qȝ de-
beat & aliis nō subueniat:vt exigit debitū charitatis.Si vo
nō sunt pdicta bona distincta:eorum distributio fidei suæ
cōmittitur.Et si quidē in modico deficiat vel superabun-
det pōt hoc fieri absqȝ bonę fidei detrimēto: & ideo absqȝ
mortali:qa nō pōt in talibus punctualiter accipere qd fie
ri oportet.Si vo sit multus excessus non pōt latere.Vnde
videtur bonę fidei repugnare:& ideo nō est absqȝ mortali.
Et addit Tho.ii.ii.q.clxxxv. arti.vii.ad.iiii.ꝙ si qs clericus
vel prælatus necessitate nō imminēte puidēdi pauperib⁹
de his q supfluūt ex pueūtib⁹ ecclesiæ possessionis emat:vt
in thesauro reponat in futurū p pauperibus: laudabiliter
facit.Si aūt necessitas immineat pauperib⁹ erogādi super-
flua cura est & inordinata vt aliqs tūc in futurū conseruet.
qd dns phibet dicens.Nolite soliciti esse in crastinum.

§.IX.DE ORNAMENTIS EPISCOPA

libus cū celebrat.Nā vltra ornamenta sacerdotis de quib⁹
s.habet nouē alia ornamenta significantia res spūales qs
debet habere.Et primo caligę q significant rectitudinem
gressuū.i.affectionem operum.Scdo sandalia q significāt
cōtemptū terrenorum:quia tegūt pedes & defendūt a pulue-
ribus.Tertio succinctoriū quo stola ligat cū alba signifi-
cans amorem honestatis.Quarto tunicella longa vsqȝ ad
pedes:significans pseuerantiā.Vn & Ioseph dr habuisse tu
nicā talarē.i.descendētē vsqȝ ad talos:q insinuāt extremita
tem vitę.Quinto dalmatica lata designās largitatē in ope
rib⁹ miæ.Sexto chirothecæ:q designāt cautelā in operib⁹.
defendunt em ne lędantur manus a frigore vel aliis. & ma
nus sunt opa nra.Septimo mitra designās scientiā vtriusqȝ
testamēti:vn & duo cornua habet.& appēditia mitrę duo
pnt signare expositiones additas doctorum ſm duplicē sen-
sum.s.literalē & spūalē:q est triplex.Octauo anulus signifi
cans sacramentū fidei quo ecclesia despōsatur Christo.Ipsi
em epi sunt sponsi ecclesiæ loco Christi.Nono est bacul⁹
pastoralis qui designat tria quæ spectant ad officiū pasto-
ris.nā per curuitatē in capite baculi significat ꝙ debet col
ligere vagos:p stipitis rectitudinē significat ꝙ debet sustē
tare infirmos:p stimulū q est in pede baculi ꝙ debet pūge
re & solicitare lentos & pigros.Vn versus.Collige,susten
ta,stimula,vaga,morbida,lenta.Solēt etiā quandā crucē
paruulā argenteā vel æneā cū catenula ad collū sub casu-
la deferre q designat passionē Christi quā debēt habere in
in mente p meditationē & affectū imitationis. Additur ar
chiepis palliū in signū priuilegiatæ potestatis respectu suf
fraganeorum.Et designat torquē aureā quā solebant recipe-
re legitime certantes.Romanus autē pōtifex nō vtit bacu-
lo pastorali duplici rōne.vel qa Petrus prim⁹ papa misit
baculū suū p quendā discipulū suū:vt ad tactū ei⁹ resusci-
taret sociū & codiscipulū eius Georgiū defunctū in via qs
ipse Petrus miserat ad predicandū: q baculus reseruat: vt
dr:in diocesi Treuereñ.Vnde & papa ibi celebrans vtitur
baculo pastorali.Vel ex eo ꝙ papa nō habet potestatē li-
mitatā & determinatam vt oēs epi & plati quam designat
etiā curuatio baculi:sed vniuersaliter vbiqȝ.ideo non vtit
tali baculo.Possunt etiā per istā nouē ornamēta specialia
eporum designari nouem quæ facere possunt supra presbyte
ros:videlicet clericos ordinare:virgines bndicere: basili-
cas dedicare:clericos deponere:synodos celebrare: chris-
ma cōficere:vestes & vasa consecrare &c.Hæc Tho.in.iiii.
dist.xxiiii.immediate ante expositionē lre exceptis paucis
additis.Notādū etiā de quibusdā quæ ſm iura dnt obser-
uare epi.Primo vt nō despiciāt sed honorēt clericos suos
ſm gradus suos.& ecōuerso clerici episcopos habeant vt
patres.Vn Hiero.ad Nepotianū.Esto subiectus pontifici
tuo:& quasi aiæ parentē ama.Sed episcopi sacerdotes se es
se sciant nō dnos:honorent clericos suos quasi clericos:vt
ipsis epis a clericis quasi epis honor deferatur.Scitū est il-
lud oratoris Domitii.Cur ergo te inquit habeam vt princi
pē cū tu me nō habeas vt senatorem? ꝙ aūt Aarō & filios
eius hoc esse episcopū & presbyteros nouerimus:vn⁹ dns:
vnū baptisma:vnū tēplū:vnū sit mysteriū.Et paulo post.
Pessimę cōsuetudinis est in quibusdā ecclesiis presentibus
epis tacere præsbyteros nec loqui quasi eis inuideant aut
dedignētur eos audire.Et si aliud ait Paulus apls reuelatū
fuerit sedenti prior taceat: gloria patris est filius sapiens.
hæc ille dist.xcv.esto.Item ex concilio Carthagineñ.iiii.di
citur.Episcopus in ecclesia in concessu presbyterorū subli
mior sedeat:intra domū vo collegā presbyterorum se esse co-
gnoscat dist.ea.vbi glo.super verbo.collegā.dicit.ita tn ꝙ
non cōtēnat.ff.de offi.præsi.l.obseruandā.Itē eps dieb⁹ fe
stiuis diuinis officiis debet interesse.vn dr de cōse.disti.iii.
eps.Eps si infirmitate nō fuerit impeditus ecclesiæ cui pro
ximus fuerit die dnico deesse nō debet vbi dicit glo.Arch.
ꝙ eps diebus dnicis in episcopali ecclesia diuinis officiis
debet

[Margin: ex de si. vnc.c. in glo. vlti.]
[Margin: Eps qd debeat facere.]

debet interesse in qua sacerdotali more præcipit residere.
vt.vii.q.i.puenit.Nō debet aūt sacerdos in fine missę dare
bndictionē populo cū pręsens est eps:& precipue in missa
quā cātat ipse sacerdos:vel etiā cū legit:nisi ipe episcopus
annuat ei ꝙ det:& tūc etiā nō debet dare cū solēnitate illa.
Sit nomē dni &c.Potest etiā dici ꝙ eo ipso ꝙ permittat ei
missam celebrare:& p cōsequēs pmittit ei oia q ptinēt ad
missam.vn & bndicere.vt extra de offi.deleg.c.pterea.hæc
in glos.sup.c.ecce ego.dist.xcv.in quo.c.Hiero.reprehēdit
episcopos phibētes sacerdotes benedicere populū: dicens
ibi.Si presbyter Christū cōsecrat cū in altario dei sacramē
ta bndicit:bndicere populū nō debet q Christū consecrare
nō metuit.Qd videlicet intelligendū est de bndictiōe in fi
ne missę priuatę quā debet ei pmittere eps etiā si sit psens.
Item notandū qd habetur de priuil.in.vi.vbi dr.Qm epi-
scopi & eorum superiores se habēt diuersis ex causis a suis ec
clesiis & diocesi absentare frequēter: nec possunt cōmode
ad ecclesias accedere p missa celebrāda vel audienda etiā
ipsa sine qua eos transire nō decet absqȝ causa rōnabili vl-
la die.pręsenti cōstitutiōe indulgemus eisdē vt altare pos-
sint habere viaticum & in eo celebrare vel celebrari facere
vbicūqȝ absqȝ interdicti trāsgressione illis pmittit celebra
re vel audire diuina.hęc oia in tex.vbi dicit Io.an.in glos.
cū isto altari viatico poterit eps: puta vadens ad curiā de
mane ante cāpanā diei dicere vl dici facere missam & pge
re vias suas.& sic nō impediet in dieta:qd fieret si haberet
expectare diē & solitā horā & oportunitatē ecclię.ex tex.
isto regulariter quotidie debet dicere vel audire missam ni
si impediat.Itē epi mutuū sibi debēt præstare auxiliū.s.in
licitis.Vn Inno.ii.dist.xc.c.pręcipimus.ait.Præcipim⁹ em
vt episcopi ad solū deū & populi salutē habentes respectū
omni tepiditate sopita ad pacem firmiter tenēdā mutuū si
bi consiliū & auxiliū præbeāt:nec hoc alicuius amore vel
odio prætermittāt.Vbi dicit glo.ꝙ p istud &.c.sequēs pa-
tet ꝙ ad iudiciū ecclesiæ spectat facere pacē:vt hic. & extra
de treug.& pa.c.treugas.Et etiā mortuo episcopo vel infir
mo vicini episcopi tenentur supplere defectum.vt.vii.q.i.
pōtifices.Itē dist.xc.studēdū.ex ꝯcilio Carthagineñ.iiii.dr.
Studendū est episcopis vt dissidentes fratres siue clericos
siue laicos ad pacem magis qȝ ad iudiciū coerceant. vbi tn
dicit glo.hoc intelligendū cum ciuiliter agitur de crimine
vel in cā ciuili secus vbi criminaliter ageret.Expedit em
pctā nocētiū esse nota.extra de collu.c.i.in glo.Itē episcop⁹
debet patrociniū pręstare pupillis & viduis & aliis psonis
miserabilib⁹ cōtra improborū violētias.Vn Gelasius.De
solatis ppriæ defensionis auxilio.& q suis actibus pdesse
ppter ætatis infirmitatē nō possunt:exoratū decet pōtifi-
cē subuenire:qa pupillis tuitionē etiā diuinitas iussit im-
pēdi.di.lxxxvii.defensiōis.& dist.lxxxviii.eps.iii.dr. Epi
scopus gubernationē viduarū & pupillorum ac peregrinorum
nō p seipm sed p archipresbyterū vel archidiaconū agat.
qd intelligendū est de his q p suos iuuari nō possūt.& idē
de aliis pauperibus & debilib⁹ inquantū facultas assit.vn
dist.lxxxii.c.i.dr.Episcop⁹ pauperib⁹ vel infirmis q debili
tate faciēte suis manib⁹ laborare nō possunt:victū & vesti
tū inquantū possibile sibi fuerit largiat.dicit ea.dist.Ad
reatū episcopi ptinet vel psbyteri qui parochiæ pręest su-
stentandæ:si vitæ psentis causa adolescentiores viduę vel
sanctimoniales clericorum familiaritatibus subiciātur.vbi
glo.ꝙ ppter rerū defectū faciendo aliquas operas clericis
vel aliis p talem familiaritatē inducūtur ad turpia.Et ideo
episcopus si sunt pauperes debet eis prouidere: & hoc de
quarta pauperū:nō tn debēt esse otiosę sed debēt facere ca-
lathos & alia hmōi honesta.de cōse.dist.v.nunqȝ.Sed dili
genter attendendū est ꝙ per personas honestas dent opera
& recipiāt pretiū.Itē dist.lxxxvi.nō liceat.dicit.Nō liceat
epo manibus suis aliquē cedere:hoc em alienū esse debet a
sacerdote.vbi dicit glo.ꝙ si p se hoc nō possit tāqȝ indecēs
dignitati epali pōt tn hoc per aliū:ita tn ꝙ sit clericus.Nā
si p laicū incideret in canonē.extra.de sen.excō.c.cū ex vni
uersitatis.& hoc nisi esset incorrigibilis vapulandus: nec
per clericos possit coerceri.

[Margin: Quotidie missam audire.]

§.X.DE HIS QVE EPISCOPVS PO

test habere seu exigere ab aliis ecclesiis ex concilio Aurelia
neñ.sic dr.De his q parochiis in terris vineis mancipiis at-
qȝ peculiis qcūqȝ fideles obtulerint antiquorū statuta ser-
uētur:vt in eporum ptāte cōsistāt.De his tn q altario cōcesse
rint tertia pars fideliter epis deferatur.In.c.cū aūt se.qd in
cępit antiquos dr de medietate.vbi dicit glos.ꝙ tpe primi
tiuo cū pauperes essent epi statutum fuit:vt epi de epalib⁹
ecclesiis & oibus bonis ecclesiæ sumerēt medietatē: sed in
oibus parochialibus ecclesiis habēt tm tertiā oblationū &
decimarum.vt in.d.c.de his.postmodū quartā.vt.xii.q.ii.vo
bis.& qcūqȝ.c.seq.Hodie autē nec tertiā parochialiū habe
būt nisi ad fabricā reparandā:nec illā habebūt nisi velint
fabricā reseruare vel renouare.vt.x.q.iii.c.i.&.ii.vel dic ꝙ
ſm cōsuetudinē ista dantur.extra de sepul.c.certificari.ho-
die aūt cū sint diuites episcopi nihil habebunt pter cathe-
draticū.vt.x.q.iii.c.i.sed certe quicqd dicat Ioan.parochia
lis eccl'ia habet tm quartā decimarum & episcop⁹ aliā quartā
p se.alias duas quartas retinet episcopus p fabrica & pau-
peribus.vt.xii.q.ii.cōcesso.&.c.seq.De aliis redditib⁹ nihil
habet de consuetudine gnali & præscripta.licet prædicta
ca.& alia videant dicere cōtrariū.& ita sententiatū fuit p
epo Bonoñ.ꝯ ecclesiā scti Ioānis in Persico.hęc in glos.Ad
dit Archi.ad glos.dicti.c.dicens.Hosti.de hoc notando po
nit hanc sententiā.& videt manifeste cōprobari extra de cē
si.c.cū olim.de deci.c.qm.Sed tu dicas ſm Hostiē.ꝙ de iu-
re cōi cōpetit epo nō solū quarta decimationū:als decima
rū:sed etiā mortuariorum.vt extra de offi.or.c.ꝯquerēte.vbi
de h in glo.& extra de testa.c.officii.& de vbo.signi.c. ex p
te.iii.Nec obstat dictū.c.x.q.iii.c.i.qa ibi nō loquit de ca-
nonica epi:sed de canonica fabricæ deputata. fateor em ꝙ
illā non habebit eps:nisi velit subire onera fabricę.Nā &
quelibet res trāsit cū onere suo.vt extra de pigno.c.ex lris.
Sed Inno.dixit in pdicto.c.cōquerēte.de offi.or. ꝙ quarta
decimarum & mortuariorum nō debet de iure cōi. & idē sentit
ibi Bernar.Sed Host.ibi dicit.ꝙ salua reuerētia sua debet
quarta:vt dictū est:qȝuis quota.i.media vel tertia de cōsue
tudine debeat.& sic loquunt iura.x.q.i.de his.&.c.seq. &
ea.q.iii.c.vnio.&.c.nec numer⁹.& de sepul.c.certificari.Et
ipe idē Inno sentētiauit p Host.in causa quā habuit cū fra
tribus sancti Ioānis Hierosolymitani.put ibidē ipe idem
Host.notauit.s.in.c.cōquerēte. Sed Laudul. notauit hic ꝙ
quartā de decimis & oblationibus nō cōsequitur eps: nisi
subeat on⁹ fabricæ.Et ita de facto ſm ipm sententiauit dns
Celestinus.Si tn sit pauper eps nec possit fabricā reparare.
credit ipse Laudul.ꝙ nihilominus possit habere quartā.vt
x.q.iii.c.priscis.& etiā vltra si illa nō sufficiat.argu.xii.q.i.
ex his.Idē Archi.super.c.antiquos.dicit ꝙ Vincē.& Berñ.
notant extra de testa.c.requisisti.quę.c.dicūt ꝙ res ecclesia
sticę diuidēdę sunt in quatuor ptes.vt.xii.q.ii.quatuor. cū
aliis.c.loquunt de matricibus ecclesiis.sed Hosti.in eo.c.in
quit.ꝙ illi qui dicūt ꝙ eps nō recipit suā canonicā:nisi de
redditib⁹ ecclesię cathedralis: videre debent qm ipsam per
cipit per oēs suę diocesis ecclesias & alia pia loca:sicut sunt
hospitalia & similia.vt in.§.secus.prædicti.c.requisisti.de
testa.colligitur manifeste.& idē sentit Goff.in glo.& extra
de deci.cū cōtingat.vbi dicit ꝙ in aliis ecclesiis habebunt
epi legitimā portionē in decimis.extra de pscrip.c.de quar
ta.& in oblationib⁹.extra de verb.sig.c.cū iter. & in his q
in testamēto cōtinētur.vt in prædicto.c.requisisti.Vincē.
sequit Ioan.in glos.xvi.q.i.qcūqȝ. Et qa de cathedratico fa
cta est mētio quō illud debeat solui: vel quātū habetur.x.
q.iii.c.i.vbi dicit.Placuit vt null⁹ episcoporum p suas dioce
ses ambulans præter honorē cathedrę suę.i.duos solidos
aliquid aliud per ecclesias tollat.Vbi dicit glo. summaria
ante.c.ꝙ istud appellatur qnqȝ synodaticū.vt extra de cē-
si.olim.& hoc qa frequēter dātur isti solidi in synodo. Ad
dit Archid.ad glo.ꝙ Inno.intelligit istud de qualibet ec-
clesia.s.ꝙ ab ea possit accipere cathedraticū:excipiuntur ta
men oia monasteria.vt habetur.x.q.iii.inter cętera.in tex.
quæ nō tenētur ad cathedraticū.Et qȝuis aliqui dicāt etiā.
hoc intelligi de capellis monasteriorum dicit Archi.super.d.
c.ꝙ hoc nō est verū ſm Hug.nisi intelligatur in eo casu qn
capellę sunt exemptæ etiā cum suis monasteriis aliquo pri
uilegio speciali ab omni iure diocesis episcopi.Exponitur
ergo iste tex.vbi dicit.monasteriorum basilicis.i. basilicæ q
sunt monasterii:quę vt dictū est nō tenentur ad cathedrati
cum.Sed Tan.& Bernar.intelligūt hoc de ecclesiis dioce-
sis & non ciuitatensib⁹.Idē Hugo.Isti autē duo solidi qua
les debeant esse sunt diuersę opiniones.vt ponit ibi glo.
Aliqui enim dicunt ꝙ debent esse ſm cōmunē monetā re-

[Margin: De qrta epo danda.]
[Margin: de cathedratico]

Universidad del Rosario Archivo Histórico

gionis:& si plures appareant magis exigui dabuntur meliores vel saltem mediocres.Addit Archid'.ad glo. dic ꝑm Goff.& credo verius ꝙ erunt solidi vsuales & cõis monetę regionis.Et si plures sint monetę in regiõe forte dabuntur meliores.arg.e.x̃ de iureiuran.quanto. vel mediocres. arg.x.q.ij.hoc ius.vel minores.e.x̃ de censi.c.ex parte. Hæc ibi.Cum autẽ in hmõi.s.in datione cathedratici & datione quartę vel tertię,vel medietatis de decimis & oblationibus dãdis episcopo sint variæ cõsuetudines:& alicubi nihil detur de oĩbus his:vt Florentiæ.alicubi detur cathedraticum solũ.alicubi diuersæ portiões de decimis & oblationibus:& alijs videtur in hmõi standũ cõsuetudini locorũ cum est præscripta.vt argu.e.x̃ de sepul.c.certificari. Itẽ qđ dicitur.x.q.j.decretum.Decretũ est vt omnes ecclesiæ cum dotibus suis & decimis rationibus & oĩbus iurib⁹ suis in episcopi potestate consistant:atqꝫ ad ordinationem suam pertineãt.dicit ibi Archd'.pertineãt.s.quo ad institutionẽ: vt.s.talẽ per se vel per aliũ instituat qui ecclesiæ bene prouideat.Et quo ad alienationem quia presbyter nõ põt res ecclesiæ alienare sine cõsensu episcopi.xij.q.ij.placuit.vbi nota ꝑm Archidia.super.c.j.x.q.j.ꝙ omnia iura quæ videntur dicere ꝙ oẽs ecclesiæ, monasteria & hospitalia & alia pia loca sub dispositione episcoporum cõsistant.vt in dicto.c.j.&.xvj.q.vij.omnes.&.xviij.q.ij.c. quidam. intelligi possunt ꝑm illud quod habeẽ extra de reli. domi .c. de xenodochijs.vt videlicet illud verũ intelligaẽ quantũ ad hoc seruent ea quę ordinata sunt.vt ibi dicitur.argu.e.x̃ de testa.c.nos quidem.necnon quo ad alia quæ inueniuntur expressa in iure : vtputa dare procurationem cũ visitat & hmõi.Al's aũt episcopus nihil saltem temporale ab ecclesijs petere potest.vt.x.q.iij.quia cognouimus. Innocen.& Hosti.qui ita scripserunt in dicto.c.de xenodochijs.Notandum est etiam qđ dicitur.x.q.j.nouerint.ex concilio Toletano.Nouerint conditores basilicarum in rebus quas eisdem ecclesijs conferunt nullam se potestatem habere : sed iuxta canonũ instituta sicut & ecclesiam:ita & dotem eius ad ordinationẽ episcopi pertinere.Vbi dicit Archid'.pręcise dicẽdũ est ꝙ ex quo fundata est ecclesia statim est extra potestatẽ laici nisi quo ad ius patronatus : nec plus habet ibi ante cõsecrationẽ ꝙ̃ postea:qa nihil antea:nihil postea nisi ius patronatus:& statim pertinet ad episcopum in cuius diocesi fundata est vt hic.& anteqꝫ ecclesia consecretur ecclesia locus est religiosus & deuotus.de conse.dist.j.præcępta.licet nõ sit paratus:& tamen inuenitur dici sacratus. xij.q.ij.nulli.Nec obstat quod diciẽ.xvj.q vij. decernim⁹. Nam quod ibi dicitur patronos habere potestatẽ in ecclesijs intelligitur ꝑm glos.de potestate defensionis. Et addit Archidia.Non autem habeat potestatem dilapidationis.

De charitatiuo subsidio.

Sciendũ etiam de charitatiuo subsidio debito ẽpis. ꝙ hoc habeẽ e.x̃ de censi.c.cũ apl's.circa mediũ.vbi diciẽ.Sustinemus autẽ ꝑ multis necessitatibus q̃ aliquoties supueniũt vt si manifesta & rationabilis causa extiterit cum charitate moderatũ valeant ab eis auxilium postulare.s.episcopi a subditis.nam ab exemptis nõ possunt.Idẽ dicit Honori⁹ de offi.or.c.cõquerente.& dicit glos.super verbo. rõnabilis causa.ꝙ si hoc dubitatur superioris arbitrio determinetur:hinc puto in cõsuetudinẽ aliquibus locis introductũ: ꝙ ẽpi cũ a principio suscipiũt possessiones ẽpatus exigunt ab oĩbus ecclesijs sibi subiectis charitatiuũ subsidium ꝑm ꝑportionẽ beneficiorꝝ.Nã qa ipsi habẽt soluere annatam curię & bullas & sibi prouidere de multis in principio officij:ideo vt iuuentur in hmõi expẽsis permissum est. qđ tñ moderate fieri debet.De ꝑcurationibus in visitatione diceẽ.j.In diocesi Florẽtina extat bulla Eugenij quarti ꝙ nõ possit exigi ꝑ subsidio charitatiuo vltra septingentos florenos:al's plus exigendo incidit in excõicationẽ ipse archiepiscop⁹.& ex hoc videẽ tacite illud cõcedere:ex quo vltra illud prohibet.arg.dist.xxxv.qualis &c.

§.XI.DE IVRISDITIONE EPISCOPORUM

porum dicit Ioan.an.in nouel.sup.c.dilectus.de capel.mo. ꝙ si ẽps vel qsquis alius habeat iurisditionẽ vel aliud generale statutũ a iure vel cõsuetudine vel statuto in aliqua loca vel ꝑsonas quãtocũqꝫ tpe steẽ:ꝙ in aliquo illorꝝ loco rũ vel ꝑsonarꝝ non vtaẽ oĩ iure qđ in eis habet vel in aliquo.c.ipsi⁹ iuris:nõ tñ ꝯ eũ ꝑscribiẽ:multo min⁹ si ibi aliqd exerceat.Nã ibi ꝑ vnũ solũ.c.ipsius iuris gñalis oĩbus alijs possessionẽ retinere videẽ:nisi al's amittat possessionem:puta qa violenter inde expellitur vel reuertens non admittitur vel suspicatur se posse repelli.ff.de acqui.pos.l. clã possidere.§.fi.Nam cũ hæc iura sint contigua: sufficit in vno eorꝝ retinere possessionẽ.ff.de acqui.pos.l.possideri.immo nec pręscriptio illius tẽporis cuius non extat memoria.de qua nota de ver.signi.c.quid ꝑ nouale. currit cõtra talem cum semper possideat.Quid em̃ si aliqua persona vel ecclesia per quinquaginta annos & amplius in tali statu fuit:& tanta tranquillitate pacis ꝙ nõ oportuit eã visitari nec aliquem actum iurisditionis in ea vel cõtra eam exerceri:nunquid ꝑpter hoc diceẽ ꝙ ẽpus amisit in ea iurisditionem suã quã in ea habet? absit ꝑm Inno.cuius est hæc glos.arg.in eo qđ no.& legitur de prescrip.c.vigilanti. Et adde qđ no.in Specu.de iurisdi.om.iu.ad fi.ver.illud.Notandũ etiã ꝑm Inno.vt inducit Io.an.ibidẽ.ꝙ possessio generalis iurisditionis acquiritur etiã si vnicus actus iurisditionis exerceatur:puta qa aliqs cognoscit de aliqua causa criminali vel ciuili:vel qa excõicat aliquẽ:vel qa expedit. vel facit quodcũqꝫ aliud voluerit:qđ tñ ad iurisditionem pertineat.Et hoc verũ dũmodo intendat vti iure suo quo ad iurisditionẽ vniuersaliter.Quõ de hac intẽtione cõstare possit:vide qđ dixi de postul.c.bonę.ij. Et licet legistæ Pet.& Cy.improbẽt hãc opi.Inno.tñ ipse ipsam determinationẽ suã declarat dicens:ꝙ si audiendo causam ciuilem intenderet in ciuilibus tm̃ vti iure suo nihil acquirereẽ tũc quo ad criminales.ar.extra de ꝑscript.c.auditis.& de offi. or.c.dilectus.quãtũcũqꝫ etiam intendat vniuersaliter iurisditione vti:tũc tñ nõ extenditur quo ad alias personas: nisi ad illas inter quas illã exercuit.Et sic patet ꝙ potius extẽditur ad partes iurisditionis ꝙ̃ quo ad ꝑsonas Et est rõ: qa sub iurisditione cõprehenduntur oẽs partes & actus iurisditionis:sed sub vna persona nõ cõprehenditur alia quantũcũqꝫ etiã intendat per vnã ꝑsonã iurisditionem in totũ populũ exercere . qa diuersi sunt hoies.Vñ qđ fit in vno nõ extenditur ad alios regulariter.vt de re iudi.c.ꝙuis. Et præstat ad hoc arg.qđ al's dr̃ in glæba. qa vna apprehẽsa oẽs apprehẽsæ intelliguntẽ:separatæ vo nõ.ar.ff.de acqui. pos.l.possideri.& de cõse.eccle.vel alta.c.j.li.vj. Sic in hac materia dicendũ est ꝙ apprehensa possessione in vno.c. iurisditio intelligiẽ apprehensa & in oĩbus alijs dum apprehendẽtes hoc intẽdãt:quia oĩa capitula iurisditiõis eidem iurisditioni contigua sunt & annexa.secus in personis quę non sunt contiguę sed diuersę.Et per hoc sequitur ꝙ si ẽps habet possessionem in vna persona & alius intendens iuri suo aliquid iurisditionis exerceat in eadẽ persona ẽps possessionem amittit nisi ꝙ̃ cito sciuerit contradicat. De hoc etiam nota.de resti.in integ.c.ij.Generalis aũt possessio iurisditionis alicuius castri vel ciuitatis:vel ꝑuinciæ acquiritur:si quis publice & vniuersaliter ꝑ oẽs partes ciuitatis bãnũ:vt.s.sic præconizet.Talis dñs huius ciuitatis mandat:ꝙ quicũqꝫ hoc vel illud fecerit incurrat talem pœnã. In hoc em̃ casu & si nullus pœnã incurrat:tñ possessionem generalis iurisditionis acquirit:qa ædictum qđ iurisditionis est fuit sic publice & generaliter promulgatum & hoc est verum si nullus erat in possessione generalis possessionis illius ciuitatis? alioquin ille qui prædicto modo vel alio quocũqꝫ vult apprehendere possessionem iurisditionis generalis:non acquirit possessionem nisi illorꝝ capitulorꝝ & hoim tm̃:quæ & quos apprehendit. vt.ff.de acqui. pos.qđ in eo.§.fi.Omnia quę dicta sunt de officio ordinarij supra conueniunt statui episcoporꝝ quia ipsi sunt principaliter ordinarij & illa debent scire.Et similiter illa quę dicta sunt.s̃.de beneficijs in tit. de beneficiatis. & oĩa quæ dicta sunt.s̃.de ecclesijs & sacramentis:quia in hmõi debẽt alij informari per eos:& pene de omnibus cõtentis in ista tertia parte de statibus debent per se vel alios habere notitiam ad directionem populorꝝ necnon de cẽsuris ecclesiasticis.de quibus.j.habetur.Et cũ omnia hæc fecerint quæ in iure eis mandantur dicere habent illud Luc.xvij. Serui inutiles sumus:& quæ debuimus facere fecimus Sed quis est hic & laudabimus eum? fecit em̃ mirabilia in vita sua super omnia miracula.Quis em̃ ad hęc tam idoneus q nõ omittat:& quæ perpendit & quæ non aduertit? Et ideo bene dicit Aug.ꝙ nil difficilius periculosius episcopi dignitate.

¶Sermo de archiepiscopis. Cap.III.

Accingere

ACCINGERE GLADIO TVO

super femur tuũ potẽtissime.Ps̃.xliiij. Proprie & ꝑm sensum literalem loquiẽ Ps̃. de Christo: qui vtiqꝫ potentissimus est:non solum in deitate sua:ꝑm illud Eccl'i.iij.Magna est potentia dei solius:sed etiã in assumpta humanitate data est ei oĩs ptãs in cœlo & in terra.vt ipe ait Mat.vlt.quã potẽtiã ostendit.Fortis em̃ armat⁹.s.diabolus.fortis.s.naturaliter:qa tota materia elementaris quantum ad motũ localem ꝑm ordinẽ naturę ei seruit ad nutũ nisi a deo prohibeaẽ:propter qđ dr̃ Iob penul.Nõ est ptãs similis ei sup terrã. Armatus aũt ĩ malitia qa callidior serpẽs erat cunctis aĩantibus.Geñ.iij. cũ custodiret atriũ suũ.i.mundũ sibi per vitia subiectũ:ĩ pace erãt q̃ possidebat nullo ꝯdicẽte seu resistẽte tentationibus eius. Sed fortior eo.s.Christus superueniens ĩ mũdũ dũ fortis & potẽs in prælio eũ deuicit:qa vt ait Aug.Manu inermi & affixa cruci debellauit aereas ptãtes:indeqꝫ arma ei⁹ in quibus cõfidebat abstulit scilicet malitias eius detegẽdo & reprimẽdo:& spolia eius distribuit : qa aĩas fraude decęptas per fidẽ eccl'iæ distribuit cõsignãdas. Potẽtissimus quoqꝫ in miraculis:potẽtissimus ĩ exemplis virtuosis. ꝑm illud. fuit vir propheta potẽs in opere & sermone.Lucę vlti.Iste accinxit gladiũ.s.iustitiæ sup lumbos suos: qa nõ potẽtia eripuit hoies de manu diaboli vt poterat sed iustitia:quia videlicet pctã nr̃a.i.pœnã pctõrꝝ ꝑtulit in corpore suo sup lignũ crucis:& corpus suũ hic dr̃ femur suum.s.humanitas quã ex femore patris traxerat ꝑm corpulentã substãtiam. In cuius figuram dicitur Gene.xxij.ꝙ Isaac portante ligna super humerũ q̃ designãt crucẽ a Christo baiulatã. Abraã portabat in manu ignem & gladiũ:ignem.s.amoris & beneuolẽtiæ:& gladiũ iustitiæ.ex quibus passus Christus tulit deo disponẽte:& hoc gladio iustitiæ hominẽ liberauit. ꝑm illud Esaiæ.xxvij.c.Visitabit dñs ĩ gladio suo duro & grandi sup Leuiathan &c.Moraliter aũt põt applicari ad quẽlibet prælatũ:præcipue archiepm̃ qui est princeps episcoporum:vnde merito potest dici potentissimus qui per maxime Christum reprẽsentat:qui dicitur a Petro apostolo princeps pastorum.Tria hic igitur notantur.

¶Primo eminentia dignitatis:quia potentissime.

¶Scđo cõgruentia operositatis:qa accingere gladio tuo.

¶Tertio cõtinẽtia in se honestatis:quia super femur tuũ.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

ꝙuis quilibet ẽps sit potẽs in iurisdictione spũali quę potior est tẽporali:archieps tñ potẽtissimus ẽ:quia sup alios ẽpos:qđ designat palleũ eius.

Palleũ archiepi.

Palleũ est insigne ornamentum archiepi sumptũ de corpore beati Petri. vt de elect.c. significasti.qđ datur in signũ plenitudinis põtificalis dignitatis:qa archieps est sup ẽpos.Vnde dr̃ ab archos qđ ẽ princeps & ẽps quasi prĩceps ẽporꝝ:nõ tñ habet plenitudinẽ ptãtis:sed solus papa hãc habet: vñ Iulius papa.Ipsa ecclesia quæ prima est.s.Romana: ita reliquis ecclesijs vires suas credidit largiẽdas: vt in partẽ sint vocatæ solicitudinis non in plenitudinẽ potestatis.ij.q.vj.q se scit.ꝙ autem aliqui ẽpi vtanẽ palleo:hoc ẽ ex speciali priuilegio eis cõcesso: vt dr̃ de ẽpo Lucano.vt de pręsump.c.cũ in inuẽtute. Et ꝑm Hosti.debemus dicere palleũ ad hoc etiã vt in scribẽdo sit differẽtia inter palliũ honestatis & palleũ dignitatis.

Palliũ honestatis.

Palliũ em̃ honestatis qđ quilibet etiã laicus deferre potest:est supremũ vestimẽtũ.i.sup oĩa alia:& chlamydẽ vocamus.de quo Mat.vj.Qui vult tecũ in iudicio contendere & tunicã tuã tollere:dimitte ei & palliũ. Et vtrũqꝫ.s.palliũ & palleũ diciẽ a pallitij græce qđ latine dr̃ motus. Nã palliũ semper moueẽ:& sæpius ẽt palleũ:vñ & ministri sępe palleũ aptãdo circũeunt palleatũ archiepm̃. Vel dr̃ palleũ & melius a pallore seu palleo palles.Præ cęteris enim debet deũ diligere:amor autẽ facit anim ĩ languidũ & languor vultũ pallidũ.ꝑm illud Cañ.iij.Amore langueo.Debet etiã insistere talis vigilijs,ieiunijs & abstinentijs q̃ faciũt hoiem pallidum.Ornatui ergo vestiũ cõueniat ornatus actionũ. Vñ Grego.Rõnis ordo nos admonet vt cum vsu pallei aliqua largiri priuilegia debeamus. Sed qm̃ cũ honoris augmẽto cura quoqꝫ solicitudinis debet excrescere vt cultui vestiũ actiõis quoqꝫ ornamẽta cõueniãt:oportet vt enixius ĩ cũctis studijs se vestra fraternitas exerceat: & circa subiectorꝝ actus sit cura vigilãs.dist.c.rõnis.Reprehẽdit aũt ipse Grego.Ioannẽ archiepm̃ Rauẽnatem : eo ꝙ præter cõe ius & ꝯsuetudinẽ generalẽ extra missarꝝ solẽnia palleo vtebaẽ:qđ fieri nõ debet di.c.cõtra.Cõtra morẽ ecclesiasticũ est si nõ patientissime toleraẽ qđ a nobis absit etiã iniusta correctio.Et infra.Decorari palleo volum⁹ forsan moribus indecori:dũ nihil in ẽpali ceruice splẽdidius fulget ꝙ̃ humilitas. Ponunẽ aũt in palleo quatuor cruces coloris nigri propter mortificationẽ vitiorꝝ: quę debet esse in palleato.vt cũ apostolo dicere possit.Mihi mundus crucifixus est & ego mundo.Ad Gal'.vlti.Et quidam dicũt ꝙ prædictæ quatuor cruces quatuor affectiones animi designant.de qb⁹ Virg.Hinc cupiũt hoies gaudẽt metuuntqꝫ dolentqꝫ.Prima ergo crux q̃ est in palleo ante pectus significat gaudium.Scđa q̃ est in sinistra designat spem.Tertia quæ est retro dolorẽ. Quarta q̃ est a dextris timorẽ : & ista sicut cõtraria:sic a contrario apponunẽ.Sed qa qñqꝫ hmõi affectiones excedũt potius sunt afflictiones.Et ideo in primis tribus crucibus apponunẽ acus ad pungẽdũ & reprimendũ ne excedãt.In quarta non poniẽ acus:quia ipa secũ suum aculeũ portat.s.timor. Vel põt dici ꝙ per primã crucem significaẽ gaudium:qđ ideo præponiẽ.s.ante pectus: qa hõ debet semp ĩcedere lęta facie:ꝑ scđam dolor:qa a sinistris pendeẽ oẽ malũ:per tertiam timor quę retro est:qa timemus quę nõ videmus :per quartã spes:& ideo sine aculeo:qa quisqꝫ magis debeat sperare ꝙ̃ timere. Vel per ipsas designanẽ quatuor virtutes cardinales:per primã ante pectus iustitia: vt semp sit pr̨ę oculis:per scđam fortitudo cõtra aduersa:& ideo poniẽ a sinistris:qa significat aduersitates:ꝑ tertiã prudẽtia q̃ respicit pręterita vt bene prouideat vnde retro poniẽ:per quartã tẽperantia:quæ nũqꝫ excedit sed alia tẽperat.Vñ Valerius maxi.lib.iiij.c.j. Nihil tã magnificũ tã præclarũ qđ nõ moderatione tẽperari desideret & ideo a dextris poniẽ quasi cõclusio aliarum virtutũ. Et Hiero.ait.Sẽtẽtia est philosophorꝝ moderatas eẽ virtutes: excedẽtes modũ vel mensuram inter vitia reputari.

In palleo quatuor cruces.

In.vj. Eeneid.

§.II. QVANTVM AD SECVNDVM

Gladi⁹ quadruplex.

Opus cõgruũ potẽtissimo archiepõ est vt accingatur gladio suo :vt in prõptu ipm habeat secũ:sed hic gladi⁹ ẽ quadruplex.Gladius supnæ dilectiõis.Gladius diuinæ sermocinatiõis.Gladius plurimæ passiõis.Gladius iustæ vltionis.Accingaẽ ergo primo archieps gladio dilectionis.Vñ & primo archiepõ vrbis Petro dictum fuit Io.vlti. Si diligis me pasce oues meas.q.d.non vales esse verus pastor si me nõ diligis.Nã si te diliges non pasces oues meas.i.fideles meos,sed lanam: lac & carnes quęres ex eis. Accingere ergo.i.tecũ cõtinue habe gladiũ dilectionis.hic est gladius aureus quẽ in spiritu vidit Iudas Machabęus sibi dari ab Onia summo sacerdote apparente & dicẽte. In hoc gladio vinces.s.& inimicos infernales suggestores tentationũ & tyrãnos & hæreticos:vt lupos quærẽtes gregẽ dñicũ deuorare. Mercenarius aũt & qui nõ est pastor:si videt lupũ venięntẽ siue diabolũ siue hęreticũ siue publicanũ prauũ & nocẽtẽ alijs fugit:qa gladiũ nõ habet dilectionis:quo vulnerata se aĩa deuota fatebatur dicẽs. Vulnerata charitate ego sum.In Cañ.Et dicit Leo papa. Erga corrigẽdos plus agat beneuolentia ꝙ̃ seueritas:plus charitas ꝙ̃ potestas:plus coarctatio ꝙ̃ commotio.dist.xlv.licet.De gladio diuini sermonis sic Apl's oẽs fideles hortatur ad ipsum habendũ dicens ad Epheẽ.vj.Et gladium assumite qđ est verbum dei. multo magis archieps qui habet dirigere nõ solum laicos & clericos:sed etiã ẽpos debet accingi ipso gladio. Viuus est em̃ sermo dei. vt ait Apl's ad Heb.iiij. & penetrabilior omni gladio ancipiti &c.Semp iste debet esse accinctus in vagina mẽtis:& cũ expedit ꝑ loco & tpe de vagina educere prædicando:admonẽdo:disputando:consulẽdo ꝑm scripturas veteris vel noui testamẽti. Vnde in figuram dicentibus apostolis.Ecce gladij duo hic.Respõdit Christus Satis est.Luc.xxij.quia vetus & nouum testamẽtum sufficiũt ad docendum & ad destruendum omnẽ errorẽ.Vni eorum fuit a Petro abscissa auricula seruo pontificis:alteri nõ euaginato:qa per ipsum vetus testamentum ostenditur & auffertur falsus intellectus seruilis populi Iudæorum. nã alio scilicet nouo vti nõ oportet:cũ nõ recipiãt eũ. Gladiũ passionẽ designare ostẽdit Symeon:cũ ait virgini Mariæ Lucæ.ij. Tuã ipsius aĩam pertrãsibit gladius.s. afflictionis. & Ps̃.Ferrũ pertrãsiuit aĩam eius scilicet Ioseph.i.gladius af-

¶Tertia pars. AAA

Universidad del Rosario Archivo Histórico

flictionis:cum iniuste fuit calūniatus & incarceratus.Hoc gladio archiēps debet accingi & secū semper habere: vt dicat cū Apło.Quis infirmat & ego non infirmor? quis scādalizat & ego nō vror? Cū em̄ quotidie cernat tot hoies perire:tot miserias corporales & spūales.quid ei restat nisi affligi & dolere? Afflictionem quoq; abstinētiæ qua vt gladio transfigat & mortificet vitia carnis assumere oportet. vt dicat.Gladius meus deuorauit carnes. Deut. xxxij. id est vitia carnalia.Si em̄ vt ait Hiero.in ſoco apostolorū sumus nō solū doctrinā eorū imitemur:sed etiā cōuersationem & abstinētiā.di.xxxv. ecclesię.vbi dicit.Ecclesię principes.i.prælati qui delicijs affluunt & inter æpulas & lasciuias pudicitiā seruare se credūt ,ppheticus sermo.s. in Michea describit q̄ enciendi sunt de spatiosis domibus lautisq; cōuiuijs & multo labore æpulis conquisitis.Et si vis scire quō enciēdi sunt:lege euangelū quia in tenebras exteriores vbi erit fletus &c. Matth.xxv.Sed & gladium vltionis peccatorū assumat:vt nō dissimulet sed puniat:vt dicat per effectum.Si acuero vt fulgur gladium meum: & arripuerit iudicium manus mea:reddam vltionem hostibus meis.Deut.xxxij.c.Hostes dei & prælati veri sunt peccatores:pręcipue obstinati.Vnde Prosper.Si criminosi nec leui medicamento pœnitētiæ seu patiētię sanati sunt:veluti igne pię increpationis vrēdi sunt:q̄ si nec sic medela ,ppesserit in eos q diu portari & salubriter obiurgati corrigi noluerūt:tāq; putridæ corporis partes debent ferro excōicationis abscindi:ne putredinis suæ cōtagione reliquos corrumpant.xxiij.q.iij.ecce.Exēplo Moysi ducis populi.hic em̄ vt ait Grego.xx. moral'.mox vt culpę veniā ne deleret obtinuit.s.in monte orās pro populo illo post idolatriā perpetratā in vitulo aureo:rectitudinis zelo succensus inquit.Ponat vir gladiū super femur suū.Ite & redite de porta vsq; ad portā & p castrorū mediū:& occidat vnusquisq; fratrē & amicū & proximū suū: & ceciderūt vigintiria milia.dist.xlv.disciplina.In iudicādo aūt q̄ sunt obscura debet vti gladio magnæ prudētiæ & equitatis. exēplo.Salomonis:qui ad inueniēdam veritatē quæ clare probari nō poterat:ait. Afferte mihi gladiū &c.iij.Reg.iij.in causa illa rum meretricum contendentium de filio mortuo.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

debet archiēps vt potētissimus in virtute mentis accingi gladio occisiōis vitiorū super femur suū.i.sensualitatē: vt feriat illicitos motus seu passiones eius. Vt em̄ dicit Symmachus papa. Vilissimus cōputādus est si scientia & sanctitate nō pcellat:q̄ est honore pręstātior.j.q.j. vilissimus. In cuius figurā legitur q̄ cū Saul factus esset rex dñi nutu eminebat super populū ab humero sursum.j.Reg.x.qa qui regit alios debet virtute multū eos præcellere.Nomē ergo epi cōueniat actioni:& actio respondeat nomini. Dicitur em̄ ep̄s ab epi q̄d est supra:& scopos q̄d est intentio.quasi sup alios debet intēdere ad curā eorū.& primo sui.vt dicit vin.q.j.qui ep̄atum. Archiēps dicit quasi princeps ep̄orū: quia permaxime debet intēdere & virtutibus eminere. Respondeat ergo actio nomini. ait Amb. in pastorali. ne sit nomē inane:honor sublimis:& vita procliuis:deifica professio & illicita actio:religiosus amict9:& irreligiosus profectus:gradus excelsus & deformis excessus:cathedra sublimior & cōscientia humilior:locutio colūbia & mēs canina. Sicut em̄ nihil esse dicimus ep̄o excellentius:sic nihil misserabilius si de vita sancta periclitatur & in crimine teneat: quia quanto gradus episcopalis altior,tāto ruina grauior. Et ideo magna sublimitas magnam debet habere cautelā: quia cui plus creditur plus ab eo exigetur sicut scriptū est: quia optimis permixta sunt pessima:& potentes potenter tormenta patientur. Sap.vj. Et iudicium durissimum fiet his qui præsunt. ibidem.

¶De patriarchis,primatibus & archiepiscopis quo ad eorum iurisdictionem. Capitulum.IIII.

DE PATRIARCHIS PRIMA

ib9 & archiepiscopis quo ad corū potestatē & dignitatē.Nota q̄ ſm Ray.patriarchę & primates sunt minores papa & maiores archiepiscopis:& patriarcha & primas supponūt ,p eodē. Nā inter patriarchā & primatē nō ē realis differētia sed vocalis. vt di. xcix.prouinciæ.proprie tamē dicunt patriarchæ quatuor principales.s.Cōstantinopolitanus:Alexādrinus: Antiochenus & Hierosolymitanus. Et ſm ordinē hic positū est eorū maioritas seu dignitas attēdenda. vt de priule.c.antiqua. Alij vero proprie dicunt primates: vt Aquilegiensis: Gradensis:Bituricensis:& Cantuariensis & hmōi. De primis quatuor patriarchis & de eorū prioritatibus & auctoritatibus habes dicti. xxij.per totū. Priuilegia autē quatuor patriarcharū principaliū sunt ista quatuor. Primum est q̄ postq̄ receperint pallium a sede apostolica cōferūt ipi Metropolitanis pallium qui sunt sub eis.Scd'm est q̄ recipiunt fidelitatis & obedientiæ iuramētū ,p se & Romana ecclesia. Tertiū est qa faciūt vbiq; ante se crucē deferri:nisi vbi papa fuerit:aut eius legatus vtens insignijs papalibus:& nisi in vrbe Romana. Quartum est quia appellatur ad ipsos omissis medijs.hæc oia habent extra de priuile.c.antiqua. ex tex.& glo.præcipue Inno. Iurisdictionē aūt habent patriarchæ siue primates in subditos suffraganeorum suorū ſm Ray. in octo casibus. Primus est cū appellatur ad eos. dist.xcix.prouincię.Secūdus cū vacat ecclesia metropolitana:& postulatur primas vt disponat de rebus ad metropolitanū pertinētibus.s.custodiendis.vt de offi.or.c.presenti.lib.vj.Tertius ex consuetudine vel priuilegio.hos duos habes.ix.q.iij.cōquestus.Quartus cū super arduo negotio dubitatur:nec potest in prouinciali cōcilio terminari: tūc em̄ metropolitanus debet primatē consulere.dist.xvij.de concilijs. Quintus cū metropolitanus est negligens & remissus: tunc pōt supplere defectū eius. ix.q.iij.c.cū simus. Sextus si aliqs conquereretur de archiepo primas esset iudex.xj.q.j.si clericus. Septimus si subditus metropolitani conqueratur primati q̄ iniuste eū excōicauit:& primas remittit eum ad metropolitanū vt absoluat:& ille nō possit absolutionē obtinere:poterit absoluere patriarcha: ita q̄ præcipiat ei q̄ metropolitano satisfaciat:alś reducat eum in eādē sentētiā.de offi.or.c.ad reprimendā. Octauus q̄ si archiēps vel ep̄s fecit mādatū iniustū vel illicitū: & subditus appellauit ad papam:potest patriarcha determinare q̄ subditus legitime appellauit.de appel.c.solicitudinē. Archiēps & metropolitanus synonyma sunt & oino ,p eodē supponūt. Sed archiēps dicitur ab archos qd̄ est princeps, & ep̄s quasi princeps episcoporū. Metropolitanus vero a metros qd̄ est mensura,& polis qd̄ est ciuitas:qa sub certa mēsura.i.numero ciuitatum cōstituitur. vj.q.iij.scitote.nō tamen est necesse q̄ habeat illū tm̄ numerū sub se,s. decem ep̄orū:vt ibi dr̄. Archiēps nō pōt cōpellere subditū suffraganei sui ad suscipiendas commissiones eius in causis nisi sit cōsuetudo.de fo.cōpe.c.Romana.lib.vj.& extra de offi. or.c.pastoralis.Super quo.c.dicit Hosti.q̄ cū ep̄s subsit archiepo:qa pinguius ius habet in eū q̄ in subditū ipius pōt archiēps episcopū cogere vt cōpellat subditū ad suscipiendū.Et si ep̄s infra certū tēpus sibi assignatū hoc facere neglexerit:nec aliquod iustū prætēderit:demū potest cogere vtrūq; .arg.eē de offi.ord.c.quāto.i fi.&.c. irrefragabili.§. excessus.Concor.Bernar.etiā si ab ep̄o appellarum fuerat. Sed hic sciendum q̄ iure nouo archiēps causas quæ per appellationē vel alio iure metropolitico deferunt ad ipsum nō pōt audire seu cōmittere alibi q̄ in sua ciuitate vel dioceſi:aut in eis in qbus appellatū extitit: vel causæ ipsę cōstitūt:nisi aliud sibi cōpetat de cōsuetudine.eē de offi. ordi. c. vt litigantes.lib.vj. Archiēps nō habet iurisdictionē in subditis suffraganei sui nisi in qbusdā casibus qui notant extra de offi.ordi.c.pastoralis. Primo quidē cū deuiant in diuinis officijs a cōsuetudine metropolitanæ ecclesiæ. xij. dist.de his. Item qñ subditus epi delinquit in dioceſi archiepi.vj.q.iij.placuit. In hoc em̄ casu efficit aliquis de iurisdictione cuiuslibet alterius. Itē si habet prædiū i dioceſi sua, eē de fo.cōpe.c.fi. Et iste ēt casus pertinet ad quēcūq; alīū. Itē si cā defert ad eū per appellationē. extra de offi. leg.c.i. & de offi.ordi.duo. Itē cū absolutus ab archiepo non vult parere ep̄o.extra de offi.ordi.ad reprimēdā. Itē si criminalis causa sit inter ep̄m & clericū suū debet deduci ad synodum in qua preest archiēps. vj.q.ij.c.j. Item si clericus habet ciuilē causam cōtra episcopū suum.xj. q.j.c. si clericus. Itē quando ep̄s negligens est in eo qd̄ facere debet. ix. q. iij.cū simus.extra de sent.excō.c.per tuas.& de appel.c.qua fronte.Itē quando defuncto episcopo ecclesia idoneos clericos nō habet.xij.q.ij.non liceat. Item cum euidens est sententiā episcopi esse iniustam.extra de appel.c.solicitudinē.

Metros politanus.

Item cum

Item cum visitat prouinciā.extra de præscri.c.cum ex officij.& de censi.c.sopitę.&.c.cum nuper.

§.I. PER SOLAM VACATIONEM

episcopalis sedis non archiepiscopus sed capitulum supplet vices episcopi.eē de sup.neg.prælа.si episcopus. &.c. ecclesiæ.lib.vj.Similiter si episcopus sit excōicatus. extra de sup.negli.prælа.Romana.lib.vj.aut captus a paganis. vt in.c. prædicto.si episcopus.Sed nūquid archiepiscopus potest ecclesiæ cathedrali vacanti dare visitatorē? Respō deo,non nisi forte capitulū in spūalibus & tēporalibus negligenter vel male administret:tūc em̄ vocato capitulo & causę super hoc agnitione permissa visitatorē seu ministratorē poterit deputare:q cuius habeat legitimā administrationē in spūalibus & tēporalibus:tamē illa beneficia quę ad solā epi collationē pertinēt cōferre nō potest si ab alio q̄ a Romano pōtifice fuerit deputat9.extra de supplē.neg. prælа.c.ecclesiæ.lib.vj. Archiēps pōt prouinciā suā visitare:licet non sint eius suffragan ei neligētes & iterare visitationes & procurationes recipere nō obstāte contraria consuetudine:& dū visitat pōt cōfessiones subditorū suffraganeorū suorū audire & absoluere & pœnitētiā iniūgere.extra de cēsi.perpetuo.lib.vj.Sed vtrū aliquid possit recipere vide.j.c.proxi.de eius visitatione. Archiepiscopus pōt cōciliū celebrare irrequisito primate.di.xcij.si qs ep̄s vacās. & ix.q.iij.c.ij.&.iij. Archiēps transiēs per quæuis loca potest facere ante se crucē portari: benedicere populo:in pōtificalibus celebrare & hmōi. Similiter episcopus etiā in locis exemptis suę dioceſis.c.archiepiscopus.in Clemen.

§. II. DE PALLIO QVO VTVN

tur papa patriarchę & archiepi.Et papa qdē semp & vbiq; vtitur eo. Patriarchæ aūt & archiepiscopi solū eo vtuntur infra missarū solēnia i qualibet ecclesia suæ prouincię:nō aūt si egrediatur ecclesiā: vt in processione.vt de vsupal.c. j.& hoc in diebus in quibus concedit in priuilegio suo:alś nō potest.sed bene potest quādocūq; sine pallio celebrare eo ti.c.fi. Est autē palliū illud quoddā ornamētū ad modū stolæ sacerdotalis cū quibusdam crucibus nigris intextis qd̄ defertur supra alia ornamenta circundans pectus & humeros ad modū coronæ ante dependens: significat autem plenitudinē pontificalis officij.eo.tit.c.nisi. Debet aūt peti a papa infra tres menses a tēpore cōsecrationis vel confirmationis si ante fuerat cōsecratus: alś si petitū non fuerit infra dictū tēpus,legitimo impedimēto cessante poterit de hoc accusari:& etiā de dignitate remoueri. vt dist. c.qm̄. Et debet peti cum instātia di.c.prisca. Et debet petens præstare sacramentū fidelitatis & obedientiæ. Romanę ecclesiæ.dist.c.optatū.& de elec.c.significasti. Item in datione pallij debet dari nouum priuilegiū vel antiquū confirmari.dist.c.scriptorę. Item recepto pallio & nō ante potest se archiepm nominare.eo.ti.nisi. Nec ante potest cōuocare cōciliū:nec conficere chrisma:nec dedicare basilicas:nec ordinare clericos:nec ep̄os consecrare. vt extra de elec.c. q̄ sicut. Itē nō potest archiēps pallium suū alteri cōmodare:qa pallium eius in personam nō trāsit:vnde debet cū eo sepeliri.eo.tit.ad hoc.&.c.ex tenore. Dies autē in quibus pōt archiēps vti pallio: & solū in missarū solēnijs ꝓparat9 sunt hi.vt nota.sup.c.ad honorē.extra de aucto.& vsupal. Natiuitas Saluatoris:festū sequens beati Stephani & sancti Ioānis euangelistæ:Circūcisio dñi & Epiphania:in ramis Palmarum & in Cœna dñi:in Sabbato sancto: in tribus diebus Resurrectiōis dñicæ & Pentecostes: natiuitas Ioannis baptistæ:in festis oim Apostolorum:in festiuitatibus sanctę Marię in festo'oim Sanctorū:in Dedicatione ecclesiarū: in principalibus festiuitatibus ecclesiæ suæ:in ordinatiōibus clericorum & in die anniuersaria suæ consecrationis.

Palliū qd est.

¶De visitatione facienda per episcopos & alios prælatos. Capitulum.V.

INTENDE AD VISITAN

das oēs gētes:& nō miserearis oībus q operant iniqtatē. Ps.lviij.loquit Ps.ad dñm deū postulās p assumptionē humanitatis ei9 visitationē dū dicit. Intēde ad visitādas oēs gētes. qd̄ alubi aperti9 loquēs ait. Visita nos in salutari tuo. Scd'o prænuntiat defectum participationis salutis suę incarnatiōis cum subdit. Nō miserearis.i.nō misereberis oībus qui operant iniquitatem.s.qui perseuerant in malis. Nā vt ait Hiero. Assiduę peccātiū nō miserę de9. Exaudita aūt fuit oratio ,pphetæ: qñ in visceribus visitauit nos oriēs ex alto. Illuminare his q in tenebris & in vmbra mortis sedēt:ad dirigēdos pedes nr̄os in viā pacis. Luc.j. Vñ notat ex ipsa visitatione sui p incarnationē intima miseratio:qa p viscera mię &c. Vnde Hiere.xxxj. In charitate ꝑpetua dilexi te:,pterea attraxi te miserans.s.suscipiēs humanitatem. Et nr̄a illuminatio:qa visitauit illuminare his q̄ i tenebris &c. id est ad illuminā dū. Et affectuū & actuū nostrorū rectificatio:qa ad dirigendos pedes nr̄os in viā pacis. ſm illud Esa.lxvj. Ponam visitationē tuā pacē. Cū igit ep̄s qlibet vices teneat summi pontificis Iesu christi:debet ipm visitādo imitari in visitatiōe gregis sibi cōmissi:& licet Christus tm̄ semel visitauerit per incarnationē: visitat tñ pluries & frequēter fideles suos & p gratiarū munera:& p diuersa bñficia & multa flagella. Sic & ep̄s debet visitare plębem sibi cōmissam pluries:& ad min9 semel p annū:vt iura statuūt. Vñ dr̄.x.q.j. decreuimus. Decreuimus vt antiquę cōsuetudinis ordo seruetur:& annuis vicibus ab epo dioceses visitētur. Et si qua forte basilica fuerit reperta destituta ordinatiōe eius reparari ꝑcipiat. Qd̄ si nō posset impeditus infirmitate vl' alia cā iusta: palios visitare debet. Vñ in sequeñ.c.dr̄. Episcopū p cunctas dioceses parochiasq; suas per singulos annos ire oportet vt exqrat quo vnaquęq; basilica in reparatione sui indigeat. Qd̄ si ipse aut languore detentus aut alijs occupatiōibus implicatus adimplere nequiuerit:presbyteros ,pbabiles aut diacones mittat:q & redditus basilicarū & reparatiōes & ministrātiū vitā ingrāt. Vbi dicit Archi. q̄ hoc verbū oportet aliqñ est necessitatis: aliqñ honestatis verbū. Sed hic nō videtur q̄ sit necessitatis verbū. vt.s. ea.q.c.regęda. Et q̄uis glo,dicat q̄ cum subest causa necessaria:tūc singulis annis potest visitare:alś si non est necessitas de triēnio in triennium visitabit. vt de offi.archi.c. vt archidiaconus. Sed addit Archidi.ad glos.dicas ordinarium esse vt semel visitent ecclesiæ annuatim: siue sit necessitas siue non. vt in p̄dicto.c.decreuimus. Sed si fuerit necessitas visitabit quoties fuerit oportunū.extra de hęreti.c.ad abolendam. Et sic intelligas oīa iura dicentia pluries posse visitare in anno ſm Goff. Nec obstat de cēsi.c.cū venerabilis.vbi dicit q̄ bis in anno ep̄s ,pcurationē accipiat q̄ dat pro visitatione:qa illud intelligo cū a fundatiōe monasterij onus binæ procuratiōis fuit illi impositū vel forte monasteriū illud consueuit bis visitari i anno ab illis episcopis. Itē dicit Archi.super verbo. vnaquæq; basilica. q̄ per hoc soluta est quęstio:an diocesanus habeat visitationē in ecclesijs nō habētibus curā aiarū: & est dicēdū q̄ sic. vt patet p p̄dicta verba. Nā videbit an ecclesia sit ornata vel co operta & hmōi. Et si nō poterit ad vnūquēq; locū declinare archiēps:vt qa sunt niues vel inundationes aquarū,vel alia iusta causa:ad vnū saltē locum congruū clericos & laicos studeat conuocare.vt de cēsi. Romana.lib.vj. Ad ipm ergo ep̄m pōt dirigi verbum Ps. Intende ad visitādas &c. vbi tria possunt notari circa visitationem.

¶Primo q̄ fiat affectualiter & cum subditorum vtilitate: ibi. Intende ad visitandas.

¶Secundo q̄ fiat vniuersaliter & cum modorum varietate:ibi. Omnes gentes.

¶Tertio q̄ fiat misericorditer & cum flagellorum seueritate:ibi. Non miserearis.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

debet visitatio fieri ex affectu charitatiuo & pro vtilitate non sua sed subditorum. quia dicitur. Intende ad visitandas.non dicit ad dominandum vel ad ꝑpulandum vel ad lucrandum:sed ad visitandū. Aliqui em̄ visitant subditos cū multis equitaturis & famulis ac si sint dñi vel potius tyranni.de quibus dñs per Ezechielem.xxiij.c.ait. Vos cum austeritate imperabatis & cū potētia. Cū tamen dicat Petrus apl's episcopis. Nō quasi dominātes in clero: sed forma facti gregis ex animo. Ex concil'. Cabilon. dr̄.x.q.iij. ca ſ.Pet.x uendū. Cauendum sane est:ne cum epi per parochias suas peragrāt quādam nō solum erga subditos:sed erga socios tyrannidem exerceant. ne quod absit nō cum charitate sed cum quadā iactātiæ temeritate stipendia ab eis exigant. Et dicit ibi glo.q̄ subditos appellat laicos & socios clericos.

Universidad del Rosario Archivo Histórico

Alij vero visitant ad ępulādū procurātes sibi parari lauta
cōuiuia:& sic longi tēporis victū breuis hora cōsumit. vt
dicit Inno.extra de cēsi.c.cū apl's.vñ ibi dr̄.Nec sumptuo-
sas ępulas quęrāt:sed cum gratiarum actione recipiant qđ
honeste & cōpetēter fuerit illis ministratū.Et.x.q.iij.illud.
dr̄ ꝙ ep̄i non debent cōpellere presbyteros aut clerū paro
chiarū suarū supra vires suas eis conuiuia pręparare. Vbi
dicit glos.ꝙ comedet ep̄s carnes veruecinas vel vaccinas
vel porcinas vel tria oua cū aceto.Et in.d.c.cauendū.dicit
glo.ꝙ ea quę domi consueuit expendere expendet dū ē in
via.s.in visitādo.vt in auc.de mā.prin.§.illud.col.iij. Alij
visitant ad lucrādum pecunias : cū tamē dicat apl's ꝙ non
debent filij parentibus thesaurizare : sed parentes filijs. Et
huic prouisum est per.c.Romana.de censi.lib.vj.vbi pręci
pitur sub interminatione maledictionis ęternæ. vt ep̄i vi
sitantes nihil recipiant pręter procurationē victus cū fami
lia sua ab ecclesijs quas visitant:& nō visitātes nihil perci
piant ratione visitationis nec etiam procurationem. Quę
cōstitutio infra ponit ad literā cū sua declaratione. Inten-
dant ergo nō ad ista:sed ad visitandū. Visitat siquidē me-
dicus ægrū ad curandū.Mat.xxv.Infirmus fui & visitastis
me.Visitat amicus sociū tribulatum ad cōsolandum sicut
tres amici Iob cum visitauerunt afflictum Iob. Visitat pa
stor gregem ad congregandum & defensandum.Ezechiel.
xxxiiij. dicit dñs. Visitabo oues meas sicut pastor visitat
gregem suū.Sic prælati debēt subditos visitare ad curan-
das infirmitates vitiorū:ad subleuandas necessitates mise
rorum:ad vniendū & regulandū actiones subditorū:& sic
vtiliter visitēt prout docet.x.q.j.placuit.vbi dicit.Placuit
oībus episcopis vt per singulas ecclesias ep̄i & per dioce-
ses ambulantes primū discutiant clericos: quō ordinē ba-
ptismi teneāt vel missarū & qualiter quęcūq; officia in ec-
clesia peragant.Et si recte quidē inueniant deo gratias refe
rant.Si autem minime docere debēt ignaros & hoc modis
omnibus præcipere : sicut antiqui canones iubent & po-
stea in eo.c.dicitur ꝙ debent etiam populum docere vt vi
tia fugiant &c.vt infra dicetur.vbi glos.super verbo igna
ros.ar.contra illos episcopos qui statim suspendunt sim-
plices sacerdotes.vt.xxxviij.dist.sedulo.

§.II. QVANTVM AD SECVNDVM
principale.s.ꝙ visitatio debet fieri vniuersaliter & cū mo
dorū varietate innuit hoc cū dr̄.Ad visitādas om.gē.id est
quoscumq; sibi subditos cuiuscūq; status: & laicos & cleri
cos & religiosos & ecclesias collegiatas & nō collegiatas:
parochiales & regulares : simplices subditos & prælatos
hospitales & oēs de sua diocesi:nisi sint exempti a sua iuris
dictiōe.q de hmōi nō habet se itromittere:iudicare vel vi
sitare.Et qa hmōi gentes varię sunt cōditionis & status: &
ideo vario modo se debet habere ad eos in iudicando. In
ipsa aūt visitatione tria habet facere.s.docere per prædica
tionē vel collationē:inquirere illorū mores & cōuersatio
nē:corrigere illoꝝ trāsgressionem.Et quo ad primū:nā de
alijs duobus infra dicet.Prædicare debet pp'o in cōmuni
ad ecclesiā conuenienti per se vel per aliū.Vnde dr̄ i dicto
c.placuit. x.q.j. ꝙ postq; ep̄i clericos suos discusserint vel
docuerint:cōuocata plæbe illius ecclesiæ doceant illas vt
errores idolorū fugiant:vel diuersa crimina.i.adulterium
periuriū:falsum testimoniū : & reliqua peccata mortifera
& qđ nolunt sibi fieri alteri ne faciāt. Et vt credūt resurre
ctionē omniū & diem iudicij in quo vnusquisq; ẜm opera
sua recepturus sit : & sic postea ep̄s de ecclesia illa profici-
scatur ad aliam.Prædicatio aūt cōmunis & apta ad popu-
lū potest esse: vel de duodecim articulis fidei:vel de septē
vitijs capitalibus:vel de decē præceptis:vel de septē sacra
mētis: vel de septē virtutibus:vel de septem donis: vel de
beatitudinibus:vel de alijs materijs moralibꝰ:prout videt
expedire ẜm qualitatem & capacitatē audiētium. viij.q.j.
oportet.Si ecclesia est collegiata habēs plures clericos vel
canonicos ipsis capitulariter congregatis dicat per modū
collationis quæ pertinent ad statum eorum agendum. &
si sunt religiosi vel moniales similiter in capitulo faciat
exhortationem de pertinētibus ad religionem. de quibus
habes multa supra in titu.de religiosis.

§.III. QVANTVM AD TERTIVM
principale qđ est in correctione defectuū qui reperiuntur
in visitatione.Sciendū ꝙ in hmōi debet vti misericordia
& seueritate:qđ innuitur in hoc qđ dicit.Non miserearis
oībus qui operant iniquitatē. Debent em̄ misereri delin-
quētibus sed nō oībus.Nā recognoscētibus defectū suum
sine accusatione & se humiliantibus est miserendū. Vnde
Hiero.Vbi peccator intelligens vulnus suū tradit medico
se curādum illi non est virga necessaria: sed spūs lenitatis.
de pœ.dis.j.importuna.Et sil'r in his quæ cōmittunt ex fra
gilitate:nō ex habituata malitia quæ nec sunt scandalosa
possunt etiā & debēt misericorditer puniri.vt di.l.c.quia.
Contumacibus vero & ex suberbia peccantibus non ē mi
serēdum.Vnde Greg.ij.q.iiij.c.quanto.ait. In contumacia
persistentibus seueros esse nos cōuenit. ẜm illud Virgilij.
Parcere subiectis & debellare superbos. Similiter non est
miserendum his qui operantur iniquitatē post plures ad-
monitiones. Vnde Siricius Papa ait. Ferro necesse est vt
abscindant vulnera quæ fomentorū nō sumpserunt me-
dicinā di.lxxxij.c.plurimos.Similiter qui operant iniqui
tatē infectiuā aliorū: vt disseminādo doctrinā hæreticā nō
est miserendū sed seuere puniendū.j.Coꝝ.v. Auferte ma-
lū a vobisipsis. Modicū enim fermentū totam massam cor
rūpit.Et Hiero.Arrius vna scintilla in Alexandria fuit:&
quia cito non extincta est:totū orbē depopulata est flāma
eius.xxiiij.q.iij.resecādæ.Similiter quando aliquod scelus
reperitur diffusum in multos præcipue clericos : nō est mi
serendū:sed seuere puniendum cum est manifestū:qa vt di
cit lex.Multis grassantibus opus est exemplo.& hoc nisi ti
meatur maius scandalum & malū ex punitione q̄ vtilitas
& bonū.ar.l.dist.c.vt cōstitueretur. Et breuiter vt dicit de
censi.c.Romana.lib.vj.Ad subditorū emendationem visi
tans per salubria monita:nunc lenia nunc aspera iuxta da-
tam sibi a deo prouidentiā diligenter intendat. Corrigere
autē & punire potest varijs modis: qa per excōicationem:
suspensionē & interdictū:incarceratione:flagellationem:
pœnā pecuniariā:relegationē:depositionē ẜm qualitatem
excessuū. de quibus pœnis habes plene.j.de censuris eccle
siasticis in pluribus capitulis.& sic puniēdo dicere potuit
illud Ps.lxxxviij. Visitabo in virga iniquitates eorum.

§.IIII. FORMA AVTEM TENEN
da in visitatiōe ab archiep̄is quo ad ꝓpriā diocesim & dio
ceses suffraganeoꝝ:& ab ep̄is quo ad subditos suos : & de
ꝓcuratiōibus eis faciēdis habet.extra de cēsi.c.j.li.vj. Quę
hic ex integro ponet cū declarationibus doctoꝝ: & hęc est
Romana eccl'ia.&.j.Statuimus vt qlibet archiep̄s suā vo-
lēs visitare prouinciā:prius ecclesię suæ capitulū atq; ciui
tatē & diocesim plene visitare procuret ꝓpriā.Nec sit solū
erga maiorū sed etiā minorū ecclesiarū:nec circa clericorū
tantū sed etiā pp'oꝝ visitationē intētus. Et si cōmode vel
absq; difficultate accedere ad vnamquāq; non poterit : de
pluribus locis ad vnū congruū clericos & laicos studeat
cōuocare : ne in illis visitatio postponat.Deinde liceat ei
p totā ꝓuinciā vel eius partē visitatiōis officiū exercere:ci
uitates & dioceses:suffraganeos suos & eorum subditos ca
thedraliū & aliarū ecclesiarū capl'a & monasteria:ecclesias
& alia religiosa & pia loca clericos & pp'os libere visitā-
do ac ꝓcuratiōes a locis tantū recipere visitatis.Ex quo tñ
aliquam de ipsis diocesibus visitare cœperit:nunq; postea
siue totū siue partē eius visitauerit:reuertatur causa visita
tiōis ad illā priusq; oēs reliquę ipsius ꝓuincię dioceses ī to
to vel ī pte (quas secure visitauerit poterit) & sua denuo
fuerint visitatę. Quod si forte eadē diocesis vl' aliqua ibi
ecclesia plus alijs indiguerit visitari: tūc aliarū visitatiōe
intermissa redeat ad eandē si a loci diocesano reqsitus ex-
titerit: vl' de oīm aut maioris ptis epoꝝ eiusdē ꝓuincię ꝓ
cesserit cōsilio & assensu:ad qđ idē se pronos exhibeāt:ne
animarū ꝓfectus aliquatenus negligatur.Si vero malitio
se in his difficultatem aliquā exhibuerint : archiep̄s licen-
tiam sup hoc a sede apl'ica postulet cōfidenter. Postq; autē
semel oēs prouincias suæ diocesis visitauerit:licitum sit ei
postea (prius tñ suffraganeorū suorū requisito cōsilio : &
ipsius diffinitiōe sup hoc habita corā eis quæ in scriptis re
digi volumus: vt possint alijs esse nota) visitationem per
eandē reiterare prouinciā iuxta modū superius annotatū:
etiā si nō interueniat in hoc suffraganeorū ipsoꝝ assensus
illā semp ꝓuidētiā adhibēdo : vt in posterioribꝰ visitatio
nibus illas ecclesias;eosq; cleros & pp'os prius visitet qui
non fuerant

nō fuerāt ab eo in prioribus visitati nisi magis sit alijs visi
tationis officiū oportunū.Sane hmōi impensurus officiū
proposito verbo dei quærat de vita & conuersatiōe mini
strantiū in ecclesijs & locis alijs diuino cultui deputatis:ac
cęteris quæ ad officiū ipm spectant : absq; coactione & ex
actione qualibet iuramēti ad ipsorū emēdationē per salu
bria monita nūc lenia:nūc aspera iuxta datā sibi a deo pro
uidentiā diligēter intēdens.Qđ si de aliquibus orta fuerit
infamia cōtra eos ordinarijs ipsoꝝ vt super his diligenter
inquirāt denūtiet:si viderit expedire.Notoria vero crimi
na q̄ examinatione nō egēt (cū sup his merito notare pos
sit ordinarioꝝ negligētiā eorūdem) libere corrigat:pœnā
pro illis debitā infligēdo.Procurationes autē recipiat ẜm
ꝙ est in canonibus constitutū:nullā tamē pecuniā ip̄e vel
aliquis de sua familia occasione alicuius officij vel cōsue-
tudinis:seu quolibet alio modo eorū noie:sed in victuali
bus tantū expēsas recipiat moderatas. Caueat insuper ne
ipse vel quisq; suoꝝ aliquod munus quodcūq; sit & quali
tercūq; offeratur præsumat recipere: vt nō quę sua sunt vi
deat quærere:sed quę Iesu Christi.Qđ si fuerit cōtra p̄sum
ptū recipiens maledictionē incurrat: a qua nunq; nisi du-
plū restituat: liberet.Volumus em̄ in his fraudem quāli-
bet penitus euitari. Hanc aūt visitādi formā ab vniuersis
etiā ep̄is alijsq; prælatis ordinario iure subditos suos visi
tantibus plene obseruari præcipimus.Saluis super hoc ra-
tionabilibꝰ & approbatis religiosorū cōsuetudinibꝰ & re
gularibus institutis.hęc Inno. Greg.x. in concil. Lugdun̄.
confirmat dictā constitutionē:& addit pœnam in cōtra fa
cientes in.c.exigit.eo.titu.vbi dr̄.Statuentes vt vniuersi &
singuli qui ob procurationē sibi ratione visitationis debi
tam exigere pecuniā:vel etiā a volēte recipere: aut al's con
stitutionē ipsam recipiendo munera suæ visitationis offi
cio non impenso procurationē in victualibus aut aliquid
aliud procurationis occasione violare præsumpserint:du
plū eius qđ receperint ecclesiæ a qua id receptū fuerit : in-
fra mensem reddere teneant. Alioquin extunc patriarchę:
archiep̄i:episcopi:duplū ipsum vltra dictū tēpus restitue-
re differētes:ingressum sibi ecclesię interdictum nouerint.
Inferiores vero ab officio & beneficio nouerint se suspen-
sos quousq; de duplo hmōi grauatis ecclesijs plenariam sa
tisfactionem impendant:nulla eis in hoc dantium remis-
sione liberalitate seu gratia valitura.hæc ibi.

§. V. DECLARATIO DVBIO
rum circa prędicta.Nota primo ꝙ cū nō pōt visitare p se:
potest visitare per aliū.de offi.ordi.inter cætera.& cū visi-
tat per aliū ipsi visitati debēt facere expēsas victualiū visi
tandi.Et ipsi quoq; ep̄i super his quos mittunt ad visitan-
dū debent facere expensas de alijs necessarijs. vt dr̄ de offi.
ordi.c.si ep̄s.lib.vj.vbi dicit glo.ꝙ necessaria dicuntur vt
equi vestes & familia & hmōi : de quibus ep̄i debent illis
prouidere. Episcopi autē nō visitantes personaliter nihil
penitus pn̄t exigere a visitatis. vt dr̄ in. d.c.si ep̄s. Sc'do
nota in gl.sup verbo plene.ꝙ nulla parochia debet rema-
nere inuisitata:dū cōmode possit visitari & visitatiōis cau
sa subsit.& sunt hæc redigēda ad arbitrium boni viri. Nec
sufficit ꝓ visitatione synodū cōuocare & plene inquirere:
quia in tā breui tpe nō posset singulorū inquisitio fieri.tū
etiā qa nō veniunt ad synodū oēs visitandi clerici & laici.
tū quia subijciēda est res oculis & ꝑsonæ præsentia multū
operat.extra de offi.leg.c.fi.Nota ẜm Host.ꝙ nō dicet vi-
sitatio nō plena:qa duæ vel tres vel paucæ remaneāt visi
tandæ.Allegat de cōse.di.ij.reuera.&.vij.q.j.deniq;. Et di-
cit ꝙ in his inspiciendus est modus regionis.Nota tertio
super verbo laicos.ꝙ pp'ls visitatus ipse nō tenet ad pro-
curationē sed ecclesia.vt.x.q.iij.placuit.& sic est consuetu
do.Et si non potest ad aliquā ecclesiam accedere sine diffi-
cultate : puta ẜm glos.propter niues vel glacies vel aliqđ
simile.tunc ad vnū locū congruū & honestū & communē
potest cōuocare clericos & laicos illius ecclesiæ ad quam
nō pōt accedere & ibi visitare.Nota quarto ẜm glo.super
verbo pia loca.p hęc itelligunt hospitalia & xenodochia
quæ ibi debēt visitari.Nota quito sup illud prouinciā. ꝙ
licet Ber.dixerit hoc verū cū suffraganei sunt negligentes
tñ contrariū est verū. vt patet eo.ti.c.fi.vbi dr̄ ꝙ archiep̄s
potest prouinciā suam visitare : etiā si suffraganei nō sunt
negligētes.& iterare visitationē eādem & procurationē re
cipere a locis nō obstante cōsuetudine in contrariū. Nota
sexto super illud libere.glo.s.contradictione: pręscriptio-
ne vel appellatione non obstantibus.s.pōt visitare archi-
ep̄s suffraganeos.extra de præscri.c.cū ex officij.idē Archi.
Et intelligunt loca visitata siue illa quæ personaliter visi
tat siue illa quæ ad visitationem conuocat.Nota septimo
sup illud cōsilio & diffinitiōe.nō dicit hic de assensu: quia
siue cōcordent siue discordent suffraganei hoc diffinire ad
archiep̄m pertinet. quæ diffinitio sic fiet ẜm Inno. Diffini
mus per nos procedendū ad visitationē prouincię nostrę.
Et a tali diffinitione cū sit super executione sui officij non
poterit appellare.de offi.ordi.c.irrefragabili.idem Archi.
Dicit aūt Hostien̄.ꝙ ideo ingeritur hęc difficultas consilij
& diffinitionis: vt archiep̄s non sit negligens ad cōcilium
conuocandum : cū aliter conciliū de facili haberi nequeat
nec sine hac diffinitione visitare potest.per qđ cōcluditur
ꝙ archiep̄s vix vel nunq; secundā visitationem faciet nisi
concilium celebret.Ioan.and.in nouel.Nota octauo super
illud coactione.glos.a principio non exiget iuramentum
per qđ occultū proponere cōstringat.ex quo tñ sine iura-
mento referuntur aliqua corrigenda.postea poterit inqsi-
tor super his exigere iuramentum.Et q̄uis non debeat co-
gere a principio ad iuramentum. bene tamē coget venire
& rn̄dere:& sibi in hisq̄ officiū respiciūt obedire ẜm Bern̄.
Inno.& Hosti.Io.mo. vt Archi.al's enim esset delusoria po
testas vel iurisdictio visitādi:si nullam coertionē haberet
& qa cui cōmittit principale & accessoriū.de offi.dele.c.de
causis.Io.an.Nota nono ꝙ circa visitationem clericorū &
populorū debet esse intentus.dicit gl.ꝙ nō simul sed sepa-
ratim fiet:cū taliū vita sit separata.xij.q.j.duo.& meliꝰ pro
cedit inquisitio qñ fit sigillatim.c.inquisitiōis.de accu.Et
hoc verum si qualitas negotij hoc exposcit.alias in genere
fit inquisitio.Et quo ad punitionē dicit Ioan.an.in nouel.
super sexto.hoc intelligendum.s.quantū ad laicos quo ad
crimina ecclesiastica matrimonia & alia quæ ad ecclesiam
pertinēt in alijs corrigēdis nō vsurpabit iurisdictionē iu-
dicij sæcularis.vt de iudi.nouit.Impedientes autē nuntios
qui mittunt ad cōuocandū. vel al's iurisdictionē archiep̄i
visitātis per eū possunt puniri.qđ dicit.vt de pœnis.c. Ro
mana.lib.vj.Nota decimo super illud ciuitates. ẜm Host.
& Io.mona.ꝙ ille ordo seruandus sit in prouincia: scilicet
quo ad ecclesiam principalem ciuitatē & diocesim metro
politani.In suffraganeis tamen difficultas & incommodi
tas sit:in hoc ordine seruando nō putant ordinem necessa
riū.Nota vndecimo sup illud eoꝝ subditos.dicit Ioan.an.
in nouella ꝙ si concurrat ep̄s & archiep̄s in visitando ẜm
Inno.Hosti.& Io.mo. Alber.& Archi. ꝙ ambo admittent
cū nō sit a iure prohibitū:etsi discordarent in sn̄ia pro reo
nisi in cā fauorabili.vt de proba.c.ex literis.Et addit Host.
& alij ꝙ si eccl'ia nō sufficit vtriq;:admittet primo veniēs:
vt de foro cōpe.c.ꝓposuisti.cū ꝯcor.Et si ꝯcurrāt simul ve
niēdo nec apparet qs prior : licet videret ep̄s præferendus
cui spālis inest cura.x.q.j.regenda.p̄dictis placet archiep̄m
præferendū.xj.q.iij.qui resistit.&.c.seq. Si vero concurrat
ep̄s cū pręlato sibi subiecto ad quem etiā spectet visitatio.
dicit Archi.prę ferendū ep̄m nisi obstet consuetudo alleg.
c.in Lateranēsi.de præben. Nota duodecimo ẜm. Io.an.&
Inno.super verbo visitatis.ꝙ intelligit visitare etiā si va-
dat causa cōsignandi vel chrismādi pueros siue consecran
di ecclesias:siue pro quocūq; alio cōmuni negotio vel qđ
multos tangit.ar.x.q.iij.relatū.ẜm Inno.vel ẜm Hosti.vel
Io.mo.ꝙ fit pro salute animarum vl' pro cultu diuino am
pliādo.vel pro statu ecclesiæ melius reformādo.x.q.j.pla
cuit.Secus ẜm Inno.si vadit pro causis expediendis. Vnde
in his debetur procuratio : nō autē si vadat pro reconcilia
tione ecclesiæ ẜm Archi. Vincen.& Laudul. & Goff. Item
ẜm Archi. cum archiep̄s ad vnā diocesim causa visitandi
accedens:si transit per aliā non est procurandus iure visi-
tationis:qa nō visitat. iure autē hospitalitatis nemini est
denegandū.xliij.dis.§.j.hoc tamen si potest. Nota decimo
tertio sup verbo procuratiōes ibi in victualibus. ꝙ si ep̄s
vel archiep̄s visitans pdit equū: vel soluit vecturas equo
rū & his similia.nō potest hoc exigere a visitatis noīe pro
curationis ẜm Inno.& Archi.Et multo minus non potest
petere expensas quas facit in via eundo pro visitatione fa
cienda:tū quia hoc nullo iure cauetur : tū quia propter id
habet bona dignitatis: vt quæ ad dignitatis officium spe-

Universidad del Rosario Archivo Histórico

ctant exerceat. Et talis procuratio hoc reſpectu potius daꝛ in ſignum ſubiectiōis & propter hoſpitalitatem ꝙ de neceſſitate iuris naturalis cum ſuos redditus habeat: & ideo de illis viuat cum pauperes eccleſias viſitat. Quod ſi vna die viſitationē expedire nō poteſt. Dicit Inno. ꝙ pluribus diebus vt oportuerit procurandus erit.x.q.j.c.placuit. Nec obſtat.x.q.iij.inter cætera. quia illud intelligiꝛ cū vna die viſitatio poteſt expediri. Itē Hoſti. addens ꝙ in nullo caſu eccleſia eſt grauanda. Nota decimoquarto ſuper verbo requirant. ꝙ ep̄s tenetur facere hanc inquiſitionē ad denuntiationē ipſius archiep̄i. ad hoc.ij.q.v.mennam. Et ſi ep̄s nollet inquirere dicūt aliqui ꝙ archiep̄s inquirat: qa curā eius habet. & ad eius officiū pertinet propter negligentiā ep̄i. ar.ix.q.iij.cū ſimus. Alij tamen dicunt ꝙ ꝓpter eius negligentiā non deuoluitur ad archiep̄m hęc cognitio: qa in canonibus non eſt expreſſum. ita ponit Inno. allegans ad hoc.ar.ix.q.iij. quia cognouimus. Et ſi dicaꝛ ꝙ ꝓpter hoc remanebunt crimina impunita contra illud, de ſen.excō.c. vt famæ. Rn̄. ꝙ archiep̄s coget ep̄m vt procedat & puniat qđ poteſt ratione negligentię peccati.xxxiij.di.quorūdā. Nota decimoquinto ſuper verbo notoria. Dicit Inno. ꝙ ſi dubiū eſt iudici an crimina ſint notoria. Primo de hoc inquiret nec videꝛ ꝙ habeat illud pronūciare. niſi qđ ſuū eſt punire hæc maleficia qa ſunt notoria: qa ſolū i hoc videaꝛ cognoſcere: an ſit ſua iuriſdictio puniendi. Arch. dicit hoc notoriū intelligi cuius teſtis eſt populus. alleg.xxxv.q.iij. qđ ſcripſi. & dicit illius criminis populū eſſe teſtem: etiā ſi crimen eſt notum maiori parti. tantū allegat de coha.cle.c. veſtra. & ibi Hoſti. tractat de notorio māifeſto & occulto. Nota decimoſexto ſuper verbo pecuniā ſm Io.an. in nouel. Si veri philoſophantes pecuniā contēnunt.xij.q.ij.ſocrates. multo fortius viſitantes. & ſi ſm Hoſti. ciuilis ſapiētia pretio numario dehoneſtari nō debet.ff.de va. & extra or.cogni.l.j.§.eſt quidē. multo minus canonica deprauanda: quæ multū reprehēdit auaritiā clericorū.ē.eo.c.ex parte. Hic etiā nota ſm conſtitutionē iſtā Romana. & ſequentem.ſ.exigit. ꝙ nulla pecunia poterat exigi aut etiam recipi a ſponte dare volēti ratione procurationis in viſitatiōe ep̄i vel archiep̄i: ſed tantū in victualibus expenſas moderatas: alſ incidebat in pœnā quæ & habeꝛ in.c.exigit. Sed per cōſtitutionē Bonifacij.viij. quæ habeꝛ in.c.ſeq. & incipit. fœlicis. hoc ꝑ pte remoueꝛ: qa videlicet a volētib⁹ eccleſiarū & locoꝝ viſitatoꝝ rectorib⁹ ſeu perſonis pecuniā licite recipere valēt pro ſumptibus moderatis faciēdis in victualibus diebus qbus viſitationis officiū pſonaliter exercebūt. Ex qbus verbis patet ꝙ ſi viſitati procurationē i victualibus ſoluere velint pecunia ab eis exigi non pōt. Sed ſi ſpōte velit ſoluere pecuniā cōgruentē procurationi accipere poſſunt. Et ſumiꝛ hic pecunia nō ſtricte ꝓ ea quæ cōſiſtit in numero ſed etiā pro rebus quæ poſſunt pretio ęſtimari. ſm illud.j.q.iij.totū. Vn̄ concordare poſſunt in alijs vel liquidis: vel de boue: pullo: vl̄ re ſimili dāda ꝓ quātitate taxata: vel ſine alia taxatione: dūmodo ſeruet moderamen. Hodie per conſtitutionē Benedicti.xj. quæ incipit. vas electionis. taxata eſt quātitas ſm diuerſitatem prouinciarū diuerſarū: quæ ſoluēda eſt ſine victualibus: ſi a volētibus in pecunia in qua ēt diſtinguiꝛ. an per ſe an per alios viſitēt. quæ etiā reſtringiꝛ cū per alios viſitant. Nota decimoſeptimo ſm Ioā.an. ſup verbo de familia ſua occaſiōe officij aut cōſuetudinis. Per familiam intelligitur clericus vel laicus equeſter vel pedeſter.ſ.q eſt de domo ſua. Noīe officij intelligiꝛ ſcriptor: ſigillator: & ſimiles ſm gl. ibidē. Et addit in nouellis. hoc eſt verū ſi petatur rōne viſitationis. ſed nō intendit grauare clericum ſi faciat literas.ſ.ſcriptor & aliqd habeat ꝓ labore.ar.xij.q.ij.eccl'iaſticis. Hoſt. & Inno. & hoc niſi de publico reciperet ſalarium: quo caſu ſtipēdijs debet eſſe contentus.xxiij.q.j.militare. Nec excuſat cōſuetudo in talibus: qa cēſetur irrationabilis ex quo ꝑ ſedē apoſtolicā reprobaꝛ.xj.diſt. qs neſciat. & ꝑ cōſequens præſcribi nō pōt. de cōſue.c.fi. Nota decimooctauo ſuper verbo victualibus ſm Io.an.in nouel. horū noīe contineꝛ eſus: potus: veſtis: ſtramenta: & oīa homini neceſſaria ad viuendū: & hoſpitiū & calciariū. & hęc nō videnꝛ remiſſa: etiā ſi de alimētis tranſactū ſit niſi ſpecificenꝛ. Videant tn̄ ne vltra facultatem grauēt eccl'ias. Et dicit Hiero. ad ep̄m. Cornute conſidera ne ſimilā & mella faſtidias qui natus in paupere domo & tugurio ruſticano rugientē vētrē vix milio & cibario pane poteras ſaturare.xij.q.ij.gloria. Nota decimonono ſuper verbo aliquod munus quodcūq; ſit. ſm Io.an.i nouel. Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere.j.q.j.ſunt nonnulli. Excipit Hoſti. eſculentū & poculentū & encenia: quæ nō extēdunꝛ ad munerū qualitates.ff.de offi.procō.l.ſolēt. Dicit demū ꝙ mens hui⁹ literæ innuit cōtrariū. Cōſultius ergo facit a talibus abſtinēs: tn̄ hmōi recipiēs modica garſias: non credit ꝙ incidat in pœnā. Et ſi dicaꝛ qūo enceniantur eſculentū & poculentū vt recipiat procurationē in victualibus. Rn̄. Io.mo.cū.ſ. viſitatus aliqd excellēs tale vltra cōes expēſas enceniat. puto ꝙ periculū ſit recipere victualia portāda: ſi portat aliquos capones caſeos vel flaſcos vini. ſed victualia ibi comedenda quantūcūq; excellētia recipere: nō eſt periculū pœnarū infrapoſitarum. exigere tn̄ poſſet eſſe peccatū. Nota vigeſimo ſuper verbo maledictionē. ſm Io.an.in nouel.i. pœnā æternā quæ debeꝛ illi ꝓ mortali. ex quo ſequiꝛ hanc tranſgreſſionē eſſe mortale: nec talis pōt abſolui: niſi duplū reſtituat illi a quo recæpit. Nota vigeſimoprimo ſup verbo ordinario. ſm Ioan.an. delegatus ſeruet formam mandati. de reſcrip.c.cum dilēcta. etiam ſi datus ſit ab alio q̄ a papa: ita tamen ꝙ delegatus quod nō poteſt non committat. de iure pa.c.quod autē. Non putat autem Hoſt. & Io.mo. hoc in legato locū haberet triplici ratione: qa vices papæ gerit.xciij.diſt.c.fi. Secūda qa maior ē ep̄o. de offi.deleg.c.ſane. qui nō includitur ſub clauſula generali. extra de ſen. ex cō.c.quia periculoſum.lib.vj. Tertia qa Romana eccleſia cōtra ſe & ſuos priuilegiare nō cōſueuit. extra de cenſi.c. cū iſtātia. Nota vigeſimoſcđo ſup vbo inſtitutis. Hoſt. dicit ꝙ regularis denuntiatio.i. proclamatio. in.c.non requirit. gloſ. qa nō ſm iuris ſubtilitatē: ſed ſm obſeruātias regulares: & ſm diuerſas religioſorū conſtitutiones de plano & ſimpliciter expediꝛ in qua nec eſt appellatio admittenda ē.de appel.c.ad noſtrā. Dicit autē nō omittēdum. ꝙ ſi prælatus q̄uis religioſus i mortali cōſtitutus notorius vel infamatus icorrigibilis ſit & ꝓpter hoc a ſuo ſubdito appellaꝛ: aut appellatiōi deferet: aut pro tāto exceſſu ſatiſfacere cōpelleꝛ.ē.de appel.c.de priore. qa nec ad talē pertinet iudicialis correctio.ij.q.vij.iudicet. Item religioſi licet ſint ſm regulā corrigendi: miſericorditer tn̄ nec paſſim more latronū in grauē carcerē detrudēdo ſm morē prauæ cōſuetudinis: quę quaſi pro lege in quibuſdā eccleſijs inoleuit. extra de ſta.regu.c.ea quæ. Itē licet ad abbatē ſpectet correctio ſi tn̄ nimis eſt grauis de concilio cōuētus.i.capl'i ſui tēperanda eſt.ē.de his quæ fi.a p̄la.c.nouit. Vult ergo finis huius cōſtitutionis ꝙ cōſuetudines ꝑ quas fiunt viſitationes & correctiones religioſorū: ſint rōnabiles & approbatę. Nota vigeſimotertio ꝙ monaſteria monialiū etiā ſi ſint exēpta: debēt per ſuos ordinarios ſingulis annis viſitari. vt de ſta.mo.c.attendentes. in cle. qđ verū eſt niſi habeāt ex priuilegio ꝙ nō poſſint viſitari ab ordinarijs: qđ priuilegiū habēt pręđicatores & minores de monaſterijs ſibi ſubditis: & plures alij de quibus ignoraꝛ. Vnde & cū hoc allegant priuilegiū debēt oſtendere. Nota vigeſimoquarto ꝙ Hoſtiē. dicit locū incongruū ad quē nō teneꝛ ire ad viſitandū: ſed debet rectorē talis loci: & ppl'm cōgregare ad aliū locū cōgruū: qn̄.ſ.non ſufficit ille locus ad procurationē archiep̄i. Sed archi. cōtradicit: & dicit ꝙ oēs cōtribuēt.ſ.aliæ eccl'iæ. Dicit ergo archi. ꝙ iuſta cā conuocationis non eſt paupertas eccl'iæ. Nam ſi pōt ad locū accedere teneꝛ ad id & ſi eccleſia eſt pauper: nihil exiget vl' recipiet.j.q.ij.placuit. ſuis ergo viſitet ſumptibus: qa ad hoc ſunt ſibi redditus ep̄ales deputati. ſic etiam notat Ber.eo.ti.cum apl's. & Ioan. Goff. Vincen. & Hoſt.eo.ti.cū inſtātia. Vnde penitus impotētē euidēs paupertas excuſat ad tribuendū. Decretalis aūt cum querēte. de offi.ord. quę dicit moderate poſſe exigi. loquiꝛ de eccl'ia quæ cū tribuere pōt: licet non in toto procurare: haberi em̄ ſemp debet ratio ne miniſtri eccl'iæ egeāt. ar. de re.iu.in cōdēnatione. Nota vltimo ſuper verbo ingreſſum eccl'ię interdictū. & ſuper verbo ſuſpēſos. in.c.exigit. Dicit glo. ꝙ ſi durāte interdicto iſti morianꝛ non ſepelienꝛ in cęmiterio. & ſi interim celebrēt i eccleſia in officio ſuo ſicut prius efficiunꝛ irregulares. de ſen.excō.c.is cui.lib.vj. inferiores vero ſuſpēſi propter hmōi tranſgreſſionē. ſi interim celebrent vt prius ſunt irregulares nec poterunt ab alio q̄ a papa abſolui. de ſen.excom.c.cū medicinalis.lib.vj.glo. ſuper verbo quouſq; dicit facta ergo reſtitutione duplici

ſtatim ſunt

ſtatim ſunt abſoluti ſine alia ſentētia. de ſpon.c.nō eſt. qđ intelligendū ſi ſeruauerunt interea ante reſtitutionē factā interdictum vel ſuſpenſionem. alſ ſi non ſeruaſſent incidiſſent & indigerent diſpenſatione ſeu abſolutione.

¶De quibus ſint faciendę inquiſitiones in viſitationibus ad diuerſos ſtatus. Capitulum. VI.

QVIA DICTVM EST SVPRA ꝙ poſt p̄dicationē ad ppl'm vl' collationē ad capl'm clericoꝝ ſeu religioſoꝝ fieri debet inquiſitio i viſitatiōe. Nūc vidēdū ē pticulariter qūo

Primo. & q̄ ordie fiet inqſitio. Qn̄ ep̄s itrat eccl'iā. rector eccl'ię vel principalis i cathedrali offert ei crucē oſculādā & aſperſoriū aq̄ bn̄dictę: & facta aſpſiōe icipit cātare ipe rector antiphonā. Ecce ſacerdos magnus. & poſtea antiphonā de ſctō cui intitulata ē eccl'ia & poſt verſiculū ep̄s cantat orōnē de

Scđo. illo ſctō: Et primo accedēs ad eccl'iam cathedralē poſt orōnē vt dictū eſt debet ire ad locū venerabilis ſacri. & videre qūo & q̄ honorifice ſit reconditū: & bn̄ firmū & clauſū & ꝙ ſepe muteꝛ ne gn̄eꝛ aliq̄ corruptio vel vermiū corroſio

Tertio. ex antiqtate. Et exinde ſacr̄m extremæ vnctionis ac ēt baptiſmum & chriſmatis & olei catecuminoꝝ ſi ſunt renouata illo anno: & fontes baptiſmales qn̄ eccl'ia eſt baptiſmalis: & ſi vaſa ſūt mūda & corporalia p̄cipue & calices & pallę altaris. Et cū reperit in hmōi defectū dure increpet & pu

Quarto niat plus & minus ſm qualitatē exceſſus. Ingrat ſi viſitans eſt archiep̄s de vita ep̄i viſitati ſuffraganei ſui quo ad honeſtatē ſui & familię ſuę: & qualiter ſe habeat in gubernatione ep̄atus & eccleſię ſuę & aliarū eccleſiarū ſibi ſubditarū tā in ſpūalibus q̄ i tpalibus: & pmaxime i collatiōe ordinū vel bn̄ficioꝝ: qūo ſe habeat ſi indignis cōferat: puta ſi ante ætatē legitimā vel illiteratis vel infamib⁹ & ſi pro hmōi pecuniā recipiat. Si bona ep̄atus bn̄ gubernat nō diſſipādo ſed pauperibus diſpēſando prout valet: ſi alienauit aliqua immobilia vel alienatiōes i alijs eccleſijs ſine debita cā & forma fieri permiſit. Interrogeꝛ non quidē ipſe ep̄s qa teſtimoniū ferret de ſeip̄o: ſed alij maturi & diſcretę pſonæ q credunꝛ ſcire cōuerſationē eius & veritatē dicere debet: ſi eſt negligēs circa diuinū cultū vt diligēter exerceaꝛ in eccl'ia maiori & in alijs: & ꝙ eccl'iaſtica ſacramēta tpe loco & modo debito ppl'o miniſtrenꝛ & pręđicatiōes i eccleſijs iuxta laudabilē cōſuetudinē tpibus debitis faciat: per ſe vel per alios inquiraꝛ. Si eſt diligēs vel negligēs in corrigēdo exceſſus clericoꝝ & aliorū quoꝝ correctio ſpectat ad eū de iure priuilegio vel conſuetudine. Si viſitat eccleſias ſuæ dioceſis nō recipiēdo niſi ꝓcurationē victus. Si cōfert ſacramētū confirmationis tpe ſuo. Si eſt rectus in iudicando vel iudicare faciēdo ꝑ vicariū: ita ꝙ vnicuiq; ad ipſius tribunal recurrēti miniſtret iuſtitiā & ſi iudiciū gratis reddat: ſi cōſtitutiōes ſynodales aliquas habet & ſeruat & ſeruare facit. Quo ad ſubditos eccl'ię cathedralis quæratur ab archiep̄o vel ep̄o ſi præpoſitus vl' alius pręlatus & canonici & alij clerici ſunt eidē ep̄o obediētes & ꝙ oēs portēt tonſuram & habitū clericalem & ſi pacifice & quiete viuunt. Et ſi aliqui ex ipſis ſunt rixoſi & ſcādaloſi & qui ſunt illi. Itē ſi canonici & alij capellani & clerici obediant præpoſito ſeu alteri prælato ipſius eccleſiæ in his in qbus tenenꝛ. Si faciūt capitulū & vbi & quoties & quæ ibi tractant. Et ſi bene gubernāt & cōſeruant iura & iuriſdictionē eccleſię. Et qui ibi audiunt cōfeſſiones & ſi ſunt ſufficiētes ad illud & ſi canonici & alij clerici viuunt honeſte & dicūt officiū & confitentur de licentia epiſcopi vel eius qui poſſit dare. Si præbendæ ſunt cōmunes vel diſtinctę: ęquales vel diſſimiles. Qui & quales ſunt redditus & prouētus ſacriſtiæ canonicorū: & eccleſiæ & in qbus cōſiſtunt: & ad cuius manus perueniāt: & qūo diſpenſantur. Si in dicta eccleſia officium diurnum pariter & nocturnū dicaꝛ continue debitis tēporibus & debito modo. Et quot in die ex canonicis & capellanis in dicta eccl'ia celebrant. Deinde quærat de in

Quīto. uētario ſi habet: & ſm ea quæ habenꝛ in inuētario ſibi collata in acceptione eccleſiæ vel officijs ſacriſtiæ ſic reſignet oīa. Qđ ſi aliqd notabile defuerit ſeu perditū fuerit culpa ſua ſupplere tenetur: ſecus ſi caſu & ſine defectu ſuo. Et primo videat de rebus ſacriſtiæ per quantitatem & qualitatē & ſigna diſtinctiua: calices cum corporalibus caſulas cappas ſericas, ſeu pluuialia, dalmaticas, tunicellas, albas, amictus, ſtolas, manipulos, cingulos, ſuperpellicia, ſeu coctas, doſſalia, altaria, pallas, tobaleas, & alia huiuſmodi. Et ſi ſunt confracta faciat reparare. Miſſalia, antiphonaria, homiliaria, & alios libros diſſuta faciat reformare. Item ſi eſt eccleſia cathedralis vel alſ collegiata: inquirat quot debēt ibi eſſe canonici vel alij in eadē eccleſia ſeruiētes & quis eſt in ea prælatus. Et in eccleſia cathedrali quæ ſint ibi dignitates.ſ. archipreſbyteratus vel præpoſitatus aut archidiaconatus: & quis habet in ea curam principaliter: & qui ibi præſentialiter reſidēt & deſeruiūt: & ſi eccl'ia habet aliquas cōſtitutiōes ab ep̄o approbatas: & qūo ſeruanꝛ & ſi fideliter danꝛ diſtributiōes intereſſentibus officijs. Itē inquiraꝛ quot ſunt ibi capellæ & ſi ſint intitulatę:

& qbus & quot redditus habent: & ſi officianꝛ ſm obliga- Sexto.

tionē quā habent: vel alſ ſine obligatione cōpetenter ſm quantitatē redditiuum: & ſi patronos habent qui non committāt fraudes circa redditus capellæ. Si habēt debita fulcimenta ad celebrandum & hmōi. Inquiranꝛ non ſolū clerici ſed etiam laici aliqui de ppl'o maturi & diſcreti. Si eſt in populo aliqs hęreticus: vſurarius: ſimoniacus: ſortilegus: cōcubinarius: maleficus: publicus adulter: vel obſtinatus in excōicatione: vel in inimicitia mortali. vel in nō cōfitēdo annuatim & cōmunicādo: & pręcipue qn̄ omiſit ꝑ plures annos & alia hmōi quoꝝ correctio ſpectat ad ep̄m. Et circa hmōi admoneat: corrigat: puniat: pacem componat prout dn̄s dederit. Et ſi eſt aliquod legatum ad pias cauſas non mandatum executioni faciat implere. In viſitatione eccleſiarū parochialiū quæ nō ſunt collegiatæ. Prio viſo ſacramēto euchariſtiæ: & alijs ſacramentis ſi diligenter teneanꝛ vt dictū eſt.ē. fiat inqſitio: & ſi lumē continue teneꝛ ante ſacramentū. Exinde quęraꝛ ſi eccl'ia habet patronū & quē vel quos & ſi bn̄ ſe habet ad ipſam vt nō extorqueant bona eius vel grauēt in prandijs encenijs & hmōi: vltra id ad qđ tenentur. Et ſi rector ipe canonice inſtitutus ē in illa eccleſia. Et ſi cōmiſſa eſt aliqua ſimonia cum patronis vel cōfirmatore. Et ſi aliquis detinet aliqua bona ipſius eccl'ię. Itē ſi habet ſolū illam eccleſiam parochialē vel plures. & ſi plures: ſi ſunt vnitę vel nō: & ſi ſunt vnitę ſi habet ſup hoc diſpēſationē a papa. Nā alſ tenere nō poteſt. Vnde diſpenſationē ipſam oſtendat per modū ſufficientē. Item ſi in dicta eccleſia ſunt aliquę capellæ dotatę: & ſi habent capellanos deſeruiētes ſm debitū & de quantitate redditūū ipſius eccleſiæ & ipſarū capellarū. Et ſi habent calices: libros vel alia paramenta per ſe dictæ capellæ. Itē quę in dicta eccleſia habeantur ornamenta: calices: cruces: corporalia: thuribula: planetæ & aliæ veſtes ſacræ: pallæ: tobalę & hmōi. de qbus habes.ē. & ſi bn̄ & nitide tenentur. Itē ſi reliquiæ ibi habentur & ęquales. Itē ſi habenꝛ ibi aliqua inſtrumēta & priuilegia & ſi bene cuſtodiuntur. Itē ſi eccleſia vel al

taria ſunt cōſecrata. Singulariter autē interrogetur ipſe ſa- Octauo

cerdos rector eccleſiæ in abſentia tamen populi ſed in pręſentia alicuius de ſocijs ep̄i qūo ſe habeat circa ſacramēta: qa multi errores cōmittunꝛ ex ignorantia quæ maxime regnat in clero in partibus Italiæ. Singulariter ergo interrogetur quæ ſint verba ſubſtātialia ad cōſecrationē euchariſtiæ. & ſi ea mētetenus dicit vel in libro & faciat eū dicere & videat ſi i aliquo verbo deficit ei declarando. ꝙ ſi aliqd omitteret nō cōſecraret: & præcipue de forma cōſecratiōis ſanguinis quę prolixior eſt: nā durat vſq;. hæc quotieſcūq; feceritis. Et ſi l'r interrogetur de forma extremæ vnctionis & qūo ſe habeat in collatione eius: & multo magis de forma baptiſmi ſi baptizat. Inquiraꝛ etiā ſi habet breuiarium ſi dicit officiū & ſi ſcit bene legere & ordinate & ſi dicit miſſam ante matutinas: quod prohibitū eſt: & ꝙ nō dicat officiū aliquid manuale faciēdo. Si eſt luſor: negotiator vl' frequētator tabernæ. Pręcipue autem fiat diligens inquiſitio circa audientiā confeſſionū: qa ibi verſaꝛ periculū & ſalus aīarū. Vnde interrogetur ſacerdos cum audit confeſſiones quē ordinē tenet interrogādo pctōrem. Et ſi interrogat de decē p̄cęptis & quæ ſunt illa: & qūo interrogat ſup quodlibet illoꝝ: & qn̄ in eis peccaꝛ mortaliter vel venialiter: vel de ſimplici fornicatione: ſi facit cōſcientiā cōfitentibus de mortali eundo.ſ. ad meretrices & hmōi. & de pctīs cogitationū qn̄ eſt ibi mortale vel veniale. & de ſeptē vitijs capitalibus: & ſi ſcit ea diſtincte exprimere: & qn̄ ſunt mortalia vel venialia. & de p̄ceptis cōmunib⁹ eccleſiæ: vt auditiōe miſſę & hmōi. & ſi i hmōi errat doceaꝛ & admoneaꝛ & procuret habere aliquē libellū vel ſummā talia docentē: & ab

Universidad del Rosario Archivo Histórico

alijs etiā inquirat. Interrogeť etiā si audit alios ꝙ suos pa-
rochianos sine licētia: qa nō potest. Et si scit casus reserua-
tos epō. Demū de forma absolutionis si scit exprimere. In
terrogeť ēt si habet licētiā ꝯfitēdi pc̄tā sua: qa al's nō posset
nisi religiosis expositis ad audiendū confessionem ꝑm cle.
dudū. de sepul. Et q̄uo frequēter cōfiteatur ad quod admo
neať. ex quo frequēter celebrat: interrogeť etiā quantū po-
pulū habeat: & si visitat īfirmos & sacramēta exhibet tpe
cōgruo. vt sine eis non decedant. Si annuatim confitenť &
cōicant: & quot sint qui remaneant: & per quot annos. Et
si est aliquis in parochia maleficus vel incantator: vel no
torius seu manifestus pc̄tōr: vel inimicitias graues conti-
nuans. Si admonet ppl'm pręcipue diebus festiuis. Interro
genť etiā laici parochiani aliqui magis antiqui & discreti
de fama. & vita ipsius sacerdotis. Si ē cōcubinari⁹ vel al's
inhonestus lusor vagabundus. Si facit debitā residētiam:
si officiat bene ecclesiā. Si est scandalosus & litigiosus cum
ppl'o. Si qui ēt volūt ponere querelam cōtra ip̄m parochia
lem de quacūq̧ re tpali vel criminali audiat eos & exami
net & iustitiā administret. Si autem reperit ep̄s in hmōi in
quisitiōe sacerdotem defectuosum corrigat & puniat plus
& minus ꝑm qualitatē defectus: & permaxime cū deficit in
formis sacramētoꝝ baptismi & eucharistię nō dimittat im
punitū nec permittat celebrare nisi bene sciat ea. Et cautū
est etiam ordinare vt ipsi sacerdotes rurales habeāt verba
cōsecrationis literis grossis ante se descripta & ipsa legant.
Videanť etiā nō solū ecclesia sed ēt & domus quā inhabi-
tat si indiget reparatione: & operā det ad hoc cū sacerdote
& ppl'o prout fieri pōt. Videat ēt inuentariū de rebus tam
eccl'ię ꝙ supellectilib⁹ dom⁹: & si cōseruauit sibi cōsignata
vel diminuerit: qua ex cā & si aliqd immobile alienauit.

§.I. DE VISITATIONE AVTEM

ecclesiarū sine cura & oratoriū habētium altare & cāpanā.
Primo. Primo inqrať qs fundauit dictā ecclesiā vel oratoriū & a
quanto tpe citra & ad quē spectet institutio vel destitutio
Scd'o. eius: seu reformatio & cōfirmatio qn̄ vacat. Inquirať ēt in
cuius eccl'iæ parochia fundatū est dictū oratoriū: & si fuit
fundatū de consensu sacerdotis parochialis & auctoritate
Tertio. epi. Itē inqrať si dicta eccl'ia vel oratoriū teneť ad aliquē
censum vel onus: & qd' sit illud & cui debet soluere: si eccl'ię
quarto. parochialis vel alteri: & si soluit de tpe in tp̄s. Quęrať etiā
quo & qualiter se habeat rector in officiādo dictā ecclesiā
vel oratoriū: cum quodlibet beneficiū etiā sine cura detur
propter officiū plus vel minus exercendū quo. s. ad officia
tionē ecclesię ꝑm quātitatē redditus. Nam quantū ad ho-
ras quātumcūq̧ minimū sit beneficiū ad ipsas teneť. vnde
Quito. & de hoc interrogeť si dicit. Itē inquirať de quantitate red
dituū & in qbus cōsistāt & q̄uo dispensenť: & si possessiōes
bene gubernenť: aut aliquid sit alienatū sine legitima cau
sa. Itē de paramētis calicibus & alijs ornamētis ecclesiasti-
cis: & libros quot habet vel calices & qualia. Item si habet
patronos & quos habet. De ecclesijs curatis & nō curatis &
rectoribus earū & patronis: & qd pertineat ad eos & de cō
uersatiōe & moribus clericoꝝ & de modo curæ & cōfessio
nibus audiēdis habes. s̄. titu. de confessoribus. per to.

§.II. DE VISITATIONE MONA

steriorū & ecclesiarū regulariū tam monachorū ꝙ monia-
Primo. liā & inquisitione. Primo interrogādus est abbas & prior
vel abbatissa & priorissa quo ad moniales soli ī pręsentia
tn̄ aliquoꝝ de familia epi: q sūt ꝑsonę maturæ & modestę
vt vicarius eius. & aliqs ex canonicis vl' capellanis: q defe
Scd'o. ctus quos audiunt occultos: alijs non reuelent. Deinde in-
terrogent sigillatim singulos monachos vel moniales in
cap'lo vel alio loco honesto. Prio ergo quęrat a maiorib⁹
quot sint monachi in dicto monasterio vel canonici regu
lares vel moniales: & quot debēt esse: & si numerus est ibi
cōstitutus quā regulā ꝓfitenť: quot sunt ibi ꝓfessi vel pro
fessæ & nouitij vel nouitię: & si habitus professoꝝ ē distin
ctus ab habitu nouitioꝝ vel indistinctus. Si faciūt ꝓfessio
nē tpe cōgruo. Si obseruāt regulā quā professi vel professę
sunt: & p̄cipue quo ad substātialia vota: vt paupertatē: ca
stitatē & obedientiā. Si obseruant eā quo ad cęrimonialia
vt silentiū: obseruatio ieiuniorū: abstinētia ab esu carniū
extra infirmitatē: & vsu laneorū in camisijs & linteamini-
bus nō lineorū & alia hmōi. Si habēt aliquam dispēsatio
nem super his ex constitutiōibus suis approbatis vel a pa
pa. Et si habent aliquas constitutiones vltra regulā appro
batas: & si eas obseruant. Nam profitentes regulam beati
Benedicti teneņť ad prædicta cærimonialia obseruanda.
Sed profitentes regulam Aug. canonici regulares seu mo
nachæ ad illa nō teneņť cærimonialia q̄ supradicta sunt. s.
abstinētia a carnibus & lineis: nisi ex cōstitutiōibus ad re
gulā additis ad hoc obligarenť. Si ecclesia dicti monasterij
habet curā animarum inquirať si diligēter exercetur talis
cura: & per quē vtrū per monachū vel presbyterū sęcularē
qd' fieri debet. s. per sacerdotē sæcularē magis ꝙ per mona
chū vel regularē: nisi exercitium talis curæ haberent a pa-
pa vel epō & abbate. Et inquirať si deputatus ad talem cu
ram scit ea quę ad ipsam pertinent: vt dictū est. s̄. i corpore
huius capituli. Itē inquiratur si horæ canonicę & missæ de Tertio.
bitis tēporibus celebrentur cantando vel legēdo & debito
modo sine dissolutiōibus & cōfabulatiōibus: & si omnes
cōueniunt ad officiū vel remanēt ex negligētia: & qui vel
quæ & ꝙ frequēter. & si omittunt officiū. Si habēt officia-
les distinctos: vt camerariū: sacristam: cellarium. Et tales
interrogentur de officijs suis si diligenter exercent & fideli
ter tractant bona monasterij. & si tenetur cōpetens introi-
tus & exitus & redditur ratiocinium pluries in anno per ca
merariū seu procuratorē corā p̄lato & aliquibus ex seniori
bus monasterij. Interrogentur ēt de quantitate reddituum Quarto
monasterij & in quibus cōsistāt. & si bene dispensenť: & ꝙ
nullus vel nulla det aliquid cōsanguineis vl' alijs sine licē
tia superioris. sed nec etiā ipse superior abbas vel prior vľ
abbatissa det bona monasterij mobilia vel immobilia si-
ne cōsensu capituli & rationabiliter. Itē si sunt aliqua alie-
nata ex bonis immobilibus sine cā rōnabili & forma de-
bita vt cōsensu capituli & epi. Si fiunt reparationes neces-
sariæ in monasterio & domibus eius: & cultiuationes pos
sessionū. Itē inquiratur de libris: calicibus et paramētis: or Quito.
namētis & alijs pertinentibus ad ecclesiā: & si diligēter &
mūdæ teneanť & resartianť: & alia hmōi prout dictū ē. s̄.
in corpore capituli. Itē si abbas seu prior vel abbatissa cor
rigit defectus delinquētiū: & si tenet capitulū & ꝙ sępe. de
quo debēt interrogari magis subditi & præcipue seniores
ꝙ ipse p̄latus vel prælati. Sed a prælato inquiri debet q̄uo
subditi vel subditæ sint ei obedientes seu reuerentes. Et si
ibi est aliqs vel aliqua ꝓprietarius vel ꝓprietaria. & si sint
ibi aliqui scādalosi vel rixosi. Si prouidetur infirmis ī ne
cessarijs & ī visitatiōibus & in sacramentis: & si oia habēt
in cōmuni. ad qd' inducat quantū potest. & si dormiūt oēs
in eodē dormitorio & comedūt in eodem refectorio. Inter Sexto.
rogetur etiam de fama eorum & honestate: & si habent ali
quas familiaritates suspectas. Si instrumēta: iura & priui-
legia monasterij bene custodiunť. & de debitis quāta sint.
De religiosis & quæ pertineant ad debitam cōuersationē
eorum & vitam. habes diffuse titulo. xvj. per totum.

§.III. DE VISITATIONE MONIA

liū. Quo ad monasteria monialiū inquirenda sunt abba-
tissa: priorissa & moniales pene de oībus de quibus dictum
est in. §. pręcedēti. Sed vltra illa interrogandum est si facta
est abbatissa per aliquā simoniā vel priorissa: & si electa ē
canonice & cōfirmata. Si cōmissa est simonia in recęptio-
ne monialiū faciendo expressas pactiones cum consangui
neis ingressæ pro ipsa recęptiōe. Si aliqua coactio facta est
alicui ad faciendū professionē. Si monasteriū habet debi-
tam clausuram: vt ex nulla parte posset aliqs ingredi. Vn̄
& circumire debet totum monasterium vt bene videat di-
spositionem ędificiorū. cum decenti tamen societate: puta
duobus ex senioribus vel tribus eū associantibus: cū qui-
bus solus ingredi debet monasteriū oībus alijs remanen-
tibus extra & cū abbatissa seu priorissa & vna vel duabus
antiquioribus interroget si ostia monasterij sub clauibus
clausa tenentur: quas claues ipsa vel alia honesta & proba
ta antiqua teneat. Si aliquis ingreditur vel aliqua extra ca
sum necessitatis: vel si aliqua egreditur sine licētia in quo
excessu sunt grauiter puniendæ. Si tenent habitum conti-
nue extra cellas: si vtuntur pompa in vestibus & velis &
hmōi ad modum sæcularium. In quibus exercitijs se occu-
pant honestis vel vanis: puta faciēdo reticellas: bursas va
nas & hmōi. Si comedunt simul habentes lectionē in men
sa. Super omnia si habēt aliquam familiaritatem cum re-
ligiosis:

ligiosis: clericis & laicis non consanguineis quę deprehē-
ditur ex frequēti eorū adinuicem locutione sine causa vr-
gēte & ex literulis & ambasiatis & muneribus quę omnia
debent abscindi & ordinari: vt monialis pręcipue iuuenis
non sola loquatur ad crates sed in præsentia & auditu ali-
cuius honestæ monialis ꝑm ordinationem superiorū. In-
quiratur etiam quis sit confessor earū & qualis si bonæ fa
mæ & sufficiens ad directionem earum: quis etiam sit pro
curator earum in tēporalibus: quoties in anno confitenť
& communicant: & si quæ remanent & hmōi.

§. IIII. DE VISITATIONE HO

spitaliū. Quęrať primo si habeat patronū vel patronos &
quos. Quātos redditus habeat & ad quid sit deputatum: ad
gubernandum infirmos: vel ad suscipiendum peregrinos.
Si hospitalarius est institutus a patronis & cōfirmatus ab
episcopo si ei subditum est. Si aliquid alienatum est ex bo
nis immobilibus hospitalis indebite. Si aliquis vsurpa-
uit vel detinet bona ipsius quod aliquando faciunt patro
ni vel vicini. si redditus bene dispensantur. s. pro infirmis
vel peregrinis: & videatur quot sunt ibi lecti & quales: &
cū quibus fulcimentis linteaminibus & hmōi. si tenet ea
munda. Si honestā conuersationē tenet ipse hospitalarius:
si pius ad infirmos & pauperes adiuuandos. Si res habet
per inuentarium & vetusta innouat de tempore in tēpus.
Si instrumēta & alia eius bona conseruat. Si ecclesiam vel
capellā habet: & qs eā officiat: & cū quo redditu: & ꝙ pro-
uideať infirmis de sacramentis cū expedit: ꝙ si notabiliter
defecerit remoueatur. De hospitalarijs habes. s̄. ti. xj.

§.V. DE SOCIETATIBVS LAICO

rū quæ reperiunť in multis ecclesijs. Quęratur primo si ha
bent aliqua capitula & si sunt approbata per diocesanum:
& illa examinentur. vt si qua superstitiosa vel incongrua
ibi habentur: qd' aliquādo accidit: puta in faciēdo missas
cantare de mortuis diebus dominicis & festiuis: vel facien
do congregationē quādo celebrantur diuina officia in ec-
clesijs & hmōi. Et si exigitur iuramentum pro obseruatiōe
illorū bonorū: omnia talia remoueanť. Inquirať si habet
aliquos redditus & quales & quantos: & si eos bene distri-
buunt pro reparatione eecclesiæ vel luminaribus vel elee
mosynis vel sibi vsurpant. Vnde & faciat videre cōputū
singulis annis introitus & exitus coram sacerdote ecclesię.
Item si dicta societas habet calicem: missale: & alia orna-
menta: & si bene conseruat & hmōi. Postꝙ visitauit eccle-
siam episcopus recedēs dicat in ecclesia. De profundis pro
defunctis aspergendo sepulcra aqua benedicta cum versi.
consuetis. & Pater noster & oratiōe. Absolue. aliqui tamē
hoc faciunt in principio visitationis sed non est vis: seruā
da est consuetudo loci. De his interrogatorijs tractat Ho-
stien. in summa: & plenius Guil. in speculo.

§.VI. CIRCA MATERIAM VISITA

tionis & procurationis. Inno. c. venerabili. extra de cēsi. dif
fuse prosequitur materiam. & Hosti. in. c. procurationes. ꝗ
no. Ioan. an. in nouellis. ponens casum super quo format
quęstionem: & est talis. Episcopus Educeñ. accessit ad mo
nasterium sancti Martini in sua diocesi situm: mandās: ab
bati & conuentui vt pararent se ad ipsum recipiendum &
procurandū: qa intendebat eos visitare. Respondit abbas
ꝙ nullo modo se ad visitationem & procurationē pararet
qa ipse & monasteriū suū sunt exempti a sua iurisdictiōe:
& appellauit ad sedem apostolicā si aliquo mō monaste-
riū grauaret hac occasione: abijciens ꝙ coram ipso vel co-
ram papa si ei magis placeret: paratus erat probare suam
exēptionē. Ep̄s vero nō obstātib⁹ p̄dictis excōicauit abba
tē & interdixit conuentū. Postea venit abbas & egit con-
tra episcopū de iniusta excōicatiōe: vel potius nulla & pe-
tit absolui ad cautelā. Arguiť multū diffuse ꝓ & cōtra ab-
batē & ep̄m. demū sic soluit. Si ep̄s exequens officiū suum:
vt dr̄ in themate: vadat ad aliqd' monasteriū visitandū: in
cuius possessiōe sit visitādi quātūcūq̧ abbas monasterij al
legat se exemptū: & hoc ip̄m offerat se ꝓbaturū: dūmodo
ep̄s sciat se quasi possessionem habere: q̄ nō potuit amitti
sine aīo eius: & eo sciēte si p se possidebat. ff. de acq. pos. l.
peregre. & quantūcūq̧ cōtradicat vel appellat abbas sem-
per visitabit ep̄s. Et si pertinaciter renuat: materialibus ar
mis defendat ep̄s possessionē suā. de hoc no. de imu. eccle.
c. j. & ēt spūalibus armis. i. cēsuris. vt de pręscri. c. cū ex offi-
cij. Idē videť si incontinēti ep̄s recuperet possessionē. vt de
resti. spo. c. olim. Nā ꝑm iura ciuilia licet vnicuiq̧ sibi ius
dicere in his casibus & in qbusdā alijs qui notanť ī glossa
generali. C. qn̄ licet cuiq̧ sibi ius dicere. Si autem esset in
quasi possessione talis iuris quæ potuisset amitti etiā igno
rante epō: vt si aliqd' ius per procuratorē possidebat qa id
bene amitteret ep̄s etiā ignorans: tūc bene pōt differre vti
iure suo si vult: & si nō vult vteť illo iure & contradictores
excōicabit. Et si postea appebit corā illo iudice corā q̂ agi
tur de iniusta excōicatiōe: ꝙ adhuc tpe excōicatiōis erat in
possessione visitandi vel alterius iuris rata manebit sen-
tētia. Si vero apparebit ꝙ nō possidebat tpe excōicationis
reuocabiť snīa. & tn̄ nō punieť ep̄s de iniusta excōicatiōe
vel nulla. ar. ad hoc de offi. deleg. c. ex literis nisi appareat
de eius malicia vel crassa ignorātia quæ satis apparet hinc
si abbas seriatim modum amissæ possessionis dicebat: &
hoc ei ostensurum offerebat. Nec obstat huic opi. qd' diciť:
quia snīa excōicatiōis nō debet ferri sine causæ cognitiōe:
& sine monitione: qa illud habet locum qn̄ procedit vt iu
dex. hic aūt ꝓcedit vt pars quæ iura sua defendit mucrone
suo spūali. nā & al's sine causę cognitiōe & monitione ꝓce
dit vt iudex. his aūt ꝓcedit excōicatio. vt de offi. ord. c. si sa
cerdos. & v. q. j. quidā. semper tn̄ monitio videť necessaria.
vt de sen. excō. c. sacro. Immo vt dicebat Hosti. iusta causa
subest: qa. s. nō admittiť ep̄s ad visitationē quę sibi ex iure
debeť: nec est necessaria monitio ex quo abbas dicit ꝙ nō
suscipiet eum cū per hoc probeť eius cōtumacia. Nā in cer
tis nō in incertis locus est cōiecturis. ff. de reg. iur. l. cōtuma
cia. Et per hoc ꝙ ep̄s exequēs officiū suū visitandi non ad-
missus potest sine alia monitione excōicare rebelles. vt de
p̄scri. c. cū ex officij. Sed si nō exequēs officiū suū visitandi:
sed in iudicio vult agere ep̄s cōtra abbatē ius sibi esse visi
tādi monasteriū illud: debet eligere arbitros cū abbate qui
hanc causam dirimant xj. q. j. si clericus. Et ep̄s coget abba
tem ad arbitros eligendos. xj. q. j. peruenit. & de offi. dele-
ga. c. suspitiōis. Si aūt contra aliū ageret qui dicit se visita-
tionē episcopalē habere in dicto monasterio: cōueniet eū
coram iudice rei. ff. ad munici. de iure & curato. l. j. Itē corā
metropolitano monasterij ꝑm Hosti. Si aūt valet excōica-
tionis snīa qn̄ cōstat monasteriū in diocesi epi esse situm.
sic videť dicendū quando monasteriū in alia diocesi esset
situm. dum tamē ep̄s faciat ꝙ sit in quasi possessione iuris
visitandi illud. ꝙ si hoc corā superiore nō ꝓbet: facilis erit
superior ad credēdū ꝙ mala fide tulit excōicationis snīam
& ad ip̄m ep̄m puniendū: qd' nō esset si in sua diocesi sitū
esset p̄sumptiōe iuris ep̄m releuāte: & hoc no. de verb. sig.
c. ex pre. j. Ex p̄dictis patet ꝙ ep̄s cui iura ep̄alia quæ possi
det deneganť: caute & prudēter agit si vt pars & nō vt iu-
dex procedat: qa sic non astringitur ad iuris ordinem ob-
seruandum. Item quia ex hoc se reum cōstituit & conseruat
& aduersariū actorem facit qui necesse habet conqueri de
iniusta excōicatione vel nulla. vt de offi. ord. c. ad reprimē
dam: & sic in dubio absoluetur episcopus. quia fauorabi-
liores sunt rei ꝙ actores. ff. de re iudi. l. fauorabiliores. Vbi
vero episcopus nō tāꝙ ordinarius vel ius suū prosequens
sed quasi delegatus a papa vel alio descendit ad aliquod
monasteriū visitandū quantūcumq̧ sit delegatus. in veri-
tate tamen nunꝙ est admittendus de necessitate iuris. nisi
fidem faciat de sua delegatione: nec aliter tenet excōicatio
nis sentētia ab eo lata. vt. C de man. princi. l. vnica. immo
& resisti potest. & probatur in eo qd' nota. de offi. deleg. c.
cum in iure. excipe legatum apostolicæ sedis de latere. ma
xime quantū ad procurationē. distin. xcvij. c. nobilissim⁹.
q & in multis priuilegiatus existit vt patet in eo qd' legi-
tur de offic. delega. c. officij. lib. vj. Sed quid si delegato ab
episcopo vel metropolitano dicat abbas. ego sum exem-
ptus & in possessione libertatis? Rn̄. si delegatus respon-
deat. & sentit delegantē a quo causam habet visitandi esse
in possessione visitandi. non obstante hoc visitabit & ex-
communicabit. ar. vt lit. pend. c. j. Sed quid si eidem dele-
gato vel ordinario visitare volenti obijciatur ꝙ est excō-
municatus & probatio super hoc offeratur: & quia nō ad-
mittitur appellatur? Rn̄. iusta est appellatio. vt de appel.
c. interposita. Et per consequēs sentētia excōicationis post
appellationem lata nulla est. de offi. deleg. c. cum olim. Et

Universidad del Rosario Archivo Histórico

ex his patet ꝙ visitans non tenetur admittere exceptionē exemptionis: & tamen tenetur admittere exceptionem ex communicationis: cuius autem quidam dixerint supradicta tantum locum habere vbi quis exequitur officiū suum vel exigit sibi debitum iure scripto vel consuetudine. Alīter dicūt & forte melius ꝙ vnusquisq; eps id qđ iuste possidet quodcumq; sit illud potest defendere per excōmunicationis sentētiā: quātumcūq; & qualitercūq; alius contradicat: & de iure suo probationes offerat. Verbi gratia. Aliqs episcopus possidet aliquē fundum, vult colligere fructus eius, aliquis se opponit dicens. Domine non colligatis istos fructus: quia fundus est meus non vester: vel qa ego possideo non vos. & hoc coram vobis me offero probaturum. Vtiq; propter assertionē vel cōtradictionē seu probationis oblationē vel appellationē: si propter hoc fieri cōtingat non dimittat eps quin fructus colligat: & quin excōicet opponentē si ipm in sua possessiōe perturbet vel inquietet: & tenebit excōicationis sniam dūmodo verū sit ꝙ eps sit in possessiōe ipsius fundi. secus esset si eps non possideret sed alius licet in veritate ad epm proprietas fundi pertineret. Tunc enim licet possessori contradicere & appellare & etiam armis resistere epo violento. Et est ratio: qa possessor nō est violēter ejectus de possessiōe sua quā pōt defendere & vim vi repellere. C. de rei ven. l. fi. Sed & ꝙis de proprietate liqueat tamē per vim recuperare non licet. C. vnde vi. l. si quis in tantā. &. xvj. q. iij. placuit. Sed quomodo adaptabit iuri ꝙ eps petat aliquid tamq; pars & excōicet renuentē. Si enim dicis ꝙ excōmunicat vt pars & priuatus sicut etiam petit. sic nulla est snia: quia vt priuatus excōicare non potest. Si autem excōicat vt iudex sic snia est iniusta: qanō debet in propria & priuata re iudicare. vt dictū est. s̄. Tū ēt qa & qualitati & formę debet sententia conuenire. & no. de or. cogni. cū dilectus. Dicendum igit ꝙ vt eps pōt petere & ꝓcedere in his q̄ notoria sunt & vt eps excōicare. sup quo vide qđ no. de iura. cal. c. fi. & de testibus. c. insup. vsi. instituant. cū remissis suis. Nota in fi. glo. circa fi. dī. ꝙ eps etiā cum visitat ecclesias ciuitatis vel monasteria & reuertitur ad domū suam: puta quia propinquat illis ecclesijs debetur ei procuratio ſm Goffre. Et est ratio ſm Hosti. qa qui seminat spiritualia: carnalia. i. temporalia debet metere. & quia procuratio est annexa visitationi: vt extra dē senti. c. cum venerabilis.

§. VII. DE PROCVRATIONIBVS

faciēdis legitimis nūtijs apl'icis & alijs p̄latis sic dr. extra de censi. c. cum instantia. Cum oēs ecclesiæ legatis & nuntijs sedis apl'icæ ꝓcurationes ipēdere teneant: ab earū p̄statiōe nullā volumus habere excusationē nisi forte p spāle priuilegiū sedis apl'icæ (qđ nō credimus) sint exēptę: etiam si longo tpe procurationis obsequiū nō impenderint: cū in talibus pscriptio sibi locū nequeat vēdicare: qa nos a prouisione pastoralis solicitudinis circa oēs ecclesias nunq; aspicere mentis oculo cessamus. Inno. iij. Idem in concilio generali. Procurationes quæ ratione visitatiōis debentur episcopis: archidiaconis vel quibuslibet alijs: etiam sedis apostolice legatis aut nuntijs: absq; manifesta & necessaria cā nullatenus exigant: nisi qñ personaliter officiū visitationis impendūt. & tūc euectionū personarū mediocritatem obseruant in Laterañ. cōcilio diffinitā hoc adhibito moderamine. vt cū oportuerit eos apud aliquē locum aliquam morā facere necessariā: ne locus propter ipsos nimiū aggrauet: ꝓcuratiōes recipiāt moderatas ab alijs ecclesijs vel personis quę nondū fuerūt de suis procuratiōibus aggrauatæ. de cēsi. c. ꝓcuratiōes. Vbi dicit glo. sup verbo vi

Procuratio tri plex.

sitatiōis. ꝙ hoc iō dicit: qa triplex est ꝓcuratio. Vna quæ debet visitatori rōne visitatiōis. vt hic. &. c. cū venerabilis. Alia rōne consuetudinis. xvij. q. ij. seruitiū. Tertia ratione pacti facti: qđ apposituū fuit in fundatiōe ecclesiæ: capellæ vel monasterij. puta ꝙ det rectori ecclīæ prandiū vel ceniū cęrę: vel comestibiliū patronis & hmōi. xvij. q. ij. eleu therius. Addi pōt & quarta quæ. s. datur legatis & nuntijs apostolicis etiā cū non visitant: vt dicet. Et hoc tangit supra per verbo personaliter glo. [illegible] per aliū cū ipse interesse nō possit propter latā & diffusam dioceſim. vt dr de offi. ordi. Circa legatus inquit Io. And. in nouel. super isto. c. tenet. ꝙ post multa dicit Hosti. & sic seruatur ꝙ legati sedis apostolicæ: siue sint de latere siue nō: de tota legatione sua leuant procurationē suam. Nec leuāt illā rōnē visitatiōis: sed ratione cōis oneris. vt de procura. c. cū pro cā. Et legatis nō de latere & nūtijs curiæ certā quātitatē taxat pro die. Et hoc facit tam in stando ꝙ in itinerādo. Legatis vero de latere taxare solet itinerādo. xl. florenorū: sed non in standō. Cum em sunt in legatione solēt recipere. xxv. redditū. vt dicit. Et sic olim illa recipiebāt. vbi vna sola prouincia decreta erat. sic hodie recipiūt quotcūq; prouincias regāt. Super verbo numerus procurationum. De his quæ consistunt in victualibus. Nam si velit accipere vestes vel emē dam equorum mortuorum: vel expensas factas in eundo ad locum vel similia. hæc oia petet supra rationē expensarum ad dies. Inno. super verbo. numerum dierum. vt si expendat centum solidos in die & moratur per decē dies, leuet centū procurationes. & sic quinquaginta libras & non vltra: licet interdū cōtra fiat & recondaī ad ditandū parentes: qui qñq; exortis discordijs depauperantur: immo etiā occiduntur ſm Hosti. & si vna ecclesia est potēs per se soluere vnā integrā ꝓcurationē: puta centū solidos soluat. si nō pōt soluere nisi quinquaginta iungaī sibi alia quę sibi sit equalis. & sic vtraq; faciēt simul vnā procurationē integrā legato. Sed quid si rector ecclīæ dicat se impotentē: legatus dicat eū potentē? Respondet hosti. aut euidenter liquet de pōtētia ſm cōmunē famā. ar. ff. de flu. l. j. & tunc cō pellaī. Aut euidēter liquet ꝙ eget. & sic non cōpelleī. ar. de solu. c. odoardus. Aut dubitatur. & tūc p̄latus si vult pōt ab eo exigere iuramentum ꝙ dicat veritatē: & stabitur dicto suo. de iureiurando. c. fi. Aut potest illum excōicare si habeat ipsum suspectum sub hac conditione si in fraudem veri habeat ipsum suspectum: & relinquet eum cōscientię suæ. de iureiurando. c. mulieri. cum suis concor. Sed quid de legatis vel nuntijs metropolitani ſm Hostiēſ videtur ꝙ sint transeundo per prouinciam procurandi. allegat de iureiurando. c. ego enim. Vnde dicebat Inno. ꝙ quando archiepiscopus pro negotio totius prouincię in aliquo loco moram trahit erit continue procurādus. ad hoc de elec. vt præteritæ. Eadem enim ratio quæ & in loco: ergo idem ius. Sed diceres. licet vbi est eadem ratio iuris communis & idem ius commune sequatur. non tamen vbi est eadem ratio priuilegij est & idem priuilegium nisi a principe impetretur. vt de priuile. c. sane. Sed respōderi posset aliud in priuilegio nō corpore iuris clauso ꝙ clauso. extra de cēsi. per totum. Multa habentur lib. vj. vt. c. romana. & sequētibus de procuratiōe prælatorū quę supra declarata sunt. §. præcedenti.

TITVLVS. XXI. DE STATV CARDINALIVM & legatorum.

¶ Cardinales quid sint respectu papæ. Capitulum. I.

DOMINI SVNT CARDINES

terrę & posuit super eos orbem. j. Regū. ij. Vt dr in catholicō. Cardo dr illud in quo motus ostij firmatur in claudendo & aperiendo: Vnde dicitur Prouerbiorum. xxvj. Sicut ostiū vertitur in cardine sic piger in lecto. Et dicitur cardo a cardian qđ est cor: qa sicut cor hominem mouet & regit: ita illud regit & mouet ianuam. Et proper hoc etiam quatuor virtutes dicuntur cardinales: quia per eas vertitur cor humanū: & claudatur vitijs & aperiaī virtutibus quę ꝓmaxime virtutes debēt ī cardinalibus relucere in hærētes firmiter ostio qui est Christus. dicente Ioan. x. ego sum ostium. ac ēt papæ qui est vicarius Christi: vt per cōsilia & sancta opera eos aperiatur fidelibus regnum cœlorum. Dñi ergo papæ sunt cardines terræ: qa. s. cardinales habet assistentes sibi. Moraliter terra est ecclesia sancta & propter sui firmitatē. Eccl's. j. terra in æternū stat. Et propter bonorū operū multiplicē fertilitatē. Geñ. j. Germinet terra herbā virentem &c. Et propter sui humilitatē cœlū sursum & terra deorsum. ab oib⁹ cōcupiscata & subdita influxui cœlorū. Cardines huius terræ sunt cardinales. qa sicut in cardine vertitur totū ostium: ita in cardinalibus vertunt negotia cōciliabilia ecclesię vel mūdi: assunt em papæ vt familiares & cōsiliarij: ostēdunt em papæ cardinales diuersas vias sup negotijs ꝓpositis super quibus cōsilium vult accipere: & postea ad ipsum papam spectat eligere & determinare: qđ magis ecclesiæ videt expedire. Dicuntur autem esse domini tripliciter.

¶ Primo

¶ Primo quia sunt domini dei peculiares per perfectā bonitatem.

¶ Secundo quia sunt domini papæ fratres & familiares p eximiam dignitatem.

¶ Tertio quia sunt domini mundi gubernatores per consultabilitatem. & sic cardines. i. cardinales. ecclesię sunt dominī: & posuit dominus super eos orbem. s. ad gubernandum per eorum consilium.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

cardinales sunt. i. debēt esse dñi dei amici singulares p vitę pfectionē: vt sicut prę cellūt alios in dignitate: ita excellant in sctitate. Et quas virtutes & sctitates debent habere ponit Bern. ad Eugeniū. iij. di. Veniamus ad collaterales tuos & coadiutores: hi seduli tibi: hi intimi sunt: quā obrē si boni sunt: tibi potissimū sunt: si mali: eque plus tibi: ne te dixeris sanū dolentē latera: hoc est ne te dixeris bonum malis innitētē. De cardinalibus. Aut si bonus sis bonitas tua solitis quē fructum afferre pōt: & hi quidē quos tu non elegisti sed ipī te, ptārē nō habēt nisi quā tu eis aut tribueris aut pmiseris. Tibi imputa quicqd patieris ab eo: q sine te pōt facere nihil. His exceptis de cętero nō inconsiderate eligēdi quiq; seu colligēdi sunt in opus ministerij hui⁹. Sane huic negotio nō se ingerat rogās: concilio nō prece agendū est: adulantē & ad placitū cuiuscūq; loquentē vnū de rogātibus puta ēt si nihil rogauerit. Pari pondere existi maueris eius humilitatē qui timet & eius qui sperat. Itaq; nō volētes nec currētes assumito: sed cunctantes & renuentes ēt collige illos & cōpelle intrare. In talib⁹ vt opinor requiescet spūs tuus: qui nō sunt attritę frōtis: sed verecundi & timorati: pter deū tū timeāt nihil: nihil sperēt nisi a deo qui aduētātiū nō man⁹ attētāt sed necessitates q stēt virili ter pro afflictis & iudicēti equitate, p mānsuetis terræ. Qui sint cōpositi ad mores: pbati ad sctimoniā: pati ad obediētiā: mānsueti ad patiētiā: subiecti ad disciplinā: rigidi ad cēsurā: catholici ad fidē: fideles ad dispēsationē: cōcordantes ad pacem: conformes ad vnitatem. Qui sunt in iudicio recti: in cōcilio prouidi: in iubēdo discreti: in dispōnēdo iudicti: in agēdo strenui: in loquendo modesti: in aduersitate securi: in prosperitate deuoti: in zelo sobrij: mia nō remissi: ī otio nō otiosi: ī hospitio nō dissoluti: in cōuiuio nō effusi: in cura rei familiaris non anxij: rei alienæ nō cupidi: sue non prodigi: vbiq; & oibus circūspecti. Qui legatiōe pro Christo fungi quoties opus erit: nec iussi renuāt: nec non iussi affectent. Qui qđ verecūde excusant: obstinatius non recusent. Qui misi post aurum non eant: sed Christum sequanī. Qui quæstu legatione æstimēt: nec requirāt datum sed fructū. Qui regibus Ioanne exhibeant: Egyptijs Moysen: fornicātibus Phinees: Heliā idolatris: Heliseum auaris: Petrū mentiētibus: Paulū blasphemātibus: & negotiātibus Christū. Qui vulgus nō spernant: sed doceant. diuites nō palpēt: sed terreāt. pauperes nō grauēt: sed foueant. minas principū non paueāt: sed contēnāt. qui ecclesias nō spoliēt: sed emēdent. qui masurpia nō exhauriant: sed corda reficiāt & crimina corrigāt: famę, puideāt suæ nec inuideant alienæ. Qui orandi studium gerant & vsum habeāt ac de re omni plus fidant orationi q̄ suæ industrię vel laborī: quorū ingressus pacificus: modestus exitus sit: quorum sermo ædificatio sit vita iusta: prę sentia grata: memoria in benedictione. Qui se humiles cū humilibus: & cum innocētibus innocētes: duros dure redargiant: malignantes coerceāt: reddāt retributionē superbis. Qui nō de dote viduæ vel patrimonio Iesu Christi se vel suos ditare festinent: gratis dantes qđ gratis acceperūt: gratis facientes iudiciū iniuriā patiētibus: vindictā in nationibus: increpationes in populis. Qui ad te redeūt fatigati quidem: sed non suffarcinati simul & gloriantes. Non ꝙ curiosa seu pciosa quęq; terrarum attulerint: sed ꝙ reliquerint pacem regnis: legem Barbaris: quietem monasterijs: ecclesijs ordinem: clericis disciplinam: deo populum acceptabilē: sectatorem bonorum operum.

§. II. QVANTVM AD SECVNDVM

dicit Aug. de Ancho. in lib. de ptāte eccle. ꝙ cardinales assistūt papę sicut apl'i Christo. Apl'i em sunt nūcupati Christi fratres. ſm illud Pſ. Narrabo nomē tuū fratribus meis & principes mūdi. ſm illud Pſ. Constitues eos principes sup oēm terrā. Sed papa cum facit aliquos cardinales insignit eos ista duplici dignitate dicens eis. Estote fratres mei & principes mundi. Ipse autē papa personā gerit Christi. Et q̄uis etiā epi succedant loco apl'orū: vt dictū est. s. alio tñ modo q̄ cardinales. Apl'i enim duplici modo se habuerunt ad Christū. Vno modo vt ei psentialr assistētes: sicut fuit ante passionē & ascensionem. Sc'o modo vt missi ex p̄cepto eius p orbē qđ fuit post aduentū spūsc̄ti: qñ dispsi per orbē diuiserunt se accipiēdo vnusquisq; puinciā vel regnū in sortē suę prędicatiōis. Cardinales ergo repręsentant personas apl'orū: vt Christo assistentes: qa ipsi assistūt papę p̄sentialiter vt vicario Christi. Sc'o mō repsentāt personas apl'orū: epi: qui in partem solicitudinis vocati sunt regētes diuersas ciuitates vel prouincias: vt archiepi. & istud est satis conueniens. vt sicut in hierarchia cœlesti aliqui angeli sunt assistentes. alij missi frequenter ad nos. ita in nostra ecclesiastica hierarchia decet aliquos assistere vt cardinales: alios mitti vt epos. Et q̄uis ꝙ dictum est sit de cōmuni lege & ſm communem statum: tamen suborta causa non tollitur quin cardinales aliquando mittanī vt legati. Et epi aliqui etiam vocati a papa sunt ei assistentes: sicut ēt angeli assistētes aliqñ sc'm aliquos mittunī. Vñ dicit Esa. vj. ꝙ volauit ad eum vnus de Seraphin qui purgauit labia sua. Seraphin autē est de ordine assistentium. Aliqui etiam dicunt missum ad Mariam fuisse de illo ordine. Et qui etiam apostoli non semper astiterunt Christo vt epi: sed vt ministrantes in alijs actibus. Nam in vltima cœna vel post resurrectionē qñ dixit. accipite spūsc̄tm episcopauit eos: iō non est indecens ꝙ non oēs cardinales sint epi: sed aliqui presbyteri: aliqui diaconi. Accipiūt aūt pileū rubeum a papa in signū ardētis charitatis quā debent habere: ita ꝙ sint parati sanguinē suū fundere: & mori ꝓ bono & defensiōe ecclesiæ & ꝓfectu. Vnde in. c. fundamenta. de elec. li. vj. dicunt cardinales: fratres: coadiutores: consiliarij & assistētes dñi papæ. Repręsentant aūt cardinales statū perfectoꝝ: nō pficiēdoꝝ: qđ pōt trahi ſm Aug. de Ancho. ī lib. de potestate ecclesiastica. q. xcij. ex dictis Bern. ad Eugeniū dicētis. Hoc tibi persuade: eos qui admittendi sunt ad tuum concilium difficile in curia posse probari. Et ideo si fieri potest viros probatos eligi oportet: nō probandos. Hos enim in monasterijs oēs recipimus spe meliorandi. Si curia bonos facilius consueuit suscipere q̄ facere. Nam plures in curia defecisse bonos q̄ malos profecisse probamus. Itaq; nō volentes nec currentes assume cunctantesq; & renuētes coge & illos compelle intrare: & cū illis requiescat spiritus tuus. & cōditiones eoꝝ prosequitur. vt dictum est in. §. prræcedenti: quę vtiq; non sunt nisi sanctoꝝ & perfectorum virorum. Nec est cōtra ꝙ apostoli quorū personā repręsentāt fuerūt pficiēdi nō pfecti. fuerūt em imperfecti & pficiēdi respectu perfectiōis patrię: & perfectionis quā habuerunt in aduentu spiritussancti. Sed perfecti respectu turbæ & aliorum perficiendorum per eos: & perfectiores etiā post resurrectionem q̄ ante.

¶ De statu cardinalium & officio eorum. Capitulum. II.

HE STATV CARDINALIVM

Vtrum sit pfectior statu epoꝝ? Rñdet Aug. de Ancho. ꝙ ista cōparatio pōt itelligi tripliciter. s. quo ad ordinis potestatē: quo ad loci dignitatē: quo ad perfectiorē charitatē. Et quantū ad ordinē planū est ꝙ diaconi cardinales nedū epis: sed nec qui buscūq; pbyteris pferunt: quia ptās ordinis pōtificalis est maior sacerdotali & sacerdotalis diaconali. vñ & perfectiorē gradum obtinet. Vnde & Hiero. Qui prouehit aminori vtiq; ad maius prouehit. dist. xciij. c. legimus. Quantum autē ad loci dignitatē. Sicut Romana sedes est prior & dignior oī alia & oīm dña & magistra. di. xxij. de Cōstātinopolitana. ita congruū est vt clerici & ministri illius sedis quadā singulari dignitate prę cæteris fulgeant: ita vt cardinales Romanæ eccl'ię oibus alijs prælatis pferanī in honoris dignitate. Vñ ob priuilegiū & excellentiā dignitatis statutū est ꝙ qui insequit cardinalem hostiliter: vel capit vel capere facit: vl percusserit vltra excōicationē quā incurrit. de qua habes. j. in ti. de excōicatione: etiam incidit ī alias grauissimas pœnas. s. criminis lesæ maiestatis. Efficitur diffidatus infamis detestabilis nec capax alicuius hrditatis vel hrditariæ successionis bānitus: ædificia eius danī in ruinā: bo-

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

na eiꝰ cõfiſcanꝫ: feudis & bñficijs oĩbꝰ eſt priuatꝰ. Filij & nepotes eius p rectã lineam deſcendentes priuanꝫ oi honore dignitate mundana vel eccleſiaſtica: excluduntur ab omni actu legitimo: & plura alia quæ habentur de pœnis. c. fœlicis. lib. vj. & idẽ per omnia de his qui dederint ad hoc conſilium vel fauorẽ vel mandauerint vel ratum habuerint ſi nomine eius eſt factum: vel ſocij fuerint ad hoc. Quantũ ad tertium, ſ. perfectiorem charitatem, dicit idẽ Aug. ꝙ habent ſe ſicut excedẽtia & exceſſa: qa in dilectione dei videtur tenere pfectiorẽ ſtatum cardinales ꝙꝫ epi: repreſentant enim cardinales ſtatũ apoſtolorum aſſiſtentiũ Chriſto & cõtẽplationi vacantiũ. vnde ſicut Seraphin ardentes interpretantur qui aſſiſtentes deo vt viciniores ſunt incẽſi charitate dei, ita cardinales ſtatum aſſiſtẽtium repreſentantes debẽt eſſe ardentes in dei charitate. Epiſcopi vero qui ſtatum apoſtolorum repreſentãt vt miſſorum per orbem ad prædicandum, curã animarum habentes in charitate proximi debẽt omnes alios præcellere & alios ad ipſam inflãmare. Sicut ergo dilectio dei eſt perfectior dilectione pximi: ita ſtatus cardinalium qui ordinatur ad dilectionẽ dei perfectior eſt ſtatu epiſcoporum ordinato ad proximi dilectionem. Verum ꝙuis vnus ſtatus ſit perfectior altero: vt ſtatus religioſus eſt pfectior ſtatu laicali: non inde ſequitꝰ ꝙ quicũꝙ eſt in ſtatu pfectiori ſit melior omni eo q eſt in ſtatu minus perfecto: ſed q habet maiorẽ charitatẽ ille pfectior eſt ſimpliciter: ſiue ſit laicus ſiue religioſus ſiue prælatus. Et ſic cardinales etſi ſint altioris vel perfectioris ſtatus ꝙꝫ epi: poſſunt tñ eſſe & magis & minꝰ pfecti eis ſm charitatẽ quã habẽt: in qua qlibet debet ſe alijs iferiorẽ reputare ex humilitate cũ ignoret an habeat. & ſm hoc dicebat Aug. ñ. q. vñ. ꝙꝫ. Quãꝫ ſm vocabula q̃ vſus obtinuit epatus ſit pſbyterio maior. Aug. tñ Hiero. minor eſt. Qd̃ aũt Hieromymus reꝓhendit diacones pferẽtes ſe pſbyteris & epis vt. lxxxiij. di. legimꝰ, locũ habet de diaconibꝰ aliarũ eccleſiarũ qui vtiqꝫ nõ debẽt ſacerdotibꝰ prꝑponi: niſi forte qñ locũ tenerent epi vel patriarchæ. Sed nec diaconi cardinales pferunt epis vel præſbyteris inquantũ diaconi: ſed inquantũ cardinales propter dignitatẽ ſtatus qui tamẽ poſt ponuntur preſbyteris & epis cardinalibus etſi non alijs.

§. I. DE ABDICATIONE TEMPORALIV

in ſtatu cardinalatus. vtrũ eis cõueniatꝫ Rñdet Aug. de Ancho. circa hoc ſunt conſideranda tria. Primum eſt ꝙ cardinales in gradu eccleſiæ cui aſſiſtũt habẽt primitatem. Eſt em̃ Romana eccleſia prima ſedes oĩm eccl'iarũ ſm illud Inno. ix. q. iij. nemo iudicabit primã. Scd'o ꝙ in ſtatu quẽ repreſentãt requirũt ardentẽ charitatẽ repreſentãt enim ſtatũ aſſiſtentiũ & pfectorũ. Tertio in officio, qd̃ miniſtrãt requirũt iuſtitiã & equitatẽ. Sunt em̃ ad tale officium vocati vt ſint papæ coadiutores & conſiliarij: & iudices orbis terræ, oibꝰ iſtis modis maior abdicatio tẽporaliũ requirit in eis ad eoꝝ pfectiõis ſtatũ ꝙꝫ in epis & quibuſcũꝙ aljs plat̃is. Nã quãtũ ad primũ, ſi prima radix oĩm malorꝝ eſt cupiditas in pria ſede & cõſiſtẽtibꝰ ei⁹q̃ debet eẽ radix oĩm bonorũ prima: eſt extirpãda & euellẽda cupiditas. Qd̃ enim dicit Leo papa. Totius familiæ dñi ſtatus & ordo mutabitur ſi qd̃ reqrit in corpe nõ reperiat in capite. di. lxj. miramur. Idẽ dicit di. xlvij. virũ catholicũ. Virũ catholicum & prꝑcipue dñi ſacerdotẽ ſicut nullo errore implicari: ita nulla cupiditate oportet violari. Nã ex ipſa ſequunt poſtmodũ & ſimoniæ: & iniuſtitię & alia mala. Sicut em̃ ait Chryſoſto. Omne bonum egredit a Romana ſede. ſicut & omne malũ ab illa progredit efficiẽter & exẽplariter. Scd'o ſi ardens charitas requirit in cardinalibus ratiõe ſtatus quẽ repreſentant: qa. ſ. ſunt aſſiſtentes primi inter quos ponunt Seraphin qui dicuntur ardentes: a cupiditate oĩno debent eſſe alieni: cũ ſint cõtraria ei: & cõtraria ſimul ineſſe nõ poſſũt ſm Phm. Vnde Aug. de pœ. di. ij. qa radix. Quia radix oĩm malorꝝ eſt cupiditas: & radix oĩm bonorꝝ eſt charitas niſi fuerit vna radicitus euulſa: nõ poteſt altera plantari. Quantũ ad tertiũ. Si iuſtitię equitatẽ tenentur ſeruare cardinales ratione officij ad qd̃ ſunt vocati: qa vt coadiutores papæ & iudices orbis: oportet eos cupiditatem dereſtari: per quam cito iuſtitia ſubuertit: ſm illud Iſidori. Cito violat auro iuſtitia. xj. q. iij. paup. Sic igit̃ patet, abdicatio nẽ tẽporaliũ eſſe neceſſariã cardinalibus. & hoc qdẽ verũ eſt quantũ ad abdicationem mentalẽ. vt. ſ. non inordinate afficiant ad tpalia cũ qua inordinatiõe nimia nõ ſtat pfectio: ſed bene cũ ipſa abdicatiõe mẽtali: ſine abdicatione exteriori tẽporaliũ: immo & cũ poſſeſſione multarũ diuitiarũ põt haberi pfectio: vt patet in Abraã ditiſſimo & pfectiſſimo. & Grego. papa. & Ludo. rege Frã. Et ꝙuis ipi cardinales prꝑferantur epis in honoris reuerẽtia & per conſequens deceat eos tenere aliquẽ ſtatũ apparẽtẽ famulorum equorũ & miniſtrorũ: ne dignitas vileſcat: tamen oportet iſta moderari ad cõgruitatẽ nõ ſuperfluitatẽ. Et cũ apoſtolus dixit. ij. Cor. vj. Exhibeamus noſmetipos vt dei miniſtros: non ſubdit in palatijs ędificandis: in conſanguineis ditandis: in palafredis impinguandis: in famulis multiplicandis: in temporalibus cumulandis: ſed in tribulationibus: in neceſſitatibus: in anguſtijs: in ſcientia: in charitate: in verbo veritatis &c.

§. II. CARDINALES OMNES

ꝙuis papa poſſit eligere de vna patria: nõ tñ decet: qa hoc pertinere videret ad acceptionem perſonarum. Pro cuius declaratione dicit Aug. de Ancho. vbi. ſ. ꝙ papa põt ſibi aſſumere cardinales in ſuum adiutorium & conſilium vñ vult quos vult & quales vult. vñ ſibi imputaꝫ ad meritũ vel demeritũ: ſi ſunt boni vel mali: iuuenes vel ſenes: docti vel indocti. Nam ſi ſunt boni & ſapientes accreſcit meritũ eius & profectus eccleſiæ: quia multitudo ſapientium ſanitas eſt orbis terrarum. inquit Salomon. Si vero mali ſunt & inſci in his quæ dei ſunt: eius demeritum creſcit: & detrimentũ fidelibus: quia modicum fructum põt afferre ſolius papę iuſtitia quando ſententia prꝑualet multorum aliter affectorum. Verũtamen Bern. de cõgruo aſſignat rationes in li. de conſideratione ad Euge. ꝙ non de vna patria ſed de toto orbe cardinales ſunt eligendi. Primo propter iuſtitiam ſeruandam. Quilibet em̃ melius cognoſcit conditiones hominum ſuæ patriæ ꝙꝫ alius. Et quia vnuſquiſqꝫ bene iudicat de his quæ nouit & horũ bonus eſt iudex. j. Ethicorũ. ideo dicit ipſe Bern. an non ſunt eligendi de toto orbe orbem iudicaturi. Nec vlla patria excluditur ex qua ad cardinalarum aliquis non poſſit vocari. Sed qa de Alemannia cõſuetum eſt vt eligatur imperator: qui eſt miniſter eccleſiæ: ne ſecreta eccleſiæ ſuis miniſtris pãdant: ne quos oportet eſſe ſubiectos habeat in eccleſia ex ſua patria vel genere dños & iudices deferentes: ideo non cõſueuit eccleſia de Alemannia cardinales vocare. Siꝫ nec alia qua patria ſic excluditur in hoc vt de qualibet alia nõ poſſit eligi ꝙuis de terris peculiaribus eccleſiæ magis ſit conſuetũ aſſumi tamꝫ liberiores ad cõſilia ferenda & iudicia exequenda. Scd'o, ꝓpter carnalẽ affectionẽ remouendam. ſi de vna patria oẽs eligant: non opinaꝫ nec creditur ꝙ aliter fiat: niſi vel precũ interuẽtione vel carnis & ſanguinis affectione. Ex quo vt dicit idẽ Bern. ſequit̃ ſcandalum nõ ſolũ puſillorũ: ſed ẽt maiorũ de eccleſia: & ꝑcipue cũ aſſumunt ad hoc cõſanguinei & aliqñ iuuenes & minus apti. Nec eſt contra ꝙ Chriſtus ſolum de Iudea elegit apl'os plures ex cõſanguineis ſuis: quoꝝ ſtatum repreſentãt cardinales vt dictũ eſt. ſ. eo. ca. j. §. j. Nam hoc fuit factum, quia eccleſia primo in Iudea fundata fuit: & de alia patria aſſumi non poterant fide Chriſti nondũ ibi prędicata & receꝑta. Tum etiã qa Chriſtus ſm carnẽ ſolũ ex Iudęis natus eſt: & ideo eius apl'i per quos gẽtibus erat nuntiandus ſolum ex Iudæis vocari congruit. Qd̃ autem aſſumpſit conſanguineos conſiderandum eſt ad quid vocauit eos: non em̃ ait ipſe: veni vos vocare ad requiẽ ſed ad laborẽ, ſ. flagellorũ paupertatis: neceſſitatis: perſecutionũ: & variorũ tormẽtorũ. Qñ ex cardinalatu aliquis iſta cõſequeret non oriretur ſuſpitio in eligẽdo cõſanguineos ad talia. Tertio propter vnitatẽ in populo chriſtiano nutriendam. Contẽptus eſt em̃ cauſa diuiſionis & ſchiſmatis in eccleſia. principale em̃ motiuũ ſchiſmatis Greꝝ fuit contẽptus eoꝝ q ad eccl'ia ſticos honores nõ aſſumebant: & propter hoc etiã mala dimittunt impunita: & hæretici & ſchiſmatici reuertẽtes ab errore ſuo dimittunt in officijs & dignitatibꝰ ſuis ad tollẽdũ ſchiſmata & vnionẽ efficaciꝰ cauſandã. vt ſcribit Aug. l. di. c. vt cõſtitueretur. &. xxij. q. iij. diſplicet. Sic ergo congruit de diuerſis partibus cardinales aſſumi: ad tollendam diuiſionem & conſeruandam vnionem.

§. III. VTRVM MORTVO PAPA

poteſtas eius remaneat in collegio cardinalium? Reſpondet Aug. in. d. li. q. iij. Duobus modis poteſtas papæ remanet in collegio cardinaliũ ipſo defuncto. Primo quãtum ad radicẽ. Coparat̃ em̃ collegium ad papam ſicut radix ad arborem vel ramũ. Sicut aũt ptãs arboris vel rami qua floret & fructum ꝓducit: remanet in radice: ipſa arbore vl'ramo deſtructo: ſic poteſtas papalis remanet in eccleſia vel collegio ipſo papa mortuo. In collegio quidem tamꝫ in radice propinqua: & in eccl'ia platorꝝ & aliorꝝ fideliũ tãꝫ in radice remota. Scd'o talis poteſtas remanet in eccleſia & in collegio quantum ad illud qd̃ eſt in papatu materiale: qa papa mortuo poteſt collegiũ per electionẽ perſonã determinare ad papatũ: vt ſit talis vel talis. Vnde ſicut radix producit arborẽ mediante qua floret & fructum producit. Sic collegiũ facit papã habentẽ iuriſdictionem & adminiſtrationẽ eius in eccleſia. Vñ ſi noĩe papatus intelligimus perſonæ electionẽ & determinationẽ qd̃ ẽ quid materiale in papatu vt dictum eſt: ſic talis ptãs remanet in collegio mortuo papa. Si vero nomine ptãtis papalis intelligimus eius auctoritatẽ & iuriſdictionẽ qd̃ eſt quid formale: ſic talis ptãs nunꝫ moritur: qa ſemper remanet in chriſto q reſurgens a mortuis iam non moritur. Vñ ſup illo verbo. data eſt mihi oĩs ptãs in cœlo & in terra. & ecce ego vobiſcũ ſum oĩbus diebus vſqꝫ ad cõſummationẽ ſæculi. Mat. c. fi. dicit Aug. ꝙ apl'i quibus chriſtus loquebat nõ permãſuri erãt vſqꝫ ad cõſummationẽ ſæculi: ſed in perſona oĩm ſequẽtium eos ipſis locutus eſt tamꝫ vni corpori eccleſiæ. Sed ſi noĩe ptãtis papalis intelligimus actualẽ adminiſtrationẽ qd̃ eſt qd materiale & formale in papatu: ſic actualis adminiſtratio bene moritur mortuo papa: qa nec remanet i collegio actualis adminiſtratio poteſtatis papalis ipſo mortuo: niſi inquantũ p ſtatutũ prędeceſſoris ẽ eis cõmiſſum: nec remanet iſto modo in chriſto: qa de cõi lege Chriſtus poſt reſurrectionẽ non eſt executus talem ptãtem: niſi mediãte papa. licet em̃ ipſe ſit oſtium. Petrũ tñ & ſucceſſores ſuos cõſtituit oſtiarios ſuos quibus mediãtibus aperiꝫ & claudiꝫ ianua intrandi ad ipſum. Poteſtas ergo eccl'ię non moriꝫ mortuo papa quantũ ad iuriſdictionẽ qd̃ eſt quaſi formale i papatu: ſed remanet in chriſto. Nec moriꝫ quãtũ ad pſonæ electionẽ & determinationẽ qd̃ eſt tãꝫ quid materiale: ſed remanet in collegio cardinaliũ: ſed moriꝫ quãtum ad actualẽ adminiſtrationẽ iuriſdictiõis eius: qa mortuo papa eccleſia vacat & priuatur adminiſtratione talis ptãtis. Nec obſtat ſi dicaꝫ Chriſti ſacerdotiũ durare ineternũ ſicut chriſtus: ergo mortuo papa remanet ptãs eius: qa hoc eſt verum quantum ad id qd̃ eſt formale i ſacerdotio. ſicut em̃ oẽs ſacerdotes non ſunt niſi vnus ſacerdos: puta chriſtus quantũ ad ptãtem cõficiẽdi: qa oẽs cõficiũt in pſona chriſti: ſic oẽs papæ non ſunt niſi vnus papa: puta chriſtus: qa oẽs papæ recipiunt iuriſdictionem & poteſtatem adminiſtrandi immediate a deo: moritur tñ actualis adminiſtratio dictæ poteſtatis mortuo iſto vel illo papa.

§. IIII. CARDINALIVM COLLEGIũ NIHIL

põt mortuo papa: niſi qd̃ eſt eis p ſtatutũ ei⁹ vel prędeceſſoris cõceſſum vl'prmiſſum. Pro cuius declaratiõe dicit Aug. de Anch. vbi. ſ. ꝙ aliqñ i dubiũ venit vel venire potuit: an collegiũ cardinaliũ poſſit mortuo papa diſpẽſare in cõſtitutionibus eius: vel addere: vel minuere: vl'ordinare aliqua quę ſpectarẽt ad iuriſdictionẽ eiꝰ? Qd̃ tñ rõnabiliter i dubiũ venire nõ debeat: qa cõſtitutio ſupioris per inferiores tolli nõ põt. papa aũt ſupior eſt collegio cardinaliũ: ſicut chriſtus apl'is eſt maior. Preterea qñ ſtatutũ ſupioris ligat inferiorẽ: inferior mandatũ ſuperioris tollere nõ põt. qa ſicut ſm Aug. nulla res generat ſeipam: vt ſit: ita nulla deſtruit: ſoluit vel ligat ſeipam. Præterea in mandatis & ſtatutis ſuperiorũ: qcquid nõ ẽ inferiori prmiſſum videt ei eſſe prohibitũ. Et ſic illud qd̃ p iura cõdita a papa & ſtatuta facta per ipm̃ nõ ẽ collegio cardinaliũ cõceſſum vel permiſſum: intelligiꝫ papæ reſeruatũ. Nũc aũt pdictũ dubiũ eſt expreſſe determinatũ. de elec. c. ne romani. in cle. vbi vacante ſede nihil collegio cardinaliũ exercendũ per mittit: niſi loco camerarij eccleſiæ vel alicui⁹ pniarij ſi cõtingeret eos ſede vacante debitum naturæ exoluere alium vel aliũ ſubrogare. Puto etiã ꝙ ſi periculũ imminet terris vel rebus eccleſiæ poſſit collegiũ ſalubre remedium adhibere; nec ex hoc põt dici ꝙ eccleſia mortuo papa perdat

ſuã iuriſdictionẽ: qa remanet in chriſto: ſed bene perdit ad tẽpus dictæ iuriſdictionis adminiſtrationem actualem. Et ſi dicatur ꝙ papa nõ poteſt ſibi ſucceſſorem eligere: vt patet. viij. q. j. in principio. ſed collegium poteſt papam eligere: ergo poteſt collegium aliquid quod non poteſt papa viuens. Reſpon. ꝙ hoc ipſum ꝙ collegiũ hoc poſſit ſcilicet papam eligere & per talem modum: nõ poteſt ſua auctoritate. ſ. collegij ſed auctoritate papæ qui ſic ſtatuit.

§. V. IN ELECTIONE SVMMI

pontificis. Cardinales adinuicẽ facere tractatũ & primariã (al's primaturã) collocutionẽ anteꝫ procedant ad electionem papæ cõgruũ eſt: & poſt cõueniẽtẽ tractatũ celerius ꝓcedere ad ipam electionem: tutius eſt ꝙꝫ retardare cæteris paribus. Primũ ſic declaratur ſm Aug. de anch. electionem papæ debere tractatum & conſilium præcedere ratio ſuadet & iura pronũtiãt. Nã cõſilium ſm philoſophũ. iij. Eth. eſt faciẽdũ de his q̃ habẽt tres conditiones potiſſime. Primo quę ſunt circa ardua & magni põderis. nã quę ſunt leuia & quaſi nulli⁹ ptij nõ oportet ꝓnere ſub cõſilio: ſed grauia q poſſunt in magnũ profectũ vel defectũ redũdare Scd'o quæ habent varietatẽ: qa q̃ ſunt vniformia non cadunt ſub cõſilio. nemo em̃ cõſiliat de motibus aſtrorꝝ: qa ſemp vniformiter mouent. Sed cõſilium eſt de actibus humanis q ſunt multipliciter variabiles. Tertio qui habent noſtræ actiõis ptãtem: qa quæ nõ ſunt in ptãte noſtra agere vel nõ agere nõ cadũt ſub cõſilio. vñ dicit philoſophus ꝙ nullus Lacedemoniorũ cõſiliat qualiter Scythę optime cõuerſent: nec nos Latini cõſiliamur qualiter viuant Barbari: qa eorũ negotia non poſſunt eſſe in noſtra poteſtate. Dum igit̃ papæ electio habeat maximã arduitatem: qa eſt opus maximę importãtię, habeat etiã & varietatẽ mentiũ & affectionũ: & opinionũ cardinaliũ & actionis liberã poteſtatẽ: qa liberi ſunt ad eligẽdũ quẽ volũt: ideo congruũ eſt p̃cedere adinuicẽ tractatũ ipſorꝝ cardinaliũ. Hoc etiam iura inſinuant. Nã diſt. xxxiij. in noĩe. dr̃ ꝙ papa defuncto cardinales ſimul diligẽtiſſima de electiõe tractantes mox ad cõſenſum nouę electiõis accedãt. & eꝫ de elec. in geneſi dr̃ ꝙ electio nõ reputaꝫ in qua tractatus nõ p̃cedit: & collatio nõ fuerit facta de pſona ad pſonã: numeri ad numerũ & zeli ad zelũ. præterea ſi in alienatiõe rerũ immobiliũ eccleſiæ requiriꝫ tractatus & cõſiliũ al's nõ valet xij. q. ij. alie nationes. quanto magis in capitis eccleſię inſtitutione. In hmõi aũt tractatibus diligẽter debẽt attendere & obſeruare qd̃ mandaꝫ ſtrictiſſime. de elec. c. vbi periculũ. lib. vj. videlicet obteſtamur vt pẽſantes attẽtius qd eis imminet cũ agiꝫ de creatiõe vicarij Ieſu Chriſti ſucceſſoris Petri rectoris eccliæ vniuerſalis gregis dñici directoris omni priuatę affectionis inordinatiõe depoſita: & cuiuſlibet pactionis: conuentionis: obligationis neceſſitate: nec non cõditi & intendimẽti cõtẽplatiõe ceſſantibus: nõ in ſe reciprocẽt cõſiderationis intuitũ vel in ſuos: nõ quę ſua ſunt quęrãt: non cõmodis priuatis intendãt: ſed nullo arctante ipſorꝝ in eligendo iudiciũ: niſi de puris & mẽtib⁹ liberis: nuda electionis cõſciẽtia: vtilitatẽ publicã libere proſequent̃. & paulo poſt. oẽs circa hoc pactiões cõuẽtiones: obligationes condita & intendimenta etiã iuramento firmata annullanꝫ & abſoluiꝫ quilibet ab obligatione eorũ & liberaꝫ. Quantũ ad ſcd'm de mora vel celeritate electiõis dicit idẽ Aug. vbi ſ. ꝙ mora tpis nõ facit aliquẽ actũ ẽ virtuoſum vel vitioſum de ſe. ſ. ſed conſenſus vel ordinatio volũtatis in bonũ vel malum ſinẽ: qa actus moralis ex fine ſortiꝫ ſpeciem bonitatis vel malitiæ. Si igitur eligẽtes protrahunt morã in electione hac intẽtiõe vt de pſona magis idonea prouidea tur: vel vt diſcordia apparens inter eos ad vnitatẽ reducatur. vel vt diuinũ auxiliũ ſup hoc p multiplicationẽ orationũ fideliũ recipiatur: talis diuturnitas tpis propter honum finẽ erit virtuoſa. Si vero protrahunt morã in electione: vt vnus per aliũ decipiaꝫ: vel vt mors alicuius expectetur: vel vt per arctitudinẽ loci citius finem ſuũ cõſequanꝫ: talis mora ꝓpter conſenſum in malũ finem ẽ vitioſa. Tutius tamen eſt præcedẽti conuenienti tractatu celeriter talem electionem facere ꝙꝫ longo tẽpore eam protrahere: qa per hoc citius periculo eccleſiæ prouidetur: & prſumptio humanæ confidentiæ vitatur. & ad hoc facit quod dicitur de elec. ca. vbi periculum. lib. vj. Et ſic loquiꝫ de cardinalibus habentibus eligere omni conatu & ſolicitudine prout

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

possibilitas patitur id acturi tantummodo vt eorum ministerio acceleret̃ vtiliter pernecessaria totius mundi prouisio idoneo celeriter eidem ecclesiæ sponso dato.

§. VI. AD CARDINALES ORDI

narie spectat electio papæ. Pro cuius declaratiõe dicit Augu. de Anch. vbi. ŝ. ꝙ ſm antiqua iura erat concessum Romanis ius eligendi papã: vt patet ex illo. c. ego Ludouicus. dist. lxiij. Quodã etiã tẽpore fuit cõcessum qubusdã imperatoribus tale ius eligendi vel saltẽ requisitio assensus ei⁹. Et hoc qa multũ fuerunt deuoti ecclesiæ: & iuuabãt cõtra hr̃ticos & schismaticos: vt patet di. xxiij. ĩ noĩe. & dis. lxiij. Adrianus & in. c. synodo. Sed postmodũ qa abutebant̃ tali priuilegio fuit eis ablatũ. vt dist. e. §. verũ. & c. cũ Adrianus. Nunc aũt ad solos cardinales noscit̃ pertinere. vt patet ex. c. licet. de elec. vbi dicit̃ ꝙ duæ partes cardinaliũ requirunt̃ ad electionem papæ. vt. s. assentiant ad hoc ꝙ sit papa. Et de elec. vbi periculũ. lib. vj. dr̃ ꝙ cardinales solũ debent includi pro electione papæ. Et hoc satis cõuenienter factũ est. tum propter eoꝝ assistentiã. cũ em̃ assistant papę possunt magis & melius scire mores suoꝝ coassistentiũ & necessitates ecclesiæ & qd expediat ad regimen ecclesiæ q̃ alij cõiter. tum ꝑpter cõuenientiã. Nã ſm philosophum in paucioribus est via certior & securior. Quãto em̃ periculo per pauciora remedia põt subueniri: tanto citius & sæcuri⁹ subuenit̃. qa igit̃ vacatio sedis apostolicæ est nimis periculosa eccl'ię: vt citi⁹ & securius possit tali periculo remediũ adhiberi cõgrue ad paucas ꝑsonas: puta tãtum ad cardinales est deuoluta electio. Sicut em̃ papa q̃uis sit vniuersalis pastor ecclesiæ: est tñ prætitulatus eṗs vrbis & singularis: sic & cardinales q̃uis dicant̃ iudices & principes orbis: pretitulantur tñ titulis ecclesiarũ Romæ: & in districtu eius. Deficiente autẽ collegio cardinalium: ita ꝙ nullus remaneret. Dicunt aliqui ꝙ tunc electio papæ pertineret ad romanũ clerũ: qa illi sunt successores cardinalium. Cum em̃ papa singulariter sit eṗs Romanus: & ecclesia parochialis sua sit ecclesia sancti Ioannis Lateraň. ideo ad canonicos illius ecclesiæ & clericos pertineret electio papę. Sed dicit idem Augu. ꝙ eo casu magis tutum esset ꝙ congregaretur propter hoc concilium ad talem electionem faciẽdam. & hoc tum ad vitandũ schisma. Nam si in eo casu electio fieret per Romanũ clerum: posset esse hoc materia schismatis. Nam forte taliter electus nõ reciperetur ab vniuersali ecclesia in papã: calũniando vel dubitando de potestate talis electionis. Tum ꝑpter dubiũ interpretandũ qa em̃ dubium est ad quos tunc spectaret electio papæ cũ dubia interpretari quæ emergunt in ecclesia ad generale conciliũ spectet præcipue vacãte sede apostolica: ideo magis tutum esset ꝙ ad concilium generale referat̃. q̃uis em̃ Romani clerici dicantur successores cardinalium in nominatione: non tñ in iurisdictione: qa non habent dignitatẽ & iurisdictionẽ cardinalium. Et ideo nisi fieret speciale statutum per papã ꝙ deficiente collegio cardinalium: potestas eligẽdi remaneret in Romanis clericis: vel in canonicis sancti Ioannis Lateraň. non conueniret eis eligere summum pontificẽ magis q̃ alijs: qa sicut papa est Romanus eṗs singulariter: sic singulares personę & singulares clerici: puta cardinales sunt deputati ad talem electionem faciẽdam: quibus deficientibus nullis alijs clericis vel canonicis singularibus potestas in tali electione conueniret nisi super hoc nouũ statutum conderetur. Nec obstat ꝙ conciliũ generale congregari non potest nisi auctoritate papæ: vt habetur dist. xvij. per totum. qa hoc est verũ ipso viuẽte. secus ipso mortuo & collegio cardinalium deficiente. Nam in tali casu imperator & alij reges & principes christianorum possent & deberent concilium episcoporũ congregare ad huiusmodi electionem faciendam.

§. VII. SED QVERITVR VTRVM

collegiũ cardinaliũ possit eligere papã aliũ q̃ de ipso collegio? Rñ. Augu. de Anch. vbi. ŝ. planũ est ꝙ nõ præcluditur via cardinalibus ex aliquo statuto: quin possint eligere in papã vndecũq; volũt. Et sic simpl'r loquendo hoc licet eis & possunt. Sed supposita æquali sufficientia in aliquo q̃ sit de collegio & in alio extraneo magis expedit de collegio eligere: & hoc plurib⁹ rõnibus. Primo quidẽ qa sic electus de ipsis cardinalib⁹ habet pleniorẽ cognitionẽ: quorũ consilio agere debet quicquid agit. Non em̃ est parum summo pontifici cognoscere illos de quorũ cõsilio regit totũ mundũ: cuius zeli cuius cõditionis sint: & qua affectiõe in negotijs ecclesiæ loquunt̃: qa aliquãdo sub pelle ouina latet mens vulpina. Vñ ipse papa specialiter non debet oĩ spiritui credere: sed iuxta apostolicũ documentũ ꝑbare debet spũs si ex deo sint. Sc'do qa pręexistẽs de collegio de ordinatione eccl'ię habet plenã informationẽ de ordinationibus & cõsuetudinibus ecclesiæ. Vnde nõ de facili nouas cõsuetudines vel ordinationes inducit quę possint esse causa admirationis vel perturbationis audientiũ vel videntiũ. Extraneus autẽ in hmõi est vt nouitius. Vñ & q̃nq; nimis excedit q̃nq; nimis restringit. & in nouis cõstituẽdis semp est periculũ: nisi appareat euidens vtilitas. Tertio qa de fidelibus & subditis ecclesiæ habet pleniorẽ recordationẽ: qa em̃ surrexit rex nouus in Egypto q̃ ignorabat Ioseph: iõ rex ille Pharao cœpit ꝑsequi filios Israel. Timendum est ergo, vt si nõ sumatur de collegio assumẽdus in papam: & plene possit recordari qui fuerint fideles ecclesiæ & qui rebelles: ne exaltet deprimendos & deprimat exaltandos. Quarto est: qa status cardinalatus habet propĩquã dispositionem ad papatũ. Assumpti em̃ subito de paruo statu ad magnũ ſm philosophũ nesciũt ferre fortunã: nesciunt vti tanto dñio. Cardinalatus autẽ rõne status: & rõne p̃sentialis assistẽtię ad papã non habet admirationẽ de papatu: & ideo assumptus de collegio potest p̃sumi melius vti papatu. Nec obstat si dicatur ꝙ *nimia familiaritas* parit contemptum: & sic extraneus minus familiaris haberet̃ in maiori reuerentia: qa illud est verum inter stultos: ꝙ. s. multa familiaritas parit contemptum: non autem inter sapientes qui sciunt quibus & quando & quare debent reuereri. vel etiã potest dici ꝙ reuerẽtia quæ fit extraneo vt minus familiari procedit ex timore & est tantũ exterior: sed quæ fit familiari fit ex amore & est maior interior. Et ad hoc facit quod habetur dist. xxiij. in nomine. *vbi dicitur. Eligatur summus pontifex de gremio. s. de collegio cardinalium: si reperitur idoneus. Tamen vt dictum est & ibi subditur: & extra collegium existentem possunt eligere. Sic abbas sancti Anastasij Romæ fuit electus ĩ papam: & dictus Eugenius. & Petrus de Murone assumptus ad papatum: & dictus Cœlestinus: & Clemens. v. assumptus ex archiepiscopatu: & sic de alijs.*

§. VIII. DE IPSA AVTEM ELE

ctione papę q̃rit̃. Vtrũ cardinales teneant̃ eligere meliorẽ cæteris: aut doctiorẽ alijs: aut magis peritũ in theologia q̃ in scĩa iuris? Rñdet̃: ista q̃stio est triplex. Et ad primã partẽ scilicet qua quærit̃ de meliori est cõsiderãdũ. Primo ꝙ hic q̃rit̃ de eo q̃ credit̃ & ęstimat̃ esse melior ĩ iudicio rõnabili eligentis nõ in rei veritate vel ſm certitudinẽ vel iudicio alioꝝ. Nã nedũ de alio: sed nec de seipo potest homo scire ꝑ certitudinẽ si bonus ẽ. ſm illud Eccl's. ix. Nemo scit vtrũ odio vel amore dei sit dignus. Varia etiã sunt iudicia hominũ. nã quẽ æstimabit magis aptũ & bonũ: alius reputabit minus idoneum. Quęrit̃ ergo si eligens tenetur eligere quẽ ipse credit meliorẽ alijs? Et tunc distinguit̃ de bonitate: qa aut quæritur de bonitate simpl'r: aut de bonitate ſm quid. Sc'dm em̃ bonitatẽ simpl'r ille dr̃ melior qui est maioris perfectiõis & dilectionis: etiã si sit idiota vel ineptus ad regimẽ: etsi nõ sit tantæ perfectiõis & deuotiõis: bonus tñ creditur. Et ſm Tho. in quodlib. vj. q. iiij. ar. j. & ij. ij. q. clxxxv. ar. iij. in eligẽdo debet q̃s eligere nõ illũ quẽ credit maioris deuotiõis & ꝑfectionis: sed quẽ credit magis idoneũ ad regimẽ illud: etiã si non credit esse tantę ꝑfectionis sicut plures alios: æstimat tamen bonũ esse. Quod pro tãto dr̃: qa quantũcũq; iudicaret̃ aptus & sagax & industri⁹ ad regimen ecclesiasticũ propter naturale ingeniũ: prudẽtiam & scientiã: si tñ credit̃ rõnabiliter esse malę vitę nullo mõ talẽ debet eligere. Loquendo igit̃ de *meliori* ſm qd. i. ad talẽ dignitatẽ. tũc ſm Aug. de Ancho. *vbi. ŝ. aut* æqua facilitate potest eligere sufficientiorẽ & meliorem: aut nõ ęqua facilitate. Si nõ æqua facilitate: puta qa vnus quẽ credit min⁹ bonũ & aptũ ad regimen q̃ alius habet plures voces. & sic põt conscientiã suã cõformare cũ alijs. s. æstimando illũ magis idoneũ ex quo plurib⁹ videt̃: vel qa ẽt sine sua voce peruenitur ad numerũ qui requirit̃ pro electiõe. Et sic ad tollendũ dissentionẽ vel displicentiã aliorũ erga se: potest

se: potest eligere eũ quẽ ipse per se iudicat minus idoneũ. Aut æqua facilitate põt eligere meliorẽ: puto qa per vocẽ suã auget vel peruenit̃ ad numerũ sufficientẽ electioni: & tũc debet eligere quẽ iudicat meliorẽ. Ponit tñ circa hoc distinctionẽ ſm quosdã videlicet ꝙ est debitum necessitatis seu præceptoriũ & debitũ honestis & consultorium. Dicit ergo ꝙ debito necessitatis & p̃cepti nõ tenet̃ eligere meliorem: sed sufficit eligere bonũ cui nõ obstet canonicũ impedimẽtũ. Sed de debito cõsilij & perfectionis debet meliorẽ eligere. Et sic dicit esse intelligendum dictum Hiero. qd' habetur. viij. q. j. licet. vbi dicit. Sciant oẽs ꝙ qui doctior qui sanctior qui omni virtute eminentior. ille eligit̃. Dicit tñ ipse ꝙ specialiter in electiõe summi põtificis si sciẽter præferat̃ minus bonus meliori & minus doct⁹ doctiori (s. cæteris paribus) quãtũ ad sc'dm punctũ ꝙ erit acceptio ꝑsonarũ. hoc aũt videt̃ esse mortale: & ad hoc etiã videt̃ cõsentire beatus Tho. in summis. vt habes in. ij. parte titu. j. c. xx. Quod aũt dicit̃ a quibusdã sufficere eligere bonũ, postposito meliori: videt̃ habere locũ in foro cõtẽtioso: nõ in foro cõscientiæ. Quantũ ad sc'am partẽ quęstionis. s. de doctiori: rñdetur ꝙ cæteris paribus doctior est eligendus: qa scientia multũ iuuat ad bonũ regimẽ: nõ tñ intelligendũ de quacũq; scientia: sed de ea q̃ ad regimen cõfert: vt theologia: philosophia moralis: & scientia iuris. q̃uis em̃ oĩs sciẽtia vtilis sit & ꝑficiat ĩtellectũ: tñ astrologia & philosophia naturalis modicũ valent ad hmõi. Non ergo qui est doctior in speculabilib⁹ ille debet p̃eligi: sed q̃ ẽ doctior ĩ scripturis: in prudentia & experientia agibiliũ & his q̃ valent ad regimen. Propterea autẽ dictũ est cæteris paribus: qa etsi esset quis doctior cæteris in omni facultate ẽt theologica & iuridica: & experimẽtali. & sciretur esse malus & minus aptus ad regimen: nõ ꝑpterea debet p̃poni magis idoneo ad regimẽ. etsi longe minus docto tñ sufficienter. Multos em̃ videm⁹ eminentes scientia & deficientes prudentia: & ineptissimos ad regimen. Vñ & Valentinianus imperator dixit: vt habet̃ dist. lxiij. Valẽtinianus. Talẽ in põtificali sede cõstituite: cui & nos q̃ gubernamus *impiũ* nostra capita submittamus: & ei⁹ monita: dũ tam q̃ hoĩes delinquimus necessaria curãtis medicamina suscipiamus: hoc aũt fit dũ est virtutũ perfectiõe & sciẽtia prędi tus. Vñ Symmachus pa. Vilissim⁹ putãdus ẽ si sanctitate & scientia nõ p̃cellat: q̃ est honore p̃stantior. debet ergo eligi doctior in sciẽtia vtili ecclesiæ. si al's cæteris iudicat̃ aptior & melior ad regimẽ. Quãtũ ad tertiã partem quęstionis cæteris paribus magis est eligendus theologus q̃ iurista ſm Aug. de Anch. & hoc triplici rõne. Primo ex parte eccl'iæ cui præficit̃. Non intelligunt̃ muri ædificia & possessiões ex quibus ĩsurgũt litigia q̃ tollunt̃ per iura: sed aĩę fideliũ q̃ informant̃ de fide & moribus ꝑ theologiã. Nec christus mortuus est ꝑ tpalibus bonis immo ea contẽpsit: sed pro redẽptione animarũ & salute q̃ procurat̃ ꝑ prędicationem sacræ scripturæ. Sc'o ex parte sciẽtiæ qua summ⁹ põtifex ꝑficit̃. sicut em̃ ipse papa præfert̃ oĩbus prelatis & põtificibus in dignitate: ita sciẽtia qua debet eẽ ꝑfectus præfert̃ oĩbus scientijs: præfert̃ em̃ theologia oĩbus legibus & scientijs. & sicut sciẽtia p̃fert̃ sciẽtiæ: ita ꝑfessor theologiæ alijs professoribus aliarũ scientiarũ. Tertio ex parte iudicij. est em̃ papa vniuersalis iudex totius orbis & oĩm quæstionũ insurgentiũ. Constat aũt ꝙ iura ciuilia non corrigunt oĩa mala: sed multa dimittunt impunita: sed ꝑ theologiã oĩa vitia reprehendunt̃ & puniẽda ostẽdunt̃. Et si dicat̃ ꝙ nisi esset sciẽtia iuris, cõcordia extra mundi terminos exularet. & sic vr̃ multũ necessaria papę: qui debet quærere pacẽ fideliũ. Rñ. ꝙ ad lites & q̃ones terminãdas papa põt & debet assumere cõtẽptibiles de eccl'ia. ĩ iudices sæculares: vt ait apl's. j. Coꝝ. vj. Sicut etiã apl'i ĩstituerũt septẽ diaconos qui prouiderẽt fidelibus in tpalibus: & ipsi vacabant orationi & prædicationi scripturæ. Bonus etiã theologus nõ est nudus a legibus quantũ est in eis veritatis & iustitiæ. Scriptura em̃ sacra oĩa continet: etsi nõ formas litigiorum: tamẽ substantiam veritatis. Et ad hoc facit quod dr̃ xxxvj. disti. qui ecclesiasticis. vbi dicit̃ ꝙ ad summum sacerdotiũ non aspiret: qui diuinis stipendijs & disciplinis nõ est eruditus. Hęc autem est scriptura sacra: qui autem esset bonus canonista & theologus ille optimus quantum ad hoc.

Vtrum theologum vel iuristã.

§. IX. COLLEGIVM CARDINA

liũ q̃uis eligat papam. & ꝑ hoc videat̃ qd mai⁹ papa. sicut papa instituens eṗos est maior eis: nõ tñ ſm rei veritatem est maioris potestatis q̃ papa. Nã si hoc esset non esset necessarium habere papã. Pro cuius declaratione dicit Aug. de Anch. vbi. ẽ. ꝙ potestas collegij differt a potestate papæ: nec est eiusdẽ ordinationis vna cum alia. Papa em̃ electus põt duo noĩare: vel officium & auctoritatẽ: & istud est qd formale in papa: vel determinationẽ papæ personę talis: puta Petri vel Iacobi: & istud est in eo quid materiale. si ergo cõsideret̃ papatus quantũ ad officiũ & auctoritatẽ qd' est quid formale. sic papatus nõ est per electionẽ collegij: sed per electionẽ immediatã a Christo qa oẽs papę qui fuerũt a principio & erunt vsq; ad finẽ mundi nõ sunt nisi vnus papa: qa ex quo oẽs habẽt illud idẽ officiũ: & illã eãdem auctoritatẽ quã habuit btũs Petrus: q̃ fuit primus papa qui non fuit electus a puro hoĩe: sed immediate a Christo a quo recepit auctoritatẽ papatus in ꝑsona cĩm sequentiũ. Si vero cõsideret̃ in papatu determinatio ꝑsonę istius vel illius qd' est materiale. isto modo papatus bñ est ꝑ electionẽ cardinaliũ. & hoc nõ nisi auctoritate eius: qa papa mortuo possunt eligere & determinare hanc ꝑsonã vel illã: vt fungat̃ auctotitate papatus sup vniuersalẽ eccl'iam. Et hoc nõ nisi auctoritate papæ: qa ꝙ ipsi cardinales sic deputati vt possint eligere & determinare ꝑsonã hãc vel illã ad papatũ nõ nisi auctoritate papæ hoc faciũt. Planum est em̃ ꝙ illud decretũ positũ. xxiij. dist. c. j. vbi agit̃ de electione summi põtificis: ꝙ mortuo papa primo cardinales eṗi. deinde reliq̃ sequaces & vniuersus clerus ad electionẽ summi põtificis Nicolaus papa edidit. Planũ est sil'r ꝙ decretalis illa vbi taxat̃ modus eligẽdi: ꝙ a duabus ptib⁹ cardinaliũ electus in summũ pontificẽ habeat̃ ab ipso papa est ędita. Vñ tã electio q̃ modus eligendi roborat̃ in collegio auctoritate papæ. Si aũt dicat̃ ꝙ q̃ põt maius põt & minus hoc nõ est vniuersaliter verũ: nec ĩ spũalib⁹: nec in naturalib⁹: sed habet veritatẽ hoc cũ vnũ essentialiter ordinat̃ ad aliud. Et qa ptãs papæ est alterius ordinis q̃ potestas collegij: ideo nõ sequit̃ ꝙ si collegiũ potest eligere papã: possit quicquid potest papa. Preterea collegiũ nõ est causa papatus: quantũ ad id qd' est formale in papatu: sed quãtum ad id quod est materiale: qa scilicet ex cã determinationis personæ per electionẽ collegij & cõsensum papę: & hoc nõ nisi auctoritate papæ. Nec est simile de papa creãte seu instituente eṗm: & collegio eligẽte papã: qa a papa deriuat̃ auctoritas & officiũ in eṗm quantũ ad id quod est iurisdictionis sicut a Petro deriuata fuit auctoritas iurisdictionis in apl'is. Sed a collegio non sic creatur papa: ꝙ ab eo habeat officium & auctoritatẽ qd' est formale in papatu. Sed isto modo oĩs papatus & iurisdictio eius est a christo immediate. Ex his sequit̃ ꝙ a papa nõ põt appellari ad collegium cardinalium. vt dicit idem Aug. de Anch. q. vj. Et ratio est: qa nõ appellat̃ nisi de minori ad maiorẽ: vt. ij. q. vj. per totum. Sed minor est auctoritas collegij q̃ papæ. Sicut ergo magna dementia esset appellare a dño ad sibi subseruientes: & a rege ad suos cõsiliarios: sic maxima dementia esset credere ꝙ a papa possit appellari ad cardinales cũ ipsi sint subseruientes & consiliarij eius. Comparatur enim papa ad cardinales: sicut cœlum comparatur ad terram. sicut enim cœlũ generat & corrũpit ista inferiora: alterat & variat ipsa: nihil tamen istorũ inferiorũ insurgit contra cœlũ vel appellat cõtra ipm: sed patienter tolerant quicquid cœlum operat̃ in eis: siue generationẽ siue corruptionẽ siue alterationem. sic potestas papalis tãq; cœlestis põt oẽs inferiores potestates tam laicoꝝ q̃ clericorum generare corrumpere & alterare: ita ꝙ nõ licet appellare contra ipsum ad quod facit quod dicit̃ dist. xix. in memoriã. licet ius parendum ab illa sancta sede imponat̃. iugũ tamen feramus & pia deuotione toleremus. ꝙ autem papa eligit cardinales & cardinales eligant papã: hoc non fit eodẽ modo: qa papa eligit cardinales propria virtute sua: & quicquid auctoritatis est ĩ eis est papæ. Vnde Christus dixit discipulis quorum personas cardinales reprę sentant. Nõ vos me elegistis: sed ego elegi vos. Et sine me nihil potestis facere. Ioan. xv. Sic cardinales eligunt papam auctoritate ipsius papæ: non auctoritate propria. ꝙ enim a duabus partibus cardinaliũ electus ipso facto ab vniuersali eccl'ia habeatur summus pontifex auctoritate papæ firmatum est. vt extra de elec. c. licet. Et sic auctoritate ecclesię factum est vt cardi

differũt ptãs papę & collegij.

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

nales de ipso electo canonice nō possint iudicare vel contra ipsum recipere appellationē. Præterea q papa sententiet vel iudicet negotia ecclesiæ de cōsilio cardinaliū. hoc non est de necessitate aut ratione papæ, vt papa negotia ecclesiæ determinare sine consilio cardinalium non possit. potest enim sine consilio eorum talia expedire & determinare: ga & Christus cuius vicem gerit non legitur aliqua de consilio apostolorum egisse vel determinasse. Verum ga papa purus homo est: & potest in talibus negotijs falli & fallere: vt extra de senten. excō. c. a nobis. tanto amplius decet ipsum cum maturiori cōsilio agere cuncta quę agit: quanto per eum determinata ponuntur super candelabrū & non sub modio: & quanto determinationi ipsius mortalium nullus audeat resistere.

§. X. DE FORMA ELECTIONIS

papæ. ꝑm antiqua iura vt dictū est. electio ista fiebat p cardinales: vt patet dist. lxxix. c. j. & sequēti: qđ etiā firmauit & declarauit Nicolaus papa q ecclīam rexit anno. M. lix. vt habetur dist. xxiij. i noīe. Aliquo etiā tpe statutum fuit: vt circa ipsam electionē consensus imperatoris requireretur: vt in. d. c. in noīe. &. lxiij. dist. Adrianus. qđ in processu tpis fuit eis ablatū tale ius. Quæ autē forma seruaretur in decretis nō habetur. Postea Alexander. iij. in concilio Lateran. statuit ꝙ non solū a cardinalibus fieret electio papæ: sed ꝙ etiā duæ partes cardinalium ex his qui intersunt electioni concordent in aliquem vnū ad hoc vt ille papa existat. vt patet ex. c. licet. eꝫ de elec. li. vj. Exinde Gre. x. i cōcilio Lugduñ. addidit ad formā electionis: videlicet ꝙ mortuo papa cardinales præsentes in loco vbi mortuus est: debēt expectare alios absentes per decem dies post quos cardinales qui se reperiūt in loco debēt intrare cōclaue ad electionē faciendā: nec aliquis debet exire cōclaue: nisi infirmitate supueniente quousq; sit facta electio debita. Et dñi seu rectores & officiales illius ciuitatis in qua celebrat electio debent obseruari facere dictum conclaue. Et qūo debent se habere cardinales in dicto conclaui pro electione hmōi plane habet de elec. vbi periculū. lib. vj. Quę quidē cōstitutio vt dicit Ioā. an. in glos. cuius fuerit reuocata per Adrianū papā & per dñm Ioannē. tamē fuit renouata per Cœlestinū. v. & approbata & cōseruata p Bonifaciū. viij. & p eū posita in. vj. vnde habet vigorē. Demū Clemēs. v. in cōcilio Vienn. addidit ad dictam formā quędā. vt habet de elec. c. ne Romani. in cle. videlicet ꝙ cardinales per exceptionē excōicationis suspensionis vel interdicti ab electione repelli nō possunt. ltē ꝙ officiū camerarij vel pœnitentiarioꝝ papæ: etiā summi pœnitētiarij durat papa mortuo. qui si deficiant pōt cœtus cardinalīū pro tpe vacationis alios subrogare loco. s. deficiētiū & nō alios presbyteros. Item ꝙ si oēs cardinales simul vel successiue conclaue eis deputatum cogerent exire: puta propter incēdium vel timorē mortis: illi q cōclaue habebāt custodire q̄citissime poterunt debent cōpellere ad reintrandū in loco congruo prout ipsi cardinales conuenerint. Vbi etiā declarat & determinatur cœtū cardinalīū sede vacante iurisdictionem papalem nō exercere: nisi inquantū permittit concilīū Lugduñ. s. in dicto. c. vbi periculū. nec illud vel eius partem alterare potest. cuius contrariū aliqui doctores prius tenebant. vt Host. Dicebat em̄ non esse verisimile filiū dei voluisse: vt mortuo papa grex fidelium esset sine pastore vel ecclesia sine sponso. Et ideo tenebat ꝙ collegium cardinalium haberet potestatē papæ vt pastor ecclesiæ. Sed respōdet ad hoc Io. an. in glo. ibi ꝙ sponsus tutor & pastor & caput ecclesię est christus. Patet primū: lxxvj. dist. ieiunium. in fi. Secundū. xc vij. dist. c. j. Tertiū de sa. vnc. c. j. §. vnctio. &. iij. q. iiij. c. fi. licet ergo deficiat vicari⁹ Christi. s. papa: nō deficit principalis. s. christus: qui vicariatus solum Petro & successoribus apostolicis datus fuit. Nō ergo cœtus cardinalium habet vicariam Christi. Reprobatur etiam opinio Hug. lxxix. dist. nullus. qui dixerat cardinales tūc posse creare cardinalem quod non est verum.

§. XI. DE HIS IN QVIBVS POS

sunt offendere cardinales. Et primū est ꝙ in electiōe ipsius papæ: si cōtra cōscientiā eligant minus idoneum vel propter pecuniā: vel ad preces aliorū: vel vt nō habeāt psonā magis sibi fauorabilē: vel alio respectu irrōnabili: qđ est grauissimū pc̄m. Secō si quærit ipse & procurat diuersis vijs eligi p se vel p alios: qđ est maxime ambitionis. nā si appetere episcopatū vel eccl'iam curatam: nō est absq; ambitione & prēsumptiōe ꝑm Tho. quāta erit in ambiēdo & procurādo curā oim fideliū. ar. j. q. j. principatus. Tertio in cōsulendo papæ in negotijs ecclesiæ cū. s. non intendit vtilitatē ecclesiæ & populi christiani: sed vtilitatē priuatā sui vel alicuius dñi tpalis seu ciuitatis ad quā afficit. Secus si syncere cōsulat & pura intētione cū matura cōsideratiōe: etiā si inde malū vel dānū eueniat ecclesiæ. de regu. iur. ca. nullus. li. vj. Quarto si procurat bñficia vel prælaturas ecclīasticas scienter idignis: vel ob munera vel preces vel affectiones carnales. j. q. j. sunt nonnulli. Quinto si quærit habere seu recipit plura bñficia in cōmendam vltra indigentiam ꝑm congruentiā sui status: cū hoc sit auferre necessaria penuriā patientibus. Sexto si circa ecclīas quas tenet in cōmendā nō facit habere diligentē curā vt bene officient & idonei in eis ponant inquantū potest & saluti animarū prouideatur & reparationi ipsarū: cū oportet intēdere facere. Cōmuniter em̄ ecclesiæ & abbatiæ quę dant in cōmendā: reperiunt male gubernari in spūalibus & tēporalibus. Septimo si quæ secrete tractantur in concilijs: vel sibi cōmittunt a papa: non occulta teneat: sed reuelet alijs: & prę cipue vnde oriri posset dānū vel scandalū: conferendo aūt cum persona fideli & discreta & per modum cōsilij habendi: illi tamen imponendo in secreto nō videtur illicitum. Octauo in commissiōibus sibi factis super diuersis causis a papa quando non iuridice & iuste: sed inique sententiat: amore: odio: timore: vel cupiditate. xj. qōne. iij. quatuor.

Nono si aduertens defectus notabiles in curia vel papa nō corrigit seu admonet fraternaliter vt decet qñ sperare pōt inde emēdationē: sed ex negligentia vel timore displi cendi aut dānum incurrēdi reticet. ij. q. j. si peccauerit. Decimo si in vita sua & cōuersatione non se exhibet exēplarē in honestate vitæ & grauitate morum: sed vacat lasciuijs: venatiōibus: ludis: & alijs vanitatibus mundi: ex quibus nimis scādalizat ecclesiam dei. viij. q. j. qualis. Vndecimo circa familiam vt non teneat nimiā vltra congruentiā sui status. & illa sit honesta non vacans procationibus: turpitudinibus: adulationibus & detractionibus: quibus plene sunt curiæ comessationibus & ebrietatibus. Ec officiales sui non sunt quærētes munera: aut displicibiles in verbis & rixosi: sed affabiles & humani ad oēs venientes: & ꝙ nō habeat iuuenes calamistratos vel comatos: aut in vestibus diuisatos ac sericatos: ac si deberent ire ad nuptias: sed modestos in omnibus: & sciat de eis si seruant præcepta dei & ecclesię. Duodecimo vt non teneat aliquos familiares seu seruiētes ea intentione principaliter: vt pro seruitijs eorū procuret eis beneficia ecclesiastica: qa hoc simoniacum eēt ꝑm Tho. & alios. Demum nouerint se vt patres religiosorum & pauperum. vnde & non sibi thesaurizent vel consanguineis suis vltra congruitatem & indigentiā tribuāt: sed pauperibus & locis pijs largiantur.

¶ Qđ papa debet dissipare gētes q̄ bella volunt. Cap. III.

DISSIPA GENTES QVE BEL

la volunt: veniēt legati ex Egypto & Ethiopia prēueniat manus eius deo. Pš. lxvij. Sicut loquitur Pš. ad dñm: ita & pōt dirigi ad vicariū suū. s. papā. vt sit sensus. tu papa dissipa gētes: quę bella volūt. i. Gentiles seu Paganos & Turcas & Saracęnos: qui bella volunt agere cōtra Christianos iniuste detinētes & continue vsurpātes terras eoꝝ mittendo cōtra eos exercitus vt cruce signatos ad dissipandū eos. sicut aliqñ factum est & tēpore Bern. ad qđ etiā hortat Euge. Et sicut ēt fctm̄ est per sanctum Ludouicū regē Frāciæ. sed hoc hodie tpe oportuno: nā prius essent dissipandę gentes christianorum qui vt gentiles gehēnæ dediti bellant adinuicē ex libidine dñandi & cupiditate acquirēdi. Sed hoc agere nō debent nisi ex hortādo & arguēdo: & cū apparet manifesta iniustitia ecclesiasticis cēsuris reprimēda. Contra ecclesiā vero bellantes etiam gladio hostili resistēdo. Et ad hoc. s. dissipandum & tollendum bella veniant legati ex Egypto. s. a diuersis partibus mundi missi ad te: sed ex Egypto educti seu recedētes. i. a mundana cupiditate & vanitate. Interpretat enim Egypt⁹ tenebræ: & significat mūdū tenebrosum erroribꝰ: cupiditatibꝰ: & varijs vanitatibus: a qbus debēt esse semoti legati,

ti legati. Vñ Bern. ad Eugeniū. Tales tibi expedit in legatione mittere q missi post aurū nō eant: sed christū sequātur. p quæstū legationē nō ęstiment: nec requirāt datū sed fructū: q ecclesias nō spolient: sed emēdent. Et inducit Ber. de quodā dicto Martino qui cardinalis existens legat⁹ missus in Daciā terrā auri & argenti tā paup remeauit: vt pene expensis & equis deficientibus vix puenit Florentiā: vbi cum eps loci donaret sibi vnum equum: eum accepit cum ipso reuersus ad curiā quæ tunc erat Pisis. inde ad modicū eps Florētinus vadēs ad curiā. p quadā causa quā ibi habebat: visitauit prædictum cardinalē Martinū recōmēdans ei causam suā. Cui Martinus decæpisti me. nesciebā em̄ in curia tibi imminere negotiū. tolle equum tuum: ecce in stabulo est. Narrat idē Bern. & de alio legato dicto Gotifredo. Qui cū exenteratus fuisset quidam piscis interrogauit quāti ille vēderetur in foro & ei dari fecit prætium nec aliter recepit. Repītat legatus psonā Christi de quo dī Hiere. xlix. Auditū auditui a dño & legatus sum missus ad gentes. vel etiam apostolos⁹ tenet locū. Vñ &. ij. Cor. v. dicit apls. Legatione fungimur tamq̄ deo exhortante per nos. ideo se debent exhibere multum exploratores: als par uum fructū afferunt. Ad quod facit qđ scribit Esaiæ. lvij. ca. Misisti legatos tuos ꝓcul. s. tu ecclesia: & hūiliata es vsq; ad inferos. i. dejecta propter mala exēpla. Sed si bene se habēt sequitur fructus qui subdit in Pš. s. & Ethiopia pue niat manus eius deo. Ethiopia q̄ generat psonas nigras q̄ propter adustionem caloris significat prouinciā vl patriā vitijs denigratam quæ ex operibus virtuosis legatoꝝ recedit ab erroribꝰ & dissentionibus. & sic præuenit deum. i. iudicium dei manus operum in bonum cōmutando. Mittere autem legatos ad diuersas patrias: vt verbis psuasibilibus: etiam humanæ sapientiæ hoīes reducant ad bonum. Non est hoc dimittere fiduciam diuini auxilij & in sua virtute considere: sed vti prudētia humana faciēdo qđ ex parte nostra possumus in salutis prēsidium. In cuiꝰ exēplum dixit Iacob. Mitto nūc legationē meā ad dñm meū. s. Esau: vt inueniā gr̄am in ꝓspectu tuo. s. ad placandum iram eiꝰ. nam venit obuiam ei ad reconciliandū se sibi. Gen. xxxij. cum tñ haberet deū in adiutorem. Nec istud est cōtra statū cardinalium. s. mitti cum regulariter sint assistentes. Nā & in hierarchia cœlesti ex suborta causa angeli assistētes mittuntur vt Seraphin ad Esaiæ purgandum labia. Esa. vj. Legatorum aūt tria sunt genera. Aliqui em̄ dicunt laterales seu a latere missi. & hi sunt tm̄ cardinales legati ꝑm Io. an. cuius Bern. dixerit etiam alios non cardinales qui mittunt de curia: dici a latere missi. vt notat ipse Bern. eꝫ de offi. lega. cap. excōicatis: sed primum vt verius tenetur. Secundi dicunt locales seu perpetuales: qui. s. prętextu ecclesiarum suarum habent legationem ex priuilegio ecclesiæ suæ: vt archiepūs Cātua. & Eboracē. Tertij sunt tpales seu non a latere missi. Et isti sunt quicumq; alij missi a papa: siue de curia siue extra curiā non cardinales. Est aūt differentia inter istos quo ad quędā: & pręcipue quo ad absolutionem ab excōicatione propter manuū iniectionem violentam in psonas ecclesiasticas. Nam primi legati pōt absoluere etiā extra terminos suę legationis: dummodo sint in via. eꝫ de offi. leg. c. qđ tranlationē. Et etiam si tales excōmunicati aliunde veniant: vt eo. ti. c. excōicatis. Secundi legati non possunt tales absoluere. Tertij vero possunt dum sunt infra terminos suę legationis: & eos tantum qui sunt de prouincia sibi commissa. Item legati de latere possunt cōferre beneficia in terminis suę legationis cum restrictione tm̄ quæ habetur in. c. a præsentl. &. c. deliberatione. de offi. leg. lib. vj. eꝫ de offi. leg. c. officij. Alij vero legati hoc non possunt nisi ex speciali cōmissiōe sibi facta. Quod si ecclesia habet patronum laicum non potest sibi conferri per legatum nisi ei quē patronus prēsentaret. eodē modo si habet patronum clericum cui patronatus competit ratione sui patrimonij. eꝫ de offi. leg. c. dilectus. Secus si clericus sit patron⁹ ratione eccl'iæ. vel etiā si sit collegium: qa tunc eo irrequisito potest ligatus cōferre: qa potest quod maius est. s. ꝙferre ipsas ecclesias non requisito episcopo. Sed quęrit Ioan. an. De collatione in glo. vtrum cardinalis legatus possit conferre beneficio, quorum collatio est deuoluta ad papam per Lateran. concilium. Rñdet ꝙ potest ꝑm Goff. & Inno. & Guil. in spe. rebñficiorum. prehendentes Vincē. qui dixit contrarium. Et subdit Ioā. an. ꝙ certum est ꝙ legatus etiam de latere non potest conferre beneficia vacātia in curia Romana sine speciali mādato. vt de præben. c. licet. in fi. lib. vj. quod intelligo ista mentem: vt eo. ti. statuimus. lib. vj. Et nota ꝙ vbi est Legatus Cardinalis in prouincia vel alius habens mandatum speciale super hoc possunt tres ꝙcurrere in collatione alicuius beneficij. s. papa: legatus & ordinari⁹. Et si apparet quis primo contulit: non est dubium. Si vero non apparet: tūc seruandum est quod habetur de prēben. ca. si a sede. lib. vj. vbi dī ꝙ cum a papa vel legato eius vni & ab ordinario alteri eodem die idem beneficium conferatur: nec apparet q̄ collatio fuerit primo facta: erit potior ꝺditio possidētis. Sed si neuter possideat is cui papa cōtulit: vel legatus propter cōferentis ampliorem prærogatiuam erit præferēd⁹.

¶ De autoritate legati de latere.

§. I. LEGATVS DE LATERE POTEST

confirmare electiones eꝫ orum: & archieꝫorum: & exēpto rum in ꝓuincia sibi decreta: hoc autem non pñt facere alij legati nisi habeāt sup hoc speciale mandatū. vt de elec. c. si abbatem. lib. vj. pōt etiam legatus de latere dare licentiam abbati subdito immediate apostolicę sedi licentiā transeū di. s. a suo monasterio ad eꝫatum qui als transire non pōt. s. sine licentia papę vel legati: vt in. d. c. si abbatem. Et dicit ibi glos. ꝙ idem iudicium est de transeundo de vna abbatia ad aliam. Sed si abbatia sit subiecta eꝫo non transibit ad aliam sine licentia saltem eꝫi. Item legatus de latere ꝑm Bern. potest cognoscere de causis q̄ exemptos: ga p priuilegia eximunt a potestate eꝫorum & hmōi: non autem a potestate legatorum: sed alij legati qui non sunt a latere ꝺ non possent nisi haberēt speciale mandatum q̄ priuilegia illorum. extra de offi. leg. quod translationem. Sciendum etiam ꝑm Inno. ꝙ si legatus aliquem excōicauerit dum est in prouincia sibi decreta si est reuocatus non pōt eum absoluere. Sed si exiuit reuersur⁹: postq̄ reuers⁹ fuerit poterit absoluere & etiam ante egressum si est legat⁹ de latere. Nullus legatus etiam de latere pōt conferre vel reseruare ecclesias cathedrales vel regulares vel collegiatas: vt habetur de elec. c. ex deliberatione. lib. vj. Et dicit ibi glo. ꝙ cōferre vel reseruare eccl'ias est conferre vel reseruare ipam primā dignitatē de eccl'ia: puta eꝫatum: plæbanatum: abbatiam: prioratum & his sil'ia. Non autem. ꝓhibet ꝙferre bñficiū: hoc est canonicatum dictaꝝ eccl'iaꝝ. Item legati quicumq; nō pñt ꝙferre vel reseruare dignitates in eccl'ijs cathedralibus q̄ sunt principaliores post dignitatē eꝫalem in illis ecclesijs ad quas. s. dignitates puenit p electionem: vt archipresbyteratus: archidiaconatus: præpositus & hmōi: vt in dicto. c. deliberatione. Si ergo in ecclesia cathedrali eēnt duæ dignitates puta archipresbyteratus: & archidiaconatus: & vterq; haberet p electionem illam quæ maior hrēt nō posset dare legatus. Quę aūt sit maior illarum. dicit ibi glo. ꝙ licet archidiaconus sit maior in ꝓlatiōe: de qua maioritate hic intelligit: tñ in hoc inspiciēda est ꝙsuetudo loci: is em̄ habetur prior post episcopum: vt qui præest capitulo & ꝙocat capitulum: ille dī maior. Aliam ergo dignitatē inferiorē in illa ecclesia: puta archipresbyteratū dare posset legatus: vel etiā illa maiorē: si nō p electionem sed collationem eꝑi daretur. Ltē legati etiam de latere non pñt cōcedere alicui in generali vel speciali: vt recepta resignatione bñficiorum ab illis qui habent ipsa bñficia possit ille cui facta est talis resignatio cōferre ea alteri de elec. c. deliberatione. lib. vj. vbi dicit glo. ꝙ etiam non pōt cōmittere legatus vni ꝙ recipiat resignationem beneficij & cōmittere alteri personę ꝙ postea illud conferat: quia qua ratiōe vni & eidem committēdo resignationem & collationem datur via ad vacaturas eccl'iarum: eadem ratione daretur via ad idē committendo diuersis psonis. ar. de elec. ca. j. li. vj. Potest ergo legatus recipere p se resignationem beneficij & cōmittere: & postea illud vacans alteri cōcedere: sed non potest alteri hoc committere vt faciat. Et hoc qa facilius per istum modum fieret fraus ad vacaturas q̄ per illum. puto tñ ꝙ legatus bene posset cōmittere alicui ꝙ recipiat resignationem alicuius beneficij: & recepta resignatiōe: cū beneficiū vacat: bene posset ei dē vt alteri committere ꝙ illud beneficium conferat. Et p hanc decretalē attētari posset ꝙ licet eꝑs possit gñaliter tradere ptātem officiali: vel vicario suo conferendi beneficia vacantia. de offi. vica. c. fi. non tamē alteri quem officialem non constitueret. Item legatus non

Legati tripliciter.

Universidad del Rosario Archivo Histórico